

บทที่ 3

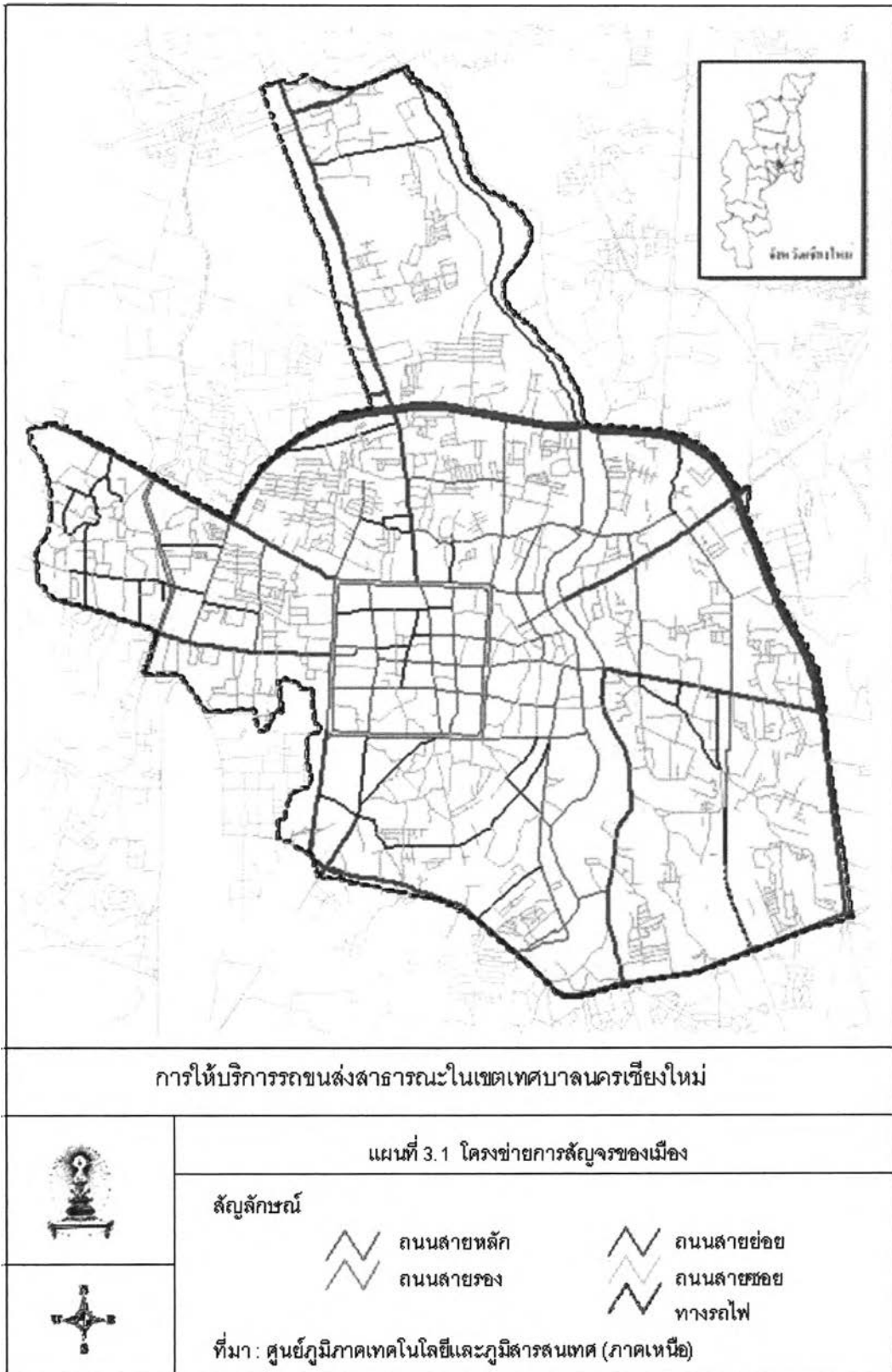
เมืองเชียงใหม่ และการคมนาคมขนส่ง

3.1 ประวัติความเป็นมาของเมืองเชียงใหม่

เมืองเชียงใหม่ถูกสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 1839 โดยพญามังราย มีชื่อเดิมว่า “นพบุรีศรีนครพิงค์ เชียงใหม่” เพื่อเป็นเมืองหลวงของอาณาจักรล้านนา เนื่องจากพื้นที่บริเวณนี้มีทำเลที่ตั้งบริเวณลุ่มแม่น้ำปิง เป็นที่ราบที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูก มีแม่น้ำปิงเป็นเส้นทางสัญจรและเส้นทางค้าขายที่สำคัญ

การก่อรูปของโครงสร้างเมืองแต่เดิม มีแนวความคิดในการจัดวางเมืองแบบพุทธศาสนานิกายลังกาวงศ์ที่ได้รับอิทธิพลจากสุโขทัย เมืองมีโครงสร้างของกำแพงเมืองรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดประมาณ 900 X 1,000 วา มีคูเมืองซึ่งขุดขึ้นใหม่ตามรูปทรงของกำแพงเมือง 1 ชั้น มีประตูเมือง 4 แห่ง บริเวณกึ่งกลางของกำแพงเมืองแต่ละด้าน ซึ่งมีชื่อเรียกกันภายหลังว่า ประตูหัวเวียง ประตูท่าแพ ประตูท้ายเวียง และประตูสวนดอก

โครงข่ายการสัญจรของเมืองเชียงใหม่ ส่วนใหญ่เกิดจากพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานในอดีตซึ่งแตกต่างกันไปตามพื้นที่ได้แก่ บริเวณเขตกำแพงเมืองชั้นในรูปสี่เหลี่ยมจะเป็นที่ตั้งของวัดสำคัญของเมือง ตลาด บ้านขุนนางและไพร่ชั้นดี ถนนภายในจะเป็นระบบตารางที่สอดคล้องกับรูปทรงของกำแพงเมือง และสัมพันธ์กับทางเข้าออกของประตูเมืองแต่ละด้าน ถนนจะแบ่งพื้นที่เมืองออกเป็น Block ขนาดใหญ่ นอกกำแพงทางด้านทิศเหนือและทิศตะวันออกเป็นทิศของการตั้งถิ่นฐาน และเป็นที่อยู่อาศัยของไพร่ ดังนั้นระบบถนนจะไม่มีระเบียบแบบแผน มีเส้นสายที่อิสระและแบ่งพื้นที่เมืองออกเป็น Block ขนาดเล็กกว่า ส่วนพื้นที่ด้านทิศใต้ในช่วงต้นของยุคที่แนวความคิดแบบพุทธศาสนานิกายลังกาวงศ์ยังมีอิทธิพลอยู่ ถือกันว่าเป็นทิศแห่งความตาย การตั้งบ้านเรือนและโครงข่ายการสัญจรจึงแทบไม่มี ภายหลังเมื่อพุทธศาสนานิกายลังกาวงศ์ลดความสำคัญลงและเมืองขยายตัวมากขึ้น จึงมีการใช้พื้นที่ด้านใต้เป็นที่อยู่อาศัยของไพร่ชั้นเลว ระบบโครงข่ายการสัญจรที่ปรากฏ จึงมีเพียงถนนหลักที่ต่อเนื่องออกมาจากกำแพงเมืองชั้นในไม่กี่สายที่แบ่งพื้นที่เมืองด้านทิศใต้ได้ออกเป็น Block ขนาดใหญ่ ภายในเป็นถนนที่เกิดขึ้นเองอิสระ ไม่มีระบบซึ่งเกิดจากทางเดินเท้าของคนในอดีต ด้านทิศตะวันตกของเมืองถูกกำหนดให้เป็นดินแดนแห่งศาสนา ระบบถนนที่ปรากฏจึงเป็นถนนขนาดเล็ก ลัดเลาะไปตามสภาพธรรมชาติของป่าเขา เพื่อนำการเดินทางสู่วัดต่างๆ

ต่อมาเมื่ออังกฤษและคนในบังคับอังกฤษ ใช้อำนาจจากส่วนกลางมิชชันนารีจากอเมริกัน และพ่อค้าชาวจีนเริ่มเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเขตเมืองเชียงใหม่มากขึ้น ในช่วงแรกจะได้รับอนุญาตให้ตั้งถิ่นฐานอยู่นอกกำแพงเมืองเท่านั้น ต่อมาเมื่อเมืองเริ่มขยายตัวมากขึ้นและการผสมกลมกลืน

ระหว่างชนชาติต่างๆมากขึ้น ชุมชนเมืองได้ขยายตัวออกไปบริเวณพื้นที่สองฝั่งแม่น้ำปิง โดยข้าราชการจากส่วนกลางจะตั้งถิ่นฐานอยู่ริมแม่น้ำปิง ก่อนที่จะเคลื่อนย้ายเข้ามาสู่กำแพงเมืองชั้นในหลังจากที่รวบรวมอำนาจการปกครองได้สำเร็จ ในขณะที่เจ้านายฝ่ายเหนือเริ่มโยกย้ายคุ่มออกมาอยู่นอกกำแพงเมือง ส่วนอังกฤษและคนในบังคับของอังกฤษจะครอบครองพื้นที่หน้าเมืองทางตอนล่างของแม่น้ำปิง โดยคนในบังคับของอังกฤษที่ประกอบกิจการด้านป่าไม้ จะตั้งบ้านเรือนเกาะตัวตามแนวถนนเจริญประเทศ ส่วนมิชชันนารีอเมริกันเมื่อเริ่มต้นมีการตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณบ้านวังสิงห์คำ ซึ่งอยู่เหนือสำนักงานเทศบาลนครเชียงใหม่ในปัจจุบันขึ้นไปเล็กน้อย ต่อมาจึงย้ายมาใช้พื้นที่ด้านตะวันออกของแม่น้ำปิง ตั้งแต่ได้ชุมชนวัดเกตลงมาจนถึงสุสานบ้านเด่น

ภายหลังจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504-2509) โครงสร้างหลักของเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นได้ชัดได้แก่ การก่อสร้างถนนซูเปอร์ไฮเวย์ การปรับปรุงสนามบินทหารให้เป็นสนามบินพาณิชย์ การก่อสร้างคลองชลประทานแม่แตง การก่อตั้งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และโรงพยาบาลสวนดอก ทำให้เมืองเกิดการขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะทางด้านทิศเหนือ ทิศตะวันตก และทิศตะวันตกเฉียงเหนือของเมือง ระบบโครงข่ายการสัญจรได้ถูกพัฒนาเป็นระบบ Radial-Ring Network ที่มีศูนย์กลางเป็น Grid และภายหลังประมาณ พ.ศ. 2522 จึงมีการตัดถนนล้อมเมืองด้านล่างมาบรรจบกับถนนซูเปอร์ไฮเวย์

พัฒนาการทางกายภาพของเมืองเชียงใหม่ โดยเฉพาะผลจากการพัฒนาภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 1-6 ส่งผลให้การเติบโตของเมืองเชียงใหม่เป็นไปอย่างรวดเร็วมาก ในปัจจุบันเชียงใหม่ถือเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญสูงในการพัฒนาของประเทศ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) รัฐบาลได้เริ่มใช้นโยบายการพัฒนาเมืองหลักของภูมิภาคเพื่อให้เป็นเมืองศูนย์กลางความเจริญ (Growth Centers) โดยมีวัตถุประสงค์ให้เมืองหลักสามารถตอบสนองความต้องการของคนในภูมิภาค กระตุ้นการพัฒนาในบริเวณพื้นที่โดยรอบ เพื่อชะลอการอพยพของชาวชนบทเข้าสู่กรุงเทพมหานคร โดยกำหนดให้เชียงใหม่เป็นเมืองหลักของภาคเหนือ

เชียงใหม่ได้รับการสนับสนุนตามนโยบายเมืองหลักมาโดยตลอด ซึ่งในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่อๆมา ได้รับอุดหนุนงบประมาณการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการจัดระบบโครงสร้างพื้นฐาน การลงทุนด้านสาธารณูปโภค ด้านระบบโครงข่ายการคมนาคมและขนส่ง นโยบายการพัฒนาเมืองหลักในส่วนภูมิภาคนี้ส่งผลให้เชียงใหม่ดูดซับทรัพยากรจากเมืองโดยรอบ โดยมีอัตราการเติบโตสูงกว่าจังหวัดอื่นๆในภาคเหนือตอนบน เชียงใหม่ได้กลายเป็นศูนย์กลางของเกือบทุกอย่าง ในขณะที่ถือว่าเชียงใหม่มีสภาพเป็นศูนย์กลางของภาคเหนือตอนบนที่สำคัญ คือ ศูนย์กลางทางการบริหารราชการในระดับภูมิภาค ศูนย์กลางทางด้านธุรกิจและ

การค้า ศูนย์กลางทางการบริการ ศูนย์กลางการศึกษา ศูนย์กลางการแพทย์และสาธารณสุข และ ศูนย์กลางการท่องเที่ยว

3.2 ประชากรในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

3.2.1 ประชากรในอดีต

จากการศึกษาสถิติจำนวนประชากรในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 - 2547 พบว่า จำนวนประชากรในเขตเทศบาลมีการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่จะมีการเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด จาก 104,109 คน ในปี 2525 เป็น 150,499 คน ในปี 2526 เนื่องจากมีการขยายเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ จาก 17.5 ตารางกิโลเมตร เป็น 40 ตารางกิโลเมตรในปีพ.ศ. 2526 สำหรับช่วงปีที่มีอัตราการเพิ่มของจำนวนประชากรสูงอย่างเห็นได้ชัดในรอบ 20 ปี จะอยู่ระหว่างปี พ.ศ. 2538-2540 และปีพ.ศ. 2547 ซึ่งมีอัตราการเพิ่มของจำนวนประชากรอยู่ระหว่าง 4-5% ต่อปี ส่วนปีที่มีอัตราการเพิ่มของจำนวนประชากรติดลบ หรือเรียกได้ว่าการลดลงของจำนวนประชากรมาก คือช่วงปี พ.ศ. 2541 และ 2545 ซึ่งมีการลดลงประมาณ 8-9% ต่อปี ส่วนในปี พ.ศ. 2536, 2542 และ 2546 จะมีจำนวนประชากรลดลงเพียงเล็กน้อย คือประมาณ 0.3% ,0.03% และ 0.44% ตามลำดับ

จากตัวเลขข้างต้นจะเห็นได้ว่าอัตราการเพิ่มของประชากรในเขตเทศบาลเป็นอัตราที่ค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของเมืองเชียงใหม่ ซึ่งสันนิษฐานได้ว่าอาจเนื่องมาจากการที่เมืองเชียงใหม่เป็นพื้นที่ที่มีการพัฒนามาก่อนแล้วและมีประชากรเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่เกือบเต็มบริเวณ นอกจากนี้ที่ดินในเขตเมืองยังมีราคาสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงเป็นข้อจำกัดประการหนึ่งของการขยายตัวของประชากรในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ นอกจากนี้ยังมีประชากรจำนวนมากที่เป็นประชากรแฝง ซึ่งเข้ามาหางานทำ และเรียนหนังสือในเมืองเชียงใหม่แต่ไม่ได้ย้ายทะเบียนบ้านเข้ามา ทำให้ตัวเลขประชากรมีการเพิ่มขึ้นน้อย ตารางที่ 3.1 และแผนภูมิที่ 3.1 แสดงสถิติประชากรจากทะเบียนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ พ.ศ.2520-2547

3.2.2 ประชากรในปัจจุบัน

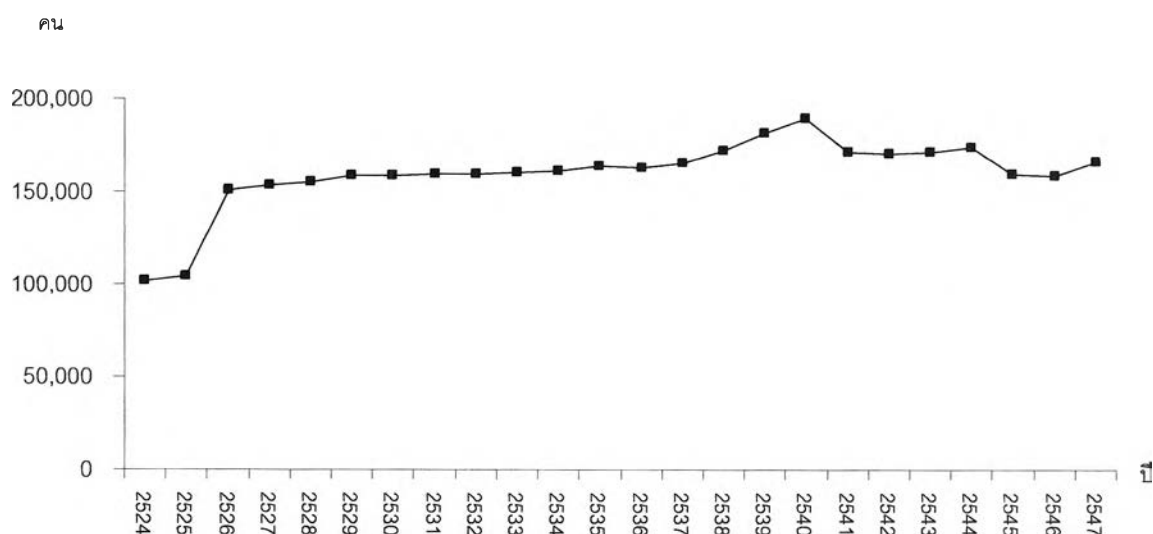
การศึกษาประชากรในปัจจุบัน จะศึกษาถึงลักษณะของประชากรใน 2 ส่วน คือขนาดของประชากรรายตำบลและความหนาแน่นของประชากรรายตำบล เพื่อแสดงให้เห็นถึงการกระจายการตั้งถิ่นฐานของประชากรในพื้นที่ต่างๆ เพราะถ้าจำนวนประชากรมีมาก หรือมีความหนาแน่นมากในพื้นที่ใด ย่อมหมายถึงความต้องการในการเข้าถึงระบบรถขนส่งมวลชนในพื้นที่นั้นจะมีมากตามไปด้วย

ตารางที่ 3.1 สถิติประชากรจากทะเบียนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ พ.ศ.2520-2547

ปี Year	ประชากร Number of population	อัตราเพิ่ม Rate of population growth
	รวม Total	
2525	104,109	2.68
2526	150,499	44.56
2527	153,537	2.02
2528	155,471	1.26
2529	158,857	2.18
2530	158,881	0.02
2531	159,065	0.12
2532	159,497	0.27
2533	160,143	0.41
2534	161,581	0.90
2535	163,520	1.20
2536	162,994	-0.32
2537	165,291	1.41
2538	172,714	4.49
2539	181,595	5.14
2540	189,895	4.57
2541	171,135	-9.88
2542	171,088	-0.03
2543	171,712	0.36
2544	173,856	1.25
2545	159,403	-8.31
2546	158,706	-0.44
2547	166,772	5.08

ที่มา : สำนักทะเบียนท้องถิ่น เทศบาลนครเชียงใหม่

แผนภูมิที่ 3.1 สถิติประชากรจากทะเบียนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ พ.ศ.2520-2547

3.2.2.1 ขนาดของประชากร

จากข้อมูลสถิติจำนวนประชากรจำแนกรายตำบลในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ในเดือนธันวาคม 2547 พบว่าตำบลที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดคือ ตำบลวัดเกต รองลงมาคือตำบลช้างคลาน และตำบลสุเทพ โดยมีจำนวนประชากร 25,199 , 24,069 และ 19,603 คน ตามลำดับ ส่วนตำบลที่มีจำนวนประชากรน้อยที่สุดคือตำบลฟ้าฮ่าม ตำบลหนองป่าครั่ง และตำบลป่าแดดคือมีประชากร 1,115 , 1,742 และ 1,993 คน ตามลำดับ จากจำนวนประชากรทั้งหมดสามารถจัดกลุ่มตำบลที่มีจำนวนประชากรมากไปหาน้อยได้ 5 กลุ่มคือ

ตารางที่ 3.2 จำนวนประชากรจำแนกรายตำบลในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ปีพ.ศ.2547

กลุ่มที่	ตำบล	จำนวนประชากร	ร้อยละ
1	ตำบลวัดเกต	25,199	15.11
	ตำบลช้างคลาน	24,069	14.43
2	ตำบลสุเทพ	19,603	11.75
	ตำบลศรีภูมิ	19,152	11.48
	ตำบลช้างเผือก	15,488	9.29
3	ตำบลหายยา	14,948	8.96
	ตำบลช้างม่วย	13,664	8.19

4	ตำบลป่าตัน	8,758	5.25
	ตำบลพระสิงห์	8,737	5.24
	ตำบลท่าศาลา	6,246	3.75
	ตำบลหนองหอย	6,058	3.63
5	ตำบลป่าแดด	1,993	1.20
	ตำบลหนองป่าครั่ง	1,742	1.04
	ตำบลฟ้าฮ่าม	1,115	0.67
	รวม	166,772	100.00

ที่มา : จากสำนักทะเบียนท้องถิ่น เทศบาลนครเชียงใหม่ (ธันวาคม 2547)

กลุ่มที่ 1 มีประชากรมากกว่า 20,000 คนขึ้นไป มี 2 ตำบล คือตำบลวัดเกตและตำบลช้างคลาน คือมีจำนวนประชากร จำนวน 25,199 และ 24,069 คน ตามลำดับ มีประชากรสองตำบลรวมกันประมาณ 29.54% ของประชากรทั้งหมด สาเหตุที่ตำบลดังกล่าวมีประชากรจำนวนมาก เนื่องจากเป็นตำบลที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่เมื่อเทียบกับตำบลอื่นๆในเขตเทศบาล คือในตำบลวัดเกต และตำบลช้างคลานมีพื้นที่ประมาณ 3.66 และ 4.85 ตร.กม. ตามลำดับ นอกจากนี้ในตำบลวัดเกตยังมีพื้นที่มีย่านพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก อยู่บริเวณถนนเจริญเมือง และยังเป็นที่ตั้งของสถานีรถไฟเชียงใหม่และค่ายกาวิละ ส่วนในตำบลช้างคลานมีพื้นที่มีย่านพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมากอยู่บริเวณถนนช้างคลานและถนนเจริญประเทศ

กลุ่มที่ 2 มีประชากรระหว่าง 15,000 - 20,000 คน มี 3 ตำบล คือตำบลสุเทพ ตำบลศรีภูมิ และตำบลช้างเผือก โดยมีประชากรจำนวน 19,603, 19,152 และ 15,488 คน ตามลำดับ และมีจำนวนประชากรรวมกันร้อยละ 32.52 ของจำนวนประชากรทั้งหมด บริเวณที่อยู่อาศัยหนาแน่นมากในเขตตำบลสุเทพจะอยู่บริเวณริมถนนห้วยแก้ว ถนนนิมมานเหมินท์ และทางทิศใต้ของถนนสุเทพ นอกจากนี้ตำบลสุเทพยังเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งมีนักศึกษาจำนวนมากที่ย้ายทะเบียนบ้านเข้ามายังเขตตำบลสุเทพในขณะที่ยังศึกษาอยู่ และย้ายออกเมื่อจบการศึกษา ในส่วนของตำบลศรีภูมิจะมีพื้นที่ครอบคลุมตั้งแต่ทางฝั่งทิศเหนือของเขตคูเมืองชั้นใน ยาวไปบรรจบกับตำบลช้างเผือก บริเวณนี้มีที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลางกระจุกกระจายอยู่ในเขตคูเมืองชั้นในและริมถนนช้างเผือก ส่วนตำบลช้างเผือกจะมีที่อยู่อาศัยหนาแน่นมากตั้งกระจุกตัวอยู่ริมถนนโชตนาบริเวณสี่แยกช่วงสิงห์

กลุ่มที่ 3 มีประชากรระหว่าง 10,000 - 15,000 คน มี 2 ตำบล คือตำบลหายยาและตำบลช้างม้อยมีประชากรประมาณ 14,948 และ 13,664 คน ตามลำดับ คิดเป็น 17.15% ของประชากร

ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ในเขตตำบลหายยาที่มีพื้นที่ 1.85 ตร.กม. มีประชาชนตั้งถิ่นฐานอยู่หนาแน่นบริเวณริมถนนทิพย์เนตรและถนนวิบูลย์ ส่วนตำบลช้างม่อยมีพื้นที่ 1.66 ตร.กม. และถือเป็นย่านการค้าเก่าแก่ที่สำคัญของเมืองเชียงใหม่เนื่องจากเป็นที่ตั้งของตลาดวโรรส แต่จะเป็นการค้าขายในเวลากลางวันและมีการเดินทางไป-กลับ จึงไม่มีจำนวนประชากรอาศัยอยู่ในตลาด แต่อย่างไรก็ตามตำบลช้างม่อยยังคงเป็นพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของประชากรสูงสุด ซึ่งบริเวณที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นจะอยู่ริมถนนช้างม่อยและถนนราชวงศ์

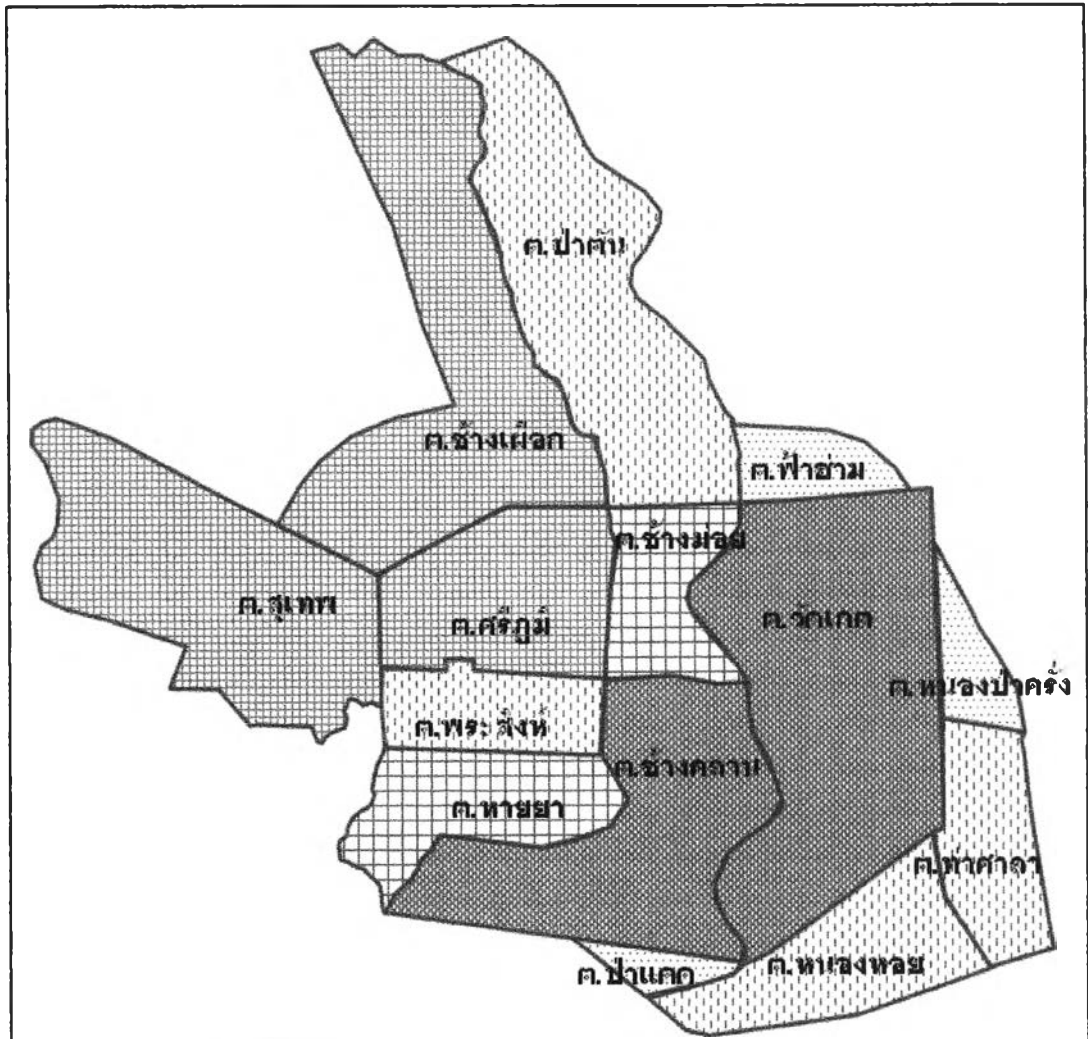
กลุ่มที่ 4 มีประชากรระหว่าง 5,000 - 10,000 คน มี 4 ตำบล คือตำบลป่าตัน ตำบลพระสิงห์ ตำบลท่าศาลา และตำบลหนองหอยซึ่งมีประชากร 8,758, 8,737, 6,246 และ 6,058 คน ตามลำดับ คิดเป็น 17.87% ของประชากรทั้งหมด ในเขตตำบลป่าตันถือเป็นตำบลที่มีพื้นที่มากที่สุด ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ คือ 6.56 ตร.กม. แต่มีจำนวนประชากรอาศัยอยู่อย่างเบาบางเนื่องจากเป็นตำบลที่อยู่ชานเมือง และพื้นที่ส่วนใหญ่ยังเป็นเขตเกษตรกรรมและเข้าถึงลำบาก ส่วนตำบลพระสิงห์ถึงแม้จะอยู่ในเขตคูเมืองชั้นใน แต่มีพื้นที่เพียง 1.84 ตร.กม. และเป็นที่ตั้งของวัดและโบราณสถานจำนวนมาก จึงทำให้ประชากรเข้ามาตั้งถิ่นฐานไม่มากนัก

ตำบลศาลาจะมีที่ตั้งอยู่บริเวณแยกดอนจั่น ติดกับถนนซูเปอร์ไฮเวย์และถนนอ้อมเมืองสายใต้(ถนนมหิดล) ซึ่งบริเวณดังกล่าวยังเป็นพื้นที่ว่างและมีประชากรอาศัยอยู่เบาบาง ส่วนตำบลหนองหอยถึงแม้จะเป็นตำบลที่อยู่ชานเมือง แต่ปัจจุบันมีโครงการบ้านจัดสรรเกิดขึ้นจำนวนมาก ประชากรส่วนใหญ่จะตั้งถิ่นฐานอยู่หนาแน่นบริเวณถนนเชียงใหม่-ลำพูนและบริเวณโครงการที่อยู่อาศัยของการเคหะแห่งชาติ

กลุ่มที่ 5 มีประชากรต่ำกว่า 2,000 คน มี 3 ตำบล คือตำบลป่าแดด ตำบลหนองป่าครั่ง และตำบลฟ้าฮ่าม มีจำนวนประชากร 1,993, 1,742, และ 1,115 คน ตามลำดับ คิดเป็น 2.91% ของประชากรทั้งหมด สาเหตุที่ตำบลดังกล่าวมีจำนวนประชากรน้อยเนื่องจากมีพื้นที่ซึ่งอยู่ในเขตเทศบาลไม่มากนัก ในตำบลฟ้าฮ่าม ตำบลหนองป่าครั่ง และตำบลป่าแดดจะมีพื้นที่ทั้งตำบลประมาณ 4.58, 4.28 และ 10.86 ตร.กม. แต่มีพื้นที่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่เพียง 1.07, 1.06 และ 0.79 ตร.กม.ตามลำดับ นอกจากนี้พื้นที่ดังกล่าวยังมีพื้นที่ว่างและพื้นที่เกษตรกรรมหลงเหลืออยู่บางส่วน และมีประชากรอาศัยอยู่เบาบาง

ตารางที่ 3.2 และแผนที่ 3.2 แสดงจำนวนประชากรจำแนกรายตำบลในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ปีพ.ศ.2547

การให้บริการขนส่งสาธารณะในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

แผนที่ 3.2 แสดงจำนวนประชากรในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2547

	สัญลักษณ์	> 20,000 คน
		15,000 - 20,000 คน
		10,000 - 15,000 คน
		5,000 - 10,000 คน
		< 5,000 คน
	หน่วย: คน/ตร.กม.	

3.2.2.2 ความหนาแน่นของประชากร

จากการศึกษาความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ปีพ.ศ. 2547 พบว่า มีความหนาแน่นประชากรโดยเฉลี่ย 4,150 คนต่อตารางกิโลเมตร ตำบลที่มีความหนาแน่นประชากรมากที่สุดคือ ตำบลช้างม่วย ตำบลหายยา ตำบลศรีภูมิ และตำบลช้างคลาน โดยมีความหนาแน่นประชากร 8,231, 8,098, 7,005 และ 6,583 คน/กม.² ตามลำดับ ส่วนตำบลที่มีความหนาแน่นประชากรน้อยที่สุดคือตำบลฟ้าฮ่าม ตำบลป่าตัน และตำบลหนองป่าครั่ง ซึ่งมีความหนาแน่นประชากรเพียง 1,040, 1,335 และ 1,640 คน/กม.² ตามลำดับ จากความหนาแน่นประชากรทั้งหมดสามารถจัดกลุ่มความหนาแน่นประชากรได้ 5 กลุ่มดังนี้

ตารางที่ 3.3 ความหนาแน่นประชากรในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ปีพ.ศ.2547

กลุ่มที่	ตำบล	พื้นที่(กม.) ²	จำนวนประชากร (คน)	ความหนาแน่นประชากร (คน/กม. ²)
1	ตำบลช้างม่วย	1.66	13,664	8,231
	ตำบลหายยา	1.85	14,948	8,098
	ตำบลศรีภูมิ	2.73	19,152	7,005
	ตำบลช้างคลาน	3.66	24,069	6,583
2	ตำบลวัดเกต	4.85	25,199	5,200
	ตำบลพระสิงห์	1.84	8,737	4,752
3	ตำบลช้างเผือก	4.07	15,488	3,803
	ตำบลสุเทพ	5.55	19,603	3,529
	ตำบลหนองหอย	2.00	6,058	3,028
4	ตำบลป่าแดด	0.79	1,993	2,526
	ตำบลท่าศาลา	2.49	6,246	2,507
5	ตำบลหนองป่าครั่ง	1.06	1,742	1,640
	ตำบลป่าตัน	6.56	8,758	1,335
	ตำบลฟ้าฮ่าม	1.07	1,115	1,040
	รวม	40.19	166,772	4,150

ที่มา : จากสำนักทะเบียนท้องถิ่น เทศบาลนครเชียงใหม่ (ธันวาคม 2547)

กลุ่มที่ 1 มีความหนาแน่นประชากรมากกว่า 5,000 คน/กม.² ขึ้นไป มี 4 ตำบล คือตำบลช้างม่วย ตำบลหายยา ตำบลศรีภูมิ และตำบลช้างคลาน โดยมีความหนาแน่นประชากร 8,231, 8,098, 7,005 และ 6,583 คน/กม.² ตามลำดับ ซึ่งในตำบลดังกล่าวมีจำนวนประชากรอาศัยอยู่เกือบเต็มพื้นที่เนื่องจากเป็นบริเวณที่มีการตั้งถิ่นฐานมานาน และเป็นย่านพาณิชยกรรมที่สำคัญ

ของเมืองเชียงใหม่มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ตำบลข้างคลานยังเป็นตำบลที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดเป็นอันดับต้นๆ ของเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

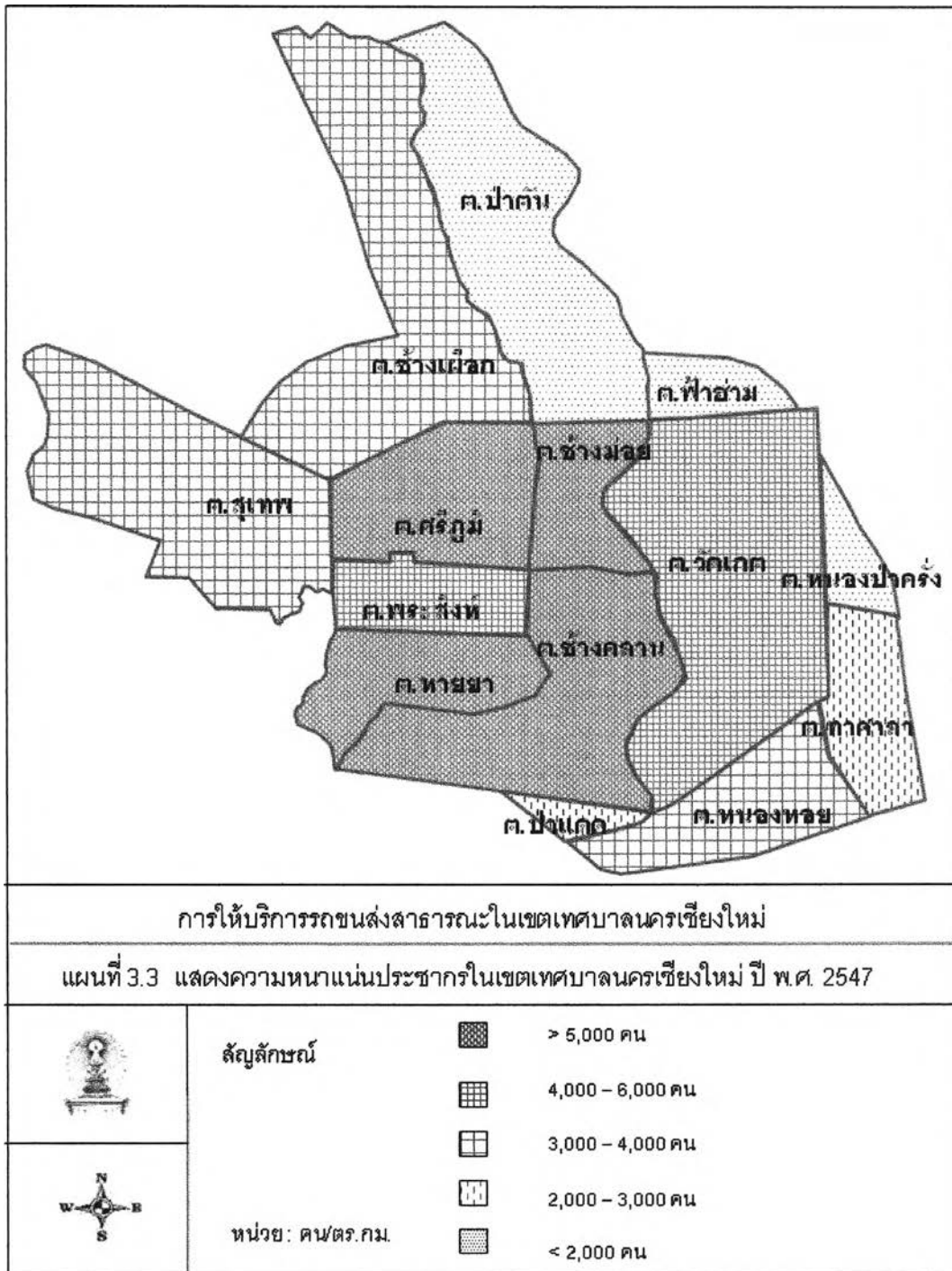
กลุ่มที่ 2 มีความหนาแน่นประชากรประมาณ 4,000 - 6,000 คน/กม.² มี 2 ตำบล คือ ตำบลวัดเกตและตำบลพระสิงห์ โดยมีความหนาแน่นประชากร 5,200 และ 4,752 คน/กม.² ตามลำดับ ซึ่งตำบลวัดเกตถือเป็นตำบลที่มีจำนวนประชากรมากที่สุด แต่มีความหนาแน่นอยู่ในลำดับที่ 5 เนื่องจากมีพื้นที่ขนาดใหญ่ ครอบคลุมอาณาเขตทางทิศตะวันออกของแม่น้ำปิงเป็นพื้นที่ถึง 4.85 ตร.กม. แต่ยังมีพื้นที่ว่างบางส่วนบริเวณริมทางรถไฟ และเป็นที่ตั้งของเขตทหารสังกัดค่ายกาวิละ ส่วนในตำบลพระสิงห์นั้นเป็นที่ตั้งของที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง สถานที่ราชการและโบราณสถานที่สำคัญ เช่น วัดพระสิงห์ และวัดเจดีย์หลวง อีกทั้งยังเป็นที่ตั้งของสวนสาธารณะสวนหนองบวหาด ซึ่งมีพื้นที่ขนาดใหญ่

กลุ่มที่ 3 มีความหนาแน่นประชากรประมาณ 3,000-4,000 คน/กม.² มี 3 ตำบล คือตำบลข้างเผือก ตำบลสุเทพและตำบลหนองหอย โดยมีความหนาแน่นประชากร 3,803, 3,529 และ 3,028 คน/กม.² ตามลำดับ ในตำบลข้างเผือกจะครอบคลุมพื้นที่ทางทิศเหนือของวงแหวนรอบในและพื้นที่ด้านนอกบางส่วนของวงแหวน โดยเฉพาะบริเวณริมถนนโชตนาทางไปอำเภอแมริมยังคงมีที่ว่างบางส่วนที่ยังไม่ได้รับการพัฒนา และมีพื้นที่ขนาดใหญ่ที่อยู่ในเขตทหาร ส่วนตำบลสุเทพเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และรพ.มหาราชนครเชียงใหม่ ซึ่งครอบคลุมพื้นที่เป็นบริเวณกว้าง จึงทำให้ประชากรไม่สามารถเข้ามาตั้งถิ่นฐานบริเวณดังกล่าวได้ แต่ยังคงมีประชากรจำนวนมากที่เข้ามาอยู่อาศัยรอบๆ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยเฉพาะบริเวณทิศใต้ของถนนสุเทพ ถนนห้วยแก้ว และถนนนิมมานเหมินท์ ส่วนในตำบลหนองหอยยังคงมีประชากรอาศัยอยู่เบาบางเนื่องจากมีพื้นที่ว่างอยู่ใกล้เขตทางรถไฟ

กลุ่มที่ 4 มีความหนาแน่นประชากรประมาณ 2,000 - 3,000 คน/กม.² มี 2 ตำบล คือตำบลป่าแดดและตำบลท่าศาลา มีความหนาแน่นประชากร 2,526 และ 2,507 คน/กม.² ตามลำดับ ในตำบลป่าแดดถือว่ามีพื้นที่น้อยที่สุดในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ คือ 0.79 ตร.กม.พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย ส่วนในตำบลท่าศาลายังคงมีพื้นที่ว่างขนาดใหญ่บริเวณริมถนนชูปเปอร์ไฮเวย์ และมีประชากรอาศัยอยู่เบาบาง

กลุ่มที่ 5 มีความหนาแน่นประชากรประมาณ 4,000 - 6,000 คน/กม.² มี 3 ตำบลคือตำบลหนองป่าครั่ง ตำบลป่าตันและตำบลฟ้าฮ่าม โดยมีความหนาแน่นประชากร 1,640, 1,335 และ 1,040 คน/กม.²ตามลำดับ ในส่วนของตำบลหนองป่าครั่งและตำบลฟ้าฮ่ามจะมีพื้นที่ขนาดเล็ก คือ 1.06 และ 1.07 กม.²และมีประชากรอาศัยอยู่เบาบาง ส่วนในตำบลป่าตันซึ่งมีพื้นที่มากที่สุดในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ คือมีพื้นที่ถึง 6.56 กม.² แต่มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ว่าง พื้นที่เกษตรกรรม และที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย

ตารางที่ 3.3 และแผนที่ 3.3 ความหนาแน่นประชากรจำแนกรายตำบลในเขตเทศบาลนคร
เชียงใหม่ ปีพ.ศ.2547

3.2.2.3 การเปลี่ยนแปลงประชากร พ.ศ.2533-2547

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของประชากรในระดับตำบล ทำให้ทราบแนวโน้มของการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของประชากรบริเวณนั้นในรอบประมาณ 15 ปีที่ผ่านมา ซึ่งหากตำบลใดมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นมาก ก็จะเป็นข้อมูลในการจัดหาสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และพัฒนาเส้นทางระบบขนส่งมวลชนให้เหมาะสมต่อไป

ในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของประชากร จะศึกษาถึงสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงของประชากรในระดับเทศบาล (Absolute Change) เป็นค่าร้อยละของการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรของแต่ละตำบลโดยคิดจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นทั้งหมดในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

ตารางที่ 3.4 การเปลี่ยนแปลงประชากรรายตำบล พ.ศ. 2533 - 2547

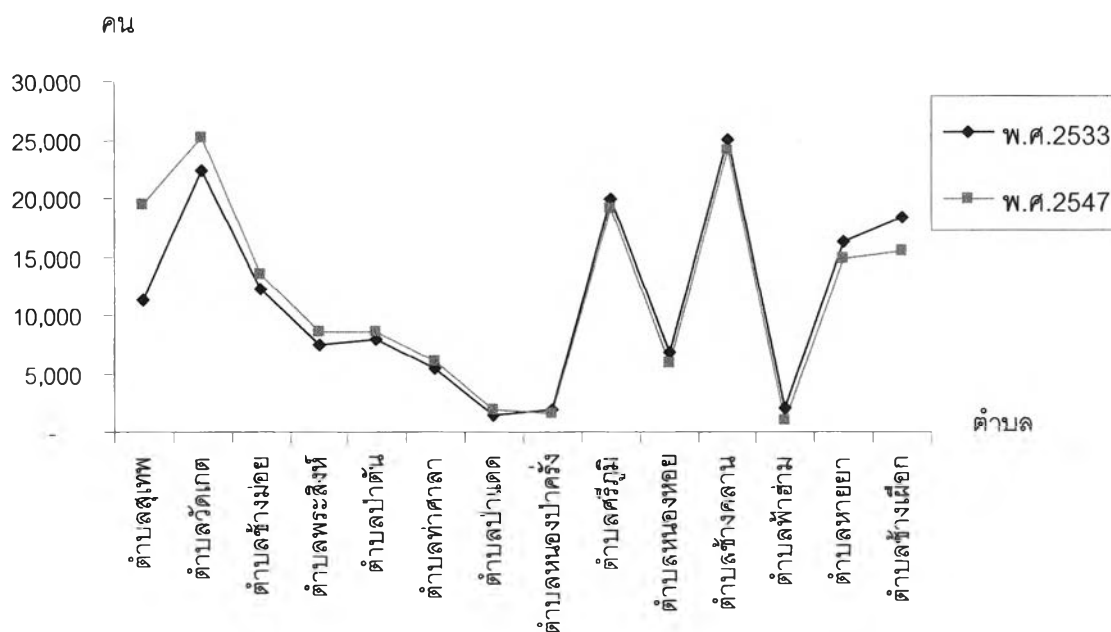
ตำบล	จำนวนประชากร (คน)		การเปลี่ยนแปลงประชากร	
	พ.ศ.2533	พ.ศ.2547	เปลี่ยนแปลง	Absolute Change
ตำบลสุเทพ	11,484	19,603	8,119	122.5
ตำบลวัดเกต	22,316	25,199	2,883	43.5
ตำบลช้างม่อย	12,429	13,664	1,235	18.6
ตำบลพระสิงห์	7,585	8,737	1,152	17.4
ตำบลป่าตัน	8,101	8,758	657	9.9
ตำบลท่าศาลา	5,634	6,246	612	9.2
ตำบลป่าแดด	1,601	1,993	392	5.9
ตำบลหนองป่าครั่ง	2,075	1,742	-333	5.0
ตำบลศรีภูมิ	19,982	19,152	-830	12.5
ตำบลหนองหอย	6,981	6,058	-923	13.9
ตำบลช้างคลาน	25,072	24,069	-1,003	15.1
ตำบลฟ้าฮ่าม	2,235	1,115	-1,120	16.9
ตำบลหายยา	16,276	14,948	-1,328	20.0
ตำบลช้างเผือก	18,372	15,488	-2,884	43.5
รวม	160,143	166,772	6,629	100.000

ที่มา : จากสำนักทะเบียนท้องถิ่น เทศบาลนครเชียงใหม่ (ธันวาคม 2547)

จากข้อมูลการเปลี่ยนแปลงประชากรในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ในตารางที่ 3.4 พบว่าในช่วงปี พ.ศ.2533-2547 มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นทั้งสิ้น 6,629 คน เมื่อพิจารณาการเพิ่มของ

ประชากรในระดับเทศบาล (Absolute Change) พบว่าตำบลที่มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นเป็นสัดส่วนมากที่สุดคือ ตำบลสุเทพ ตำบลวัดเกต ตำบลช้างม้อย ตำบลพระสิงห์ และตำบลป่าตัน มีการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรร้อยละ 122.5, 43.5, 18.6, 17.4 และ 9.9 ตามลำดับ โดยเฉพาะตำบลสุเทพซึ่งจะมีการเพิ่มจำนวนประชากรมากที่สุด เนื่องจากตั้งอยู่เชิงดอยสุเทพจึงมีสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่นเหมาะแก่การอยู่อาศัย และอยู่ใกล้มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ นอกจากนี้ตำบลวัดเกตยังมีการเพิ่มของจำนวนประชากรที่สูงรองลงมา เนื่องจากยังมีพื้นที่ว่างสามารถรองรับการขยายตัวของที่อยู่อาศัยได้อีกมาก และราคาที่ดินยังไม่สูงมากนักเมื่อเทียบกับที่ดินบริเวณเขตเมืองชั้นใน ส่วนตำบลช้างม้อยและตำบลพระสิงห์มีอัตราการเพิ่มของประชากรใกล้เคียงกัน แต่ถือว่าการขยายตัวเพียงเล็กน้อย เมื่อเทียบกับความเจริญเติบโตของเมืองเชียงใหม่ในรอบ 15 ปีที่ผ่านมา เนื่องจากพื้นที่บริเวณเขตเมืองชั้นในเริ่มถึงจุดอิ่มตัวสำหรับการอยู่อาศัย และมีการตั้งถิ่นฐานของประชากรเกือบเต็มพื้นที่ประกออบกับที่ดินมีราคาสูงขึ้น โดยเฉพาะตำบลช้างม้อยนั้นถือว่ามีความหนาแน่นของประชากรสูงสุดถึง 8,231 คน/ตร.กม. ส่วนตำบลป่าตัน ตำบลท่าศาลา และตำบลป่าแดดยังคงมีประชากรเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นตำบลที่อยู่ในเขตชานเมือง และมีการคมนาคมที่สะดวกโดยเฉพาะถนนสายอ้อมเมืองทำให้มีการขยายตัวของที่อยู่อาศัยและบ้านจัดสรรจำนวนมาก ส่วนตำบลที่มีประชากรลดลงมากที่สุด ได้แก่ ตำบลช้างเผือก ตำบลหายยา ตำบลฟ้าฮ่าม และตำบลช้างคลาน ซึ่งลดลงร้อยละ 43.5, 20.0, 16.9 และ 15.1 ตามลำดับ ซึ่งสาเหตุของการลดจำนวนประชากรลงน่าจะมาจากสภาพแวดล้อมที่แออัดและราคาที่ดินสูงขึ้นทำให้ประชากรบางส่วนย้ายออกไปอยู่ในเขตชานเมืองซึ่งมีสภาพแวดล้อมที่ดีกว่า โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ด้านตะวันออก เนื่องจากมีโครงข่ายคมนาคมที่สะดวก โดยมีระบบวงแหวนที่เชื่อมโยงทั่วพื้นที่ถึง 3 ชั้น ในขณะที่พื้นที่ด้านทิศใต้ยังมีปัญหาความต่อเนื่องของถนนวงแหวน และขาดความกว้างของถนน ส่วนในทิศตะวันตกยังคงมีข้อจำกัดในการขยายตัวเนื่องจากติดดอยสุเทพและมีการขยายตัวของที่อยู่อาศัยบริเวณริมถนนสุเทพและถนนห้วยแก้วเกือบเต็มพื้นที่แล้ว

จากแนวโน้มการขยายตัวของประชากรในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ จะเห็นได้ว่า แนวโน้มการขยายตัวในรอบ 15 ปีที่ผ่านมา เมืองจะขยายตัวไปเกือบทุกทิศทาง โดยเฉพาะทางทิศตะวันตกในเขตตำบลสุเทพ และกระจายไปสู่ชานเมืองในด้านตะวันออกในเขตตำบลวัดเกต และตำบลท่าศาลา ส่วนทิศใต้คือตำบลป่าแดด และตำบลแม่เหียะซึ่งมีโครงการที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นจำนวนมาก ส่วนทางทิศเหนือก็เช่นเดียวกัน จะได้รับแรงดึงดูดจากการย้ายศูนย์ราชการไปตั้งอยู่บริเวณริมถนนโชตนา ตลอดจนกิจกรรมและความเจริญต่างๆ จึงทำให้ตำบลป่าตันมีการเพิ่มจำนวนประชากรขึ้นอย่างต่อเนื่องแผนภูมิที่ 3.2 และตารางที่ 3.4 แสดงการเปลี่ยนแปลงประชากรรายตำบล พ.ศ. 2533 - 2547

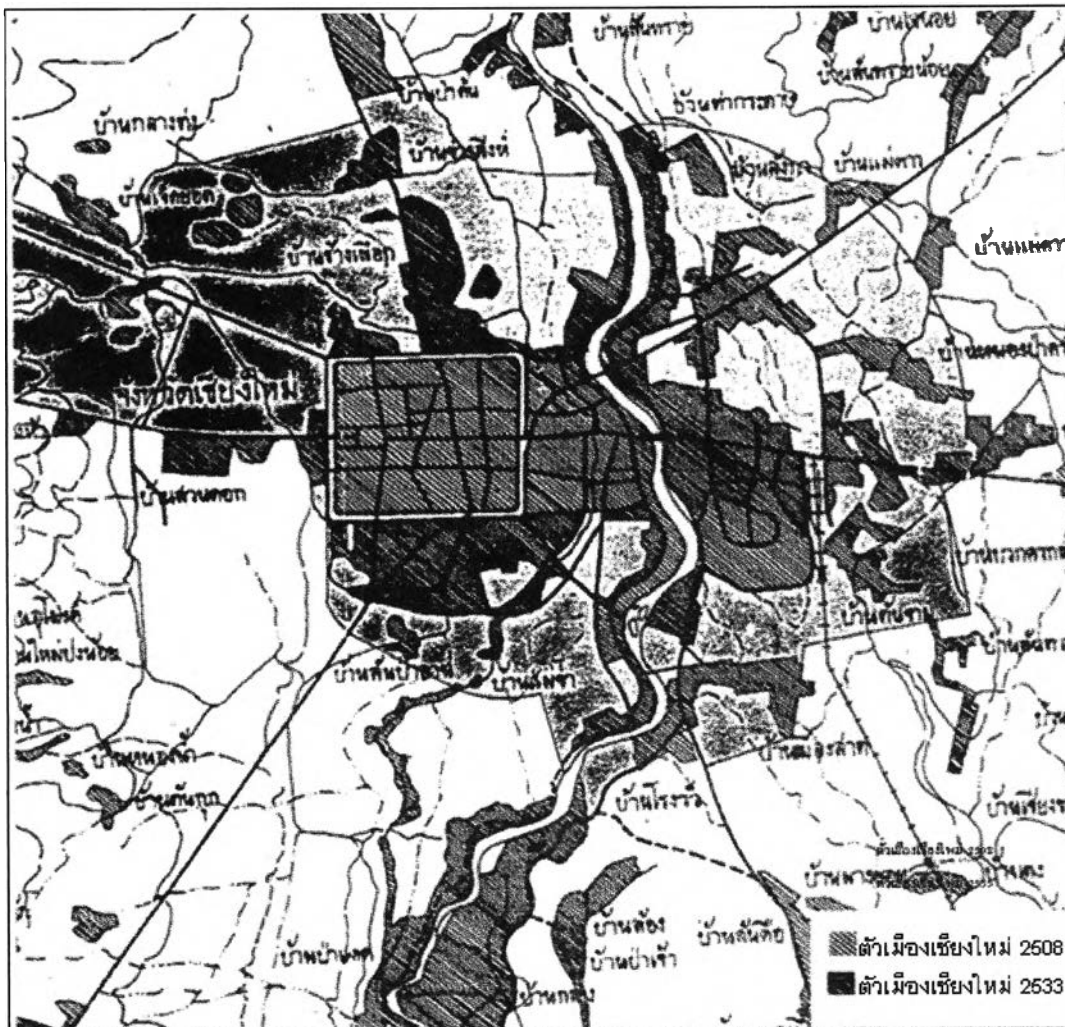
แผนภูมิที่ 3.2 การเปลี่ยนแปลงประชากรรายตำบล พ.ศ. 2533 - 2547

3.3 โครงสร้างการใช้ที่ดินในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

เทศบาลนครเชียงใหม่มีพื้นที่ประมาณ 40 ตารางกิโลเมตร สามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ ส่วนเมืองเก่ามีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมจตุรัส ขนาดประมาณ 2.56 ตารางกิโลเมตร ล้อมรอบด้วยคูเมืองและกำแพงเมือง ซึ่งยังเหลือซากปรักหักพังอยู่เป็นบางแห่ง และส่วนเมืองใหม่ซึ่งมีพื้นที่ประมาณ 37.6 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ของเมืองใหม่ส่วนใหญ่จะอยู่ล้อมรอบเมืองเก่าโดยตั้งอยู่ทางทิศเหนือ ทิศใต้ และทิศตะวันออก และทิศตะวันตกของเมืองเก่า

3.3.1 การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน

ในการศึกษาโครงสร้างการใช้ที่ดินของเมืองเชียงใหม่ จำเป็นต้องเข้าใจถึงรูปแบบของพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของเมืองทั้งในอดีต และปัจจุบัน ซึ่งจากข้อมูลของกรมโยธาธิการและผังเมือง พบว่าการใช้ที่ดินในเขตชุมชนเมืองเชียงใหม่ในปี พ.ศ. 2508, 2519, 2530 และ 2546 มีดังนี้คือ

การให้บริการรถขนส่งสาธารณะในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

แผนที่ 3.4 การขยายบริเวณเมืองระหว่าง พ.ศ.2508-2533

	<p>สัญลักษณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> ตัวเมืองเชียงใหม่ 2508 ตัวเมืองเชียงใหม่ 2533
	<p>ที่มา : รศ. ดร. เกียรติ จิระกุล</p>

3.3.1.1 การใช้ที่ดินปี พ.ศ. 2508

ในปีพ.ศ. 2508 เทศบาลนครเชียงใหม่มีพื้นที่ประมาณ 17.5 กม.² เป็นพื้นที่ปลูกสร้าง (Built-Up Area) ร้อยละ 46.7 หรือประมาณ 8.17 กม.² ส่วนที่เหลือเป็นที่ว่างเกษตรกรรมและ ปศุสัตว์อีกประมาณร้อยละ 53.3 ของพื้นที่ทั้งหมด

ตารางที่ 3.5 จำนวนพื้นที่การใช้ที่ดินเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ พ.ศ. 2508

ประเภทการใช้ที่ดิน	พื้นที่	
	กม. ²	ร้อยละ
1. ที่อยู่อาศัย	4.861	27.78
. พาณิชยกรรม	0.643	3.67
3. อุตสาหกรรม-คลังสินค้า	0.405	2.31
4. สถาบันการศึกษา	0.648	3.70
5. สถานที่ราชการ	0.540	3.08
6. ศาสนสถาน	0.712	4.06
7. นันทนาการ-สวนสาธารณะ	0.363	2.07
8. พื้นที่เกษตรกรรม-ที่ว่าง	9.328	53.30
รวม	17.5	100.00

ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมือง

การใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ปลูกสร้าง (Built-Up Area) ประมาณร้อยละ 46.7 นั้น จำแนกเป็นพื้นที่เพื่อการพักอาศัย 4.86 กม.² ซึ่งคิดเป็นพื้นที่มากที่สุดหรือประมาณร้อยละ 27.8 รองลงมาได้แก่ ศาสนสถานมีพื้นที่ 0.712 กม.² คิดเป็นร้อยละ 4.06 สถาบันศึกษาและพาณิชยกรรม มีพื้นที่ใกล้เคียงกันคือ 0.648 และ 0.643 กม.² คิดเป็นร้อยละ 3.70 และ 3.67 ตามลำดับ ส่วนสถาบันราชการ, อุตสาหกรรมและคลังสินค้า, สวนสาธารณะและสนามกีฬา มีพื้นที่ประมาณ 0.54, 0.405 และ 0.363 กม.² คิดเป็นร้อยละ 3.08, 2.31, และ 2.07 ตามลำดับ

จากการพิจารณาสภาพการใช้ที่ดินในปี พ.ศ. 2508 พบว่า ลักษณะการใช้ที่ดินของเทศบาลนครเชียงใหม่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงที่เด่นชัดกว่าอดีตที่ผ่านมา โดยเฉพาะทางด้านทิศตะวันตกของเขตเมืองเก่า มีการขยายตัวของการใช้ที่ดินเป็นอย่างมาก เนื่องจากการจัดตั้งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และโรงพยาบาลสวนดอกขึ้นในปี พ.ศ. 2507 (สุธี วิลาศชัยเจริญ) ส่งผลให้รูปแบบเมืองมีการขยายตัวไปตาม ถนนสุเทพ และถนนห้วยแก้ว เป็นต้น

ภาพรวมของการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ปี พ.ศ. 2508 มีลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทต่างๆกระจายอยู่ทั่วไป ซึ่งบริเวณที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินหนาแน่นจะอยู่เฉพาะในเขตกำแพงเมืองชั้นในและชั้นนอก รวมทั้งพื้นที่บริเวณฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิง

จากการพิจารณาถึงรายละเอียดการกระจายตัวของการใช้ที่ดินประเภทต่างๆ สามารถสรุปได้ดังนี้คือ (วราพงศ์ นิลศิริ, 2532)

1. การใช้ที่ดินประเภทต่างๆ การจัดกระจายกันอยู่ทั่วไปอย่างไม่เป็นระเบียบ และไม่มีขอบเขตที่แน่ชัด เนื่องจากไม่มีการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินมาก่อน

แผนภูมิที่ 3.3 การใช้ประโยชน์ที่ดินเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ พ.ศ.2508

2. การใช้ที่ดินเพื่อการพักอาศัย ส่วนใหญ่จะกระจายอยู่ทั่วไปในเขตเมืองเก่าและนอกกำแพงเมืองโดยรอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามแนวทิศตะวันออกไปจรดริมแม่น้ำปิง และตามแนวทิศใต้ไปจรดลำคูไหว

3. การใช้ที่ดินเพื่อการพาณิชย์กรรมประมาณ 0.6 ตารางกิโลเมตร จะกระจายริมถนนสายสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามแนวถนนเจริญเมือง ถนนท่าแพ และระหว่างถนนข้างม่อยกับถนนท่าแพ บริเวณริมแม่น้ำปิง

4. การใช้ที่ดินเพื่อการอุตสาหกรรมและคลังสินค้ามีพื้นที่ประมาณ 0.4 ตารางกิโลเมตร แหล่งอุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นหัตถกรรมเครื่องเงินและแกะสลัก อยู่ตามแนวถนนวัวลาย บริเวณตอนใต้ของเมืองเก่า ส่วนคลังสินค้าส่วนใหญ่จะอยู่ใกล้สถานีรถไฟ บริเวณริมแม่น้ำปิง

5. การใช้ที่ดินเพื่อเป็นที่ตั้งสถานที่ราชการ สถาบันและสถานศึกษามีรวมกันประมาณ 0.54 ตารางกิโลเมตร จะอยู่กระจัดกระจายโดยทั่วไปในเขตเทศบาล (ทั้งนี้ไม่รวมสนามบินและมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งอยู่นอกเขตเทศบาลในขณะนั้น)

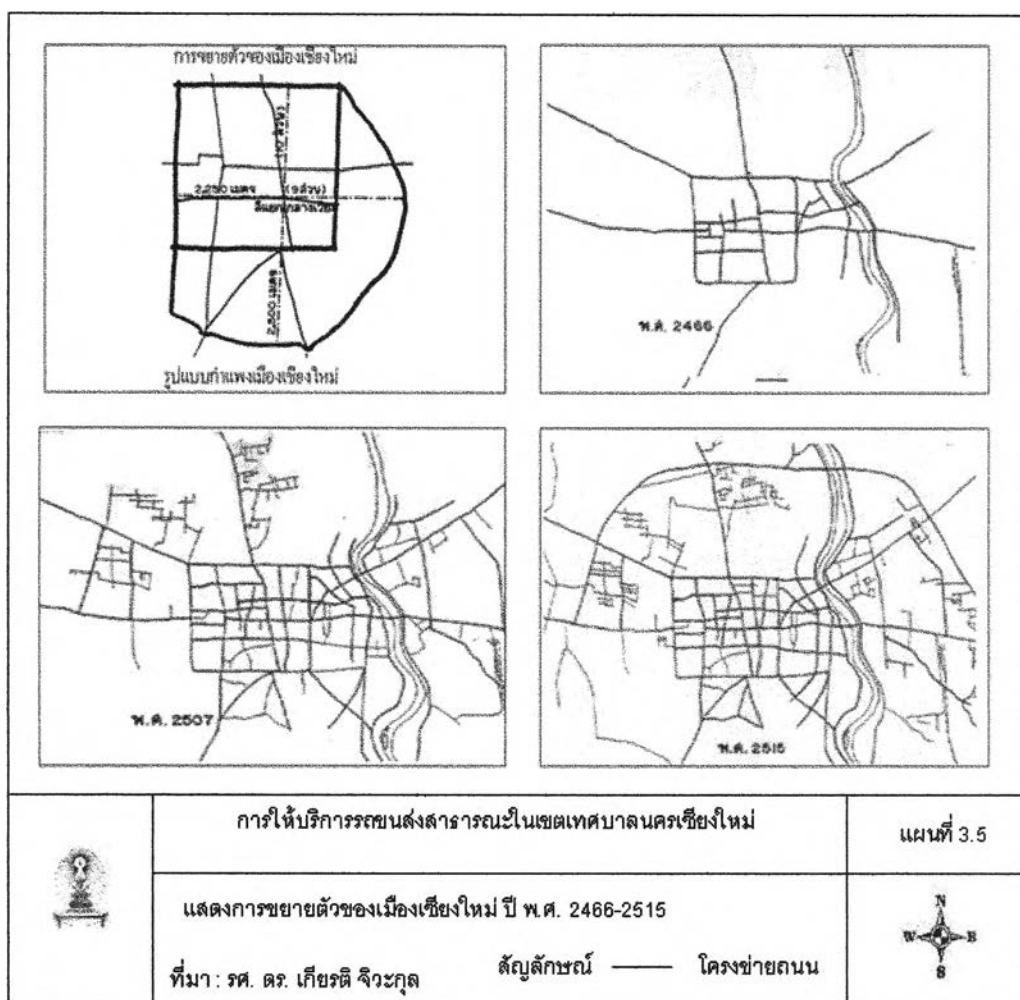
6. การใช้ที่ดินเพื่อเป็นที่ตั้งศาสนสถานมีพื้นที่ประมาณ 0.7 ตารางกิโลเมตร จะอยู่กระจัดกระจายทั่วไป ส่วนใหญ่จะอยู่ในบริเวณเมืองเก่าปะปนไปกับย่านพักอาศัย

7. ถนนและซอยต่างๆ อยู่ในรูปแบบของโครงข่ายถนนที่ไม่มีระบบ มีถนนสำคัญที่เป็นถนนหลักของการจราจรเพียงไม่กี่สาย เช่นถนนเจริญเมือง ถนนท่าแพ ฯลฯ ส่วนใหญ่เป็นถนนสายรองหรือซอยแคบๆ ซึ่งรถยนต์ผ่านได้ลำบาก และเชื่อมโยงกับถนนหลักอย่างไม่เป็นระเบียบ ทำให้เกิดปัญหาการจราจรคับคั่ง แม้จะมีพื้นที่ถนนมากก็ตาม

8. การใช้ที่ดินเป็นสวนสาธารณะและสนามกีฬา มีเพียงประมาณ 0.36 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 2.07 ซึ่งขณะนั้นเมืองเชียงใหม่มีประชากรประมาณ 78,000 คน เฉลี่ยประมาณ 216,666 คนต่อพื้นที่สวนสาธารณะ 1 ตารางกิโลเมตร หรือ 365 คนต่อ 1 ไร่ (มาตรฐานของ

ประเทศอังกฤษควรมีพื้นที่พักผ่อนสำหรับคน 60 คนต่อไร่) จะเห็นว่า ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน

9. พื้นที่ว่างและพื้นที่เกษตรกรรมปศุสัตว์ มีมากถึง 9.32 ตารางกิโลเมตร กระจายอยู่ทั่วไป ส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณใกล้เคียงย่านโบราณสถานหรือวัด และในบริเวณแถบชานเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณทางด้านเหนือและด้านทิศใต้ของเขตเมืองเก่า

3.3.1.2 การใช้ที่ดินปี พ.ศ. 2519

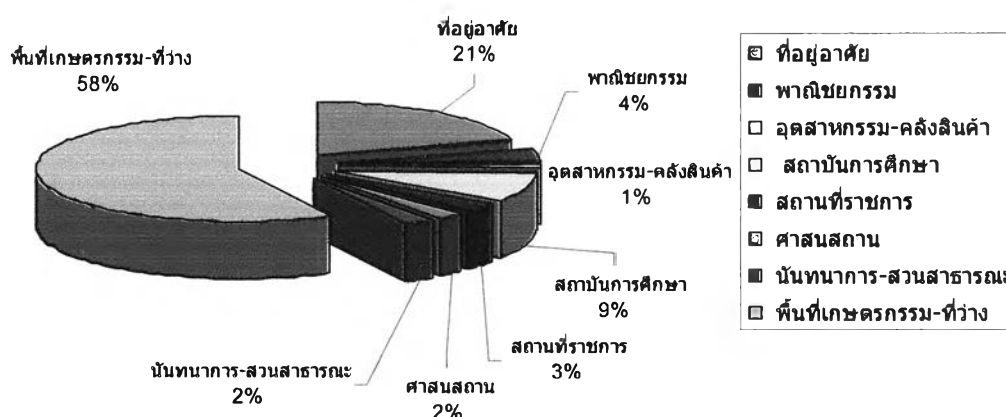
ตารางที่ 3.6 จำนวนพื้นที่การใช้ที่ดินเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ พ.ศ. 2519

ประเภทการใช้ที่ดิน	พื้นที่	
	กม. ²	ร้อยละ
1. ที่อยู่อาศัย	8.274	20.6
2. พาณิชยกรรม	1.654	4.13
3. อุตสาหกรรม-คลังสินค้า	0.42	1.04

4. สถาบันการศึกษา	3.571	8.90
5. สถานที่ราชการ	1.248	3.11
6. ศาสนสถาน	0.93	2.31
7. นันทนาการ-สวนสาธารณะ	0.929	2.30
8. พื้นที่เกษตรกรรม-ที่ว่าง	23.163	58.61
รวม	40.19	100.00

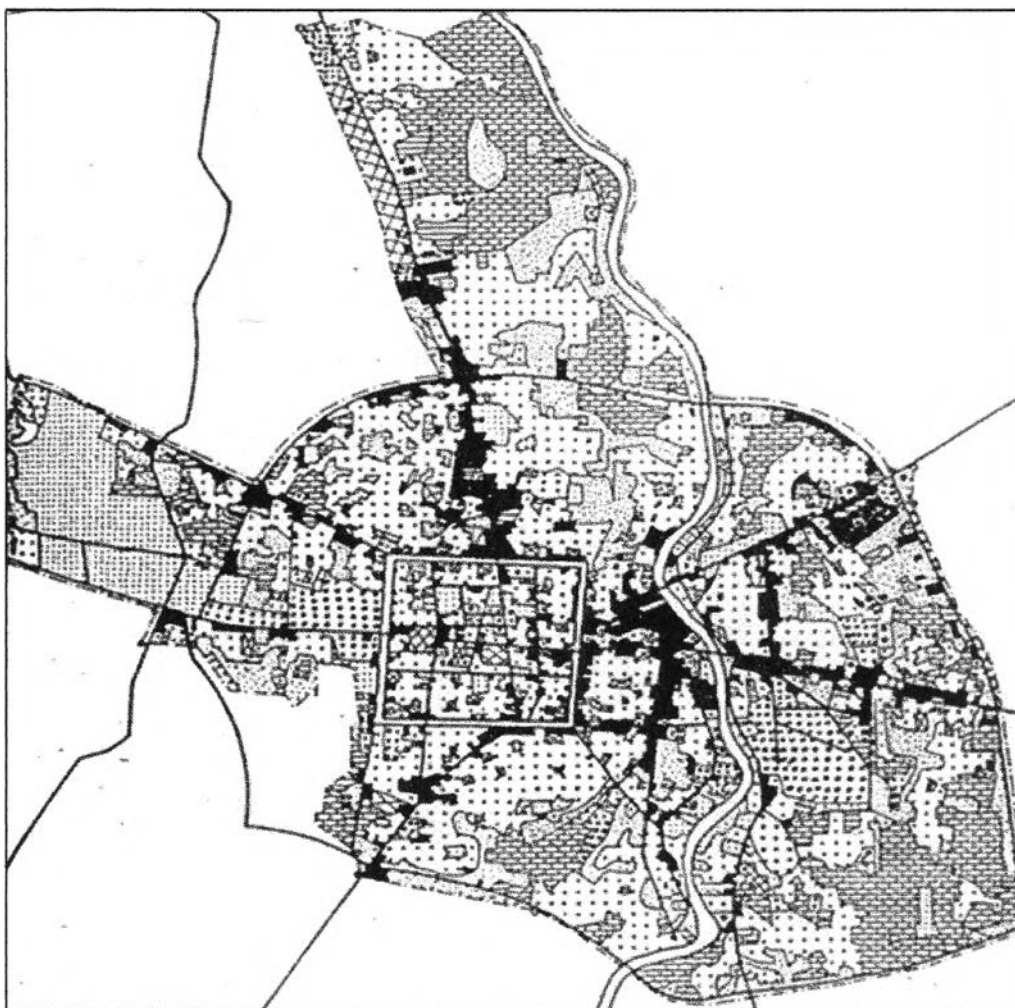
ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมือง

แผนภูมิที่ 3.4 การใช้ประโยชน์ที่ดินเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ พ.ศ.2519

ในปี พ.ศ. 2519 ความเติบโตของเมืองเชียงใหม่ได้ขยายพื้นที่ออกไปเป็นบริเวณกว้างครอบคลุมพื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาจากเดิมถึง 17.035 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 42.3 การใช้ประโยชน์ที่ดินขนาดใหญ่ที่สุดคือ การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมและที่โล่งว่างซึ่งมีพื้นที่ถึง 23.16 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 58.61 ส่วนการใช้ที่ดินขนาดรองลงมา ได้แก่การใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยประมาณร้อยละ 20.6 ซึ่งมีการกระจุกตัวอยู่อย่างหนาแน่นในพื้นที่เขตเมืองเก่า และบริเวณโดยรอบ ส่วนสถาบันการศึกษามีประมาณร้อยละ 8.9 ตามลำดับ สำหรับการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการพาณิชย์กรรม คิดเป็นร้อยละ 4.13 ยังคงตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของเขตเมืองเก่า บริเวณถนนท่าแพ และถนนช้างม่วยซึ่งถือเป็นย่านการค้าใจกลางเมือง

ลักษณะการใช้ที่ดินในปีนี้ได้มีการขยายตัวของชุมชนออกไปทางทิศเหนือของเขตเมืองเก่าอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะการใช้ที่ดินประเภทสถาบันราชการ และการใช้ที่ดินเพื่อการนันทนาการบนพื้นที่เขตทหาร ได้แก่ สนามม้า, สนามกอล์ฟ และการขยายหน่วยงานของทหาร ส่วนทางด้านทิศใต้ของเขตเทศบาลมีการตัดถนนวงแหวน จึงมีการขยายตัวของย่านพักอาศัยตามถนนช้างคลานจากย่านการค้าสู่เมืองด้านใต้ ด้านทิศตะวันตกยังคงมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องรอบๆมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ส่วนด้านทิศตะวันออกมีการขยายตัวของการใช้ที่ดินอย่างช้าๆ

การให้บริการขนส่งสาธารณะในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

แผนที่ 3.6 แสดงการใช้ที่ดินของเทศบาลเชียงใหม่ พ.ศ. 2527

	<p>สัญลักษณ์</p>		
	<ul style="list-style-type: none"> บริเวณที่พักอาศัย เขตเทศบาล ถนน บริเวณสาธารณูปโภค 	<ul style="list-style-type: none"> บริเวณราชการ บริเวณอุตสาหกรรม บริเวณสถานศึกษา บริเวณสาธารณสุข 	<ul style="list-style-type: none"> บริเวณศาสนิกกิจ บริเวณนันทนาการ บริเวณสาธารณูปโภค บริเวณสาธารณสุข
<p>ที่มา : รศ. ดร. เกียรติ จิระกุล</p>			

3.3.1.3 การใช้ที่ดินปี พ.ศ. 2530

ตารางที่ 3.7 จำนวนพื้นที่การใช้ที่ดินเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ พ.ศ. 2530

ประเภทการใช้ที่ดิน	พื้นที่	
	กม. ²	ร้อยละ
1. ที่อยู่อาศัย	18	44.76
2. พาณิชยกรรม	2.365	5.88
3. อุตสาหกรรม-คลังสินค้า	0.364	0.91
4. สถาบันการศึกษา	3.786	9.41
5. สถานที่ราชการ	1.752	4.36
6. ศาสนสถาน	1.004	2.50
7. นันทนาการ-สวนสาธารณะ	1.332	3.31
8. พื้นที่เกษตรกรรม-ที่ว่าง	11.613	28.88
รวม	40.22	100.00

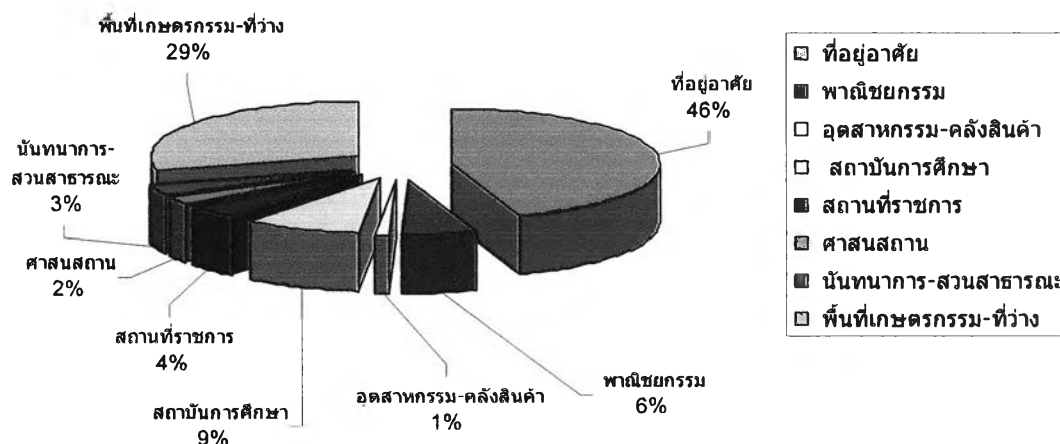
ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมือง

การขยายตัวของการใช้ประโยชน์ที่ดินในปี พ.ศ. 2530 ปรากฏว่ามีพื้นที่พัฒนาแล้ว (Built-Up Area) เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 71.12 ของพื้นที่เขตเทศบาลทั้งหมด ซึ่งเมื่อเทียบกับพื้นที่เกษตรกรรมและที่ว่างจะเห็นว่ามีพื้นที่เพียงร้อยละ 28.88 หรือคิดเป็นพื้นที่ประมาณ 11.613 กม.² สำหรับพื้นที่ที่พัฒนาแล้ว (Built-Up Area) สามารถจำแนกเป็นพื้นที่เพื่อการอยู่อาศัยประมาณ 18 ตารางกิโลเมตร ซึ่งเป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินขนาดใหญ่ที่สุดคิดเป็นร้อยละ 44.76 รองลงมาได้แก่ การใช้ที่ดินเพื่อสถาบันการศึกษามีพื้นที่ 3.786 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 9.41 ส่วนการใช้ที่ดินประเภทพาณิชยกรรม สถาบันราชการ สวนสาธารณะ และศาสนสถานมีพื้นที่ใกล้เคียงกันคือ 2.365, 1.752, 1.332, และ 1.004 กม.² คิดเป็นร้อยละ 5.88, 4.36, 3.31 และ 2.50 ตามลำดับ ส่วนการใช้ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมและคลังสินค้าจะมีจำนวนน้อยที่สุดคือประมาณ 0.364 กม.² คิดเป็นร้อยละ 0.91

การใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยมีการขยายพื้นที่ออกไปโดยรอบอย่างกว้างขวางในบริเวณตำบลแถบชานเมือง เช่น ช้างเผือก, ป่าตัน, ท่าศาลา, หนองหอย และป่าแดดเป็นต้น ส่วนการใช้ที่ดินเพื่อการพาณิชยกรรมจะเกิดขึ้นอย่างหนาแน่นบริเวณใจกลางเมืองและแผ่ขยายสู่ออกนอกตามเส้นทางคมนาคมสายสำคัญต่างๆ ได้แก่ ถนนช้างเผือก และถนนโชตนา ด้านทิศเหนือ, ถนน

ห้วยแก้ว และถนนสุเทพด้านทิศตะวันตก, ถนนช้างคลานด้านทิศใต้ และถนนเจริญเมือง ถนน
แก้ววรัฐ ด้านทิศตะวันออกเป็นต้น

แผนภูมิที่ 3.5 การใช้ประโยชน์ที่ดินเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ พ.ศ.2530

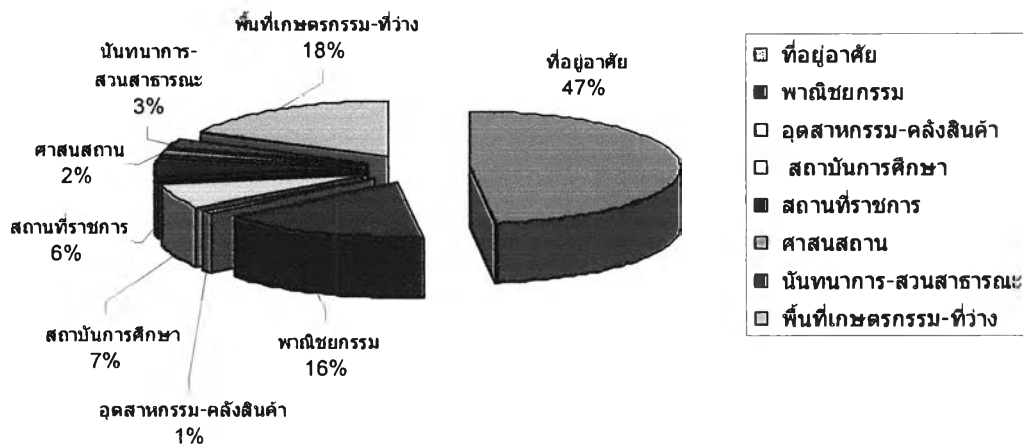
3.3.1.4 การใช้ที่ดินปี พ.ศ. 2546

ตารางที่ 3.8 จำนวนพื้นที่การใช้ที่ดินเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ พ.ศ. 2546

ประเภทการใช้ที่ดิน	พื้นที่	
	กม. ²	ร้อยละ
1. ที่อยู่อาศัย	19.52	48.02
2. พาณิชยกรรม	6.51	16.01
3. อุตสาหกรรม-คลังสินค้า	0.49	1.21
4. สถานศึกษา	2.84	6.99
5. สถานที่ราชการ	2.41	5.93
6. ศาสนสถาน	0.62	1.53
7. นันทนาการ-สวนสาธารณะ	1.02	2.51
8. พื้นที่เกษตรกรรม-ที่ว่าง	7.24	17.81
รวม	40.65	100.00

ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมือง

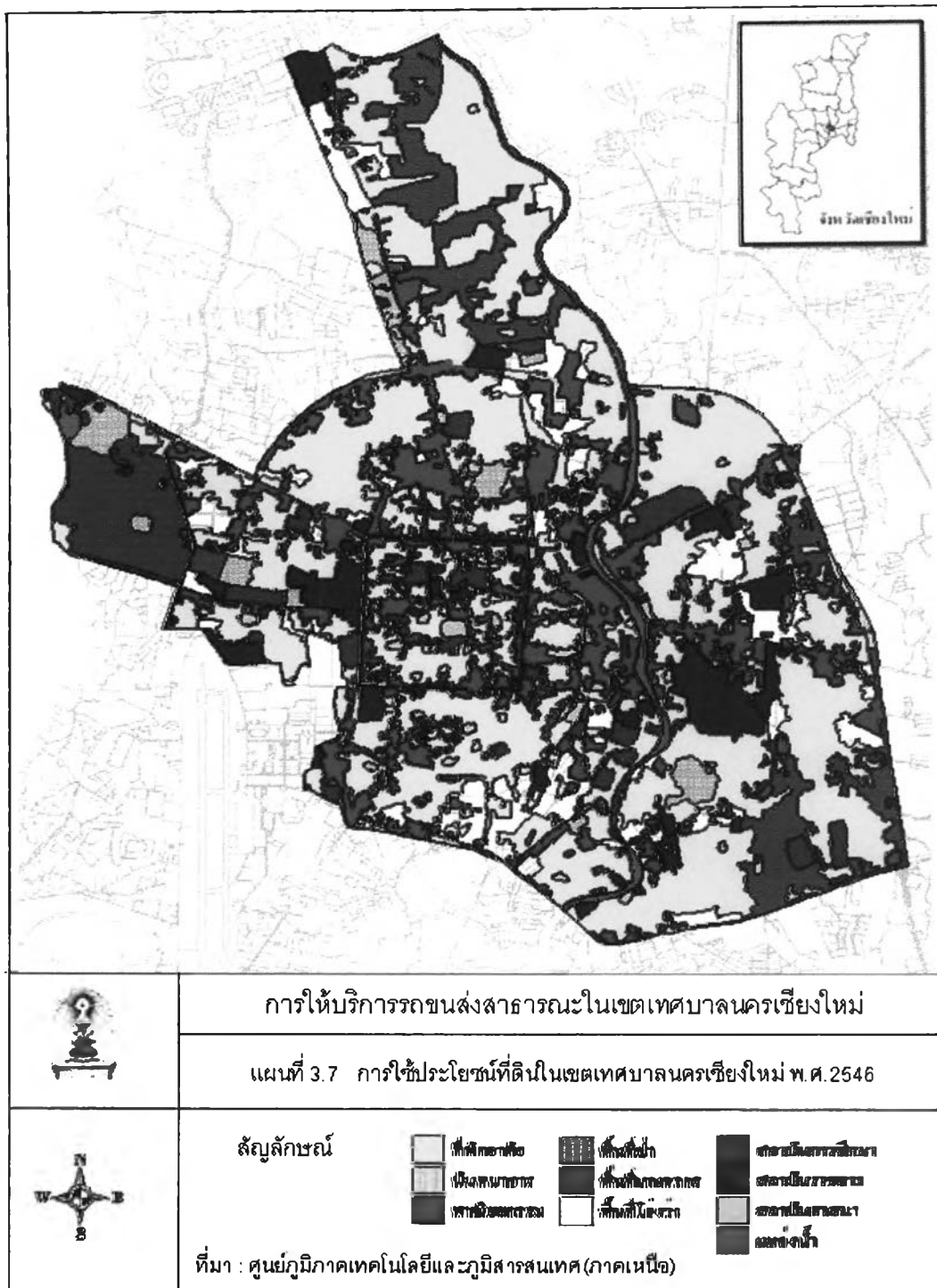
แผนภูมิที่ 3.6 การใช้ประโยชน์ที่ดินเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ พ.ศ.2546

การขยายตัวของการใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบัน ปี พ.ศ. 2546 พบว่า มีพื้นที่เพื่อการอยู่อาศัยประมาณ 19.5 ตารางกิโลเมตร ซึ่งเป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินขนาดใหญ่ที่สุดของเมืองคิดเป็นร้อยละ 48.02 รองลงมาได้แก่ การใช้ที่ดินประเภทพื้นที่เกษตรกรรม-ที่ว่างและการใช้ที่ดินประเภทพณิชยกรรมมีพื้นที่ใกล้เคียงกันคือ 7.24 และ 6.51 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 17.81 และ 16.01 สำหรับการี่ใช้ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษา สถาบันราชการ สวนสาธารณะ และศาสนสถานมีพื้นที่ 2.84, 2.41, 1.02, และ 0.62 กม.² คิดเป็นร้อยละ 6.99, 5.93, 2.51 และ 1.53 ตามลำดับ ส่วนการใช้ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมและคลังสินค้าจะมีจำนวนน้อยที่สุดคือประมาณ 0.49 กม.² คิดเป็นร้อยละ 1.21 ของการใช้ที่ดินทั้งหมด

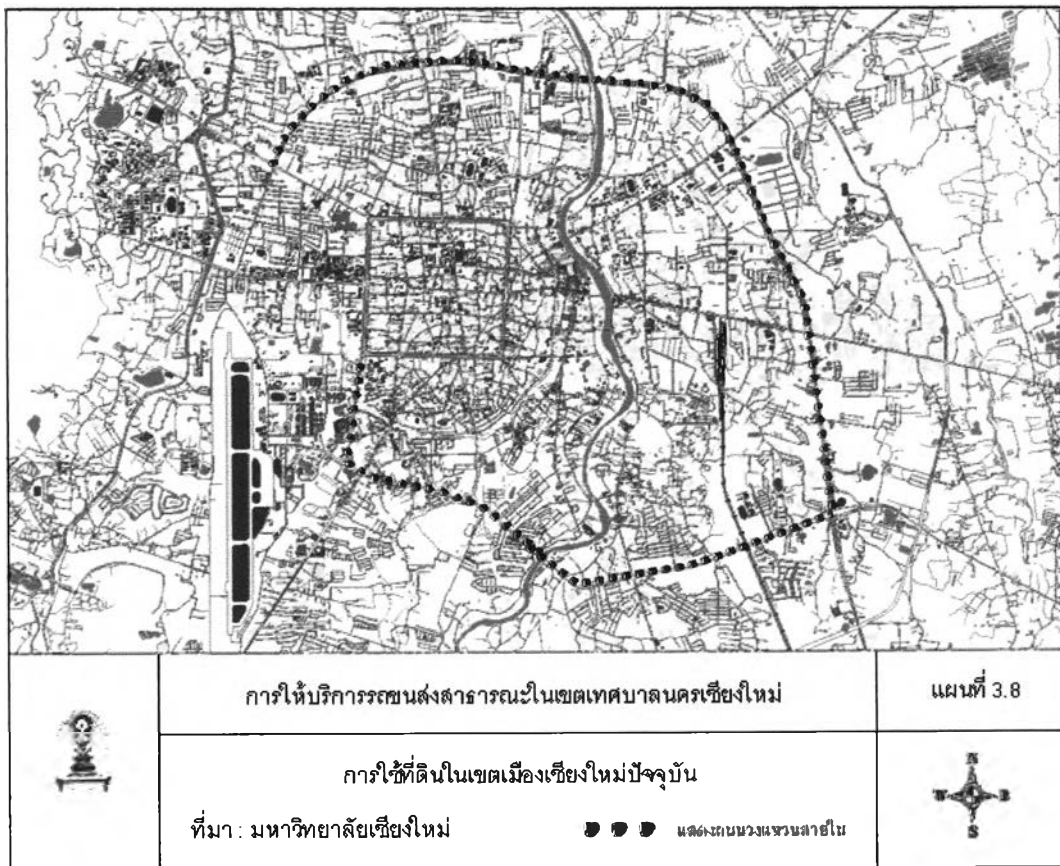

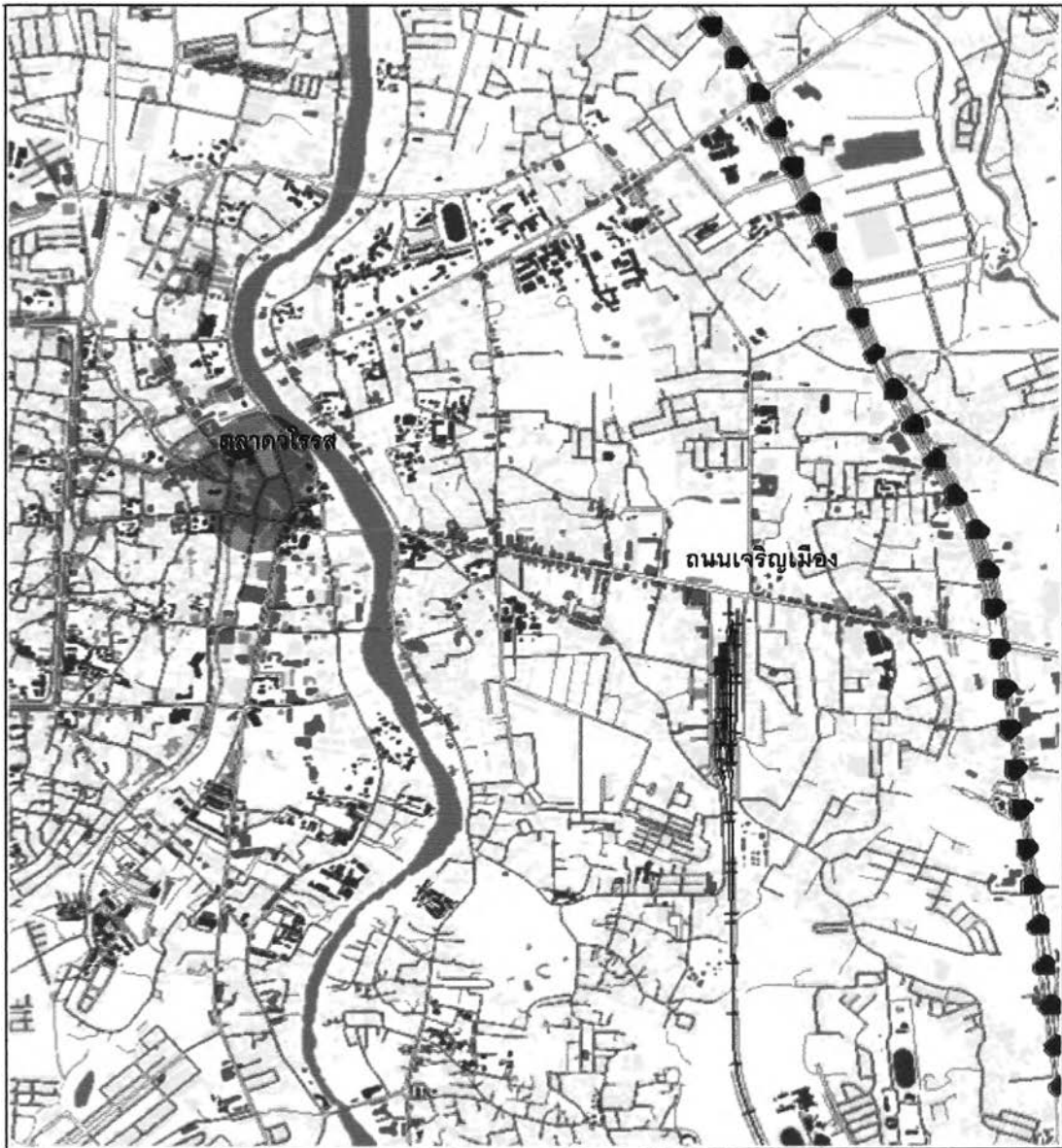

3.3.2 การใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบัน

เมื่อพิจารณาการใช้ที่ดินในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ตามทิศทางต่างๆ 5 ทิศทาง ได้แก่ ทิศตะวันออก ทิศเหนือ ทิศตะวันตก ทิศใต้ และพื้นที่ในเขตคูเมือง จะพบว่า ภาพรวมการใช้ที่ดินของเมืองเชียงใหม่ นั้น ภายในคูเมืองจะประกอบด้วยวัด โบราณสถาน และมีย่านพักอาศัยปะปนกับสถานที่ราชการ ทางด้านเหนือของเมืองมีการขยายตัวของการตั้งถิ่นฐานออกไปตามถนนชูปเปอร์ไฮเวย์ และต่อเนื่องจากถนนโชตนาไปจนถึงอำเภอแมริมเนื่องจากแรงดึงดูดของการตั้งศูนย์ราชการแห่งใหม่ ส่วนทางทิศตะวันตกของเมืองเก่าจะมีข้อจำกัดเกี่ยวกับความลาดชันของพื้นที่ซึ่งต่อเนื่องกับดอยสุเทพ แต่ในปัจจุบันมีการตั้งถิ่นฐานเกือบเต็มพื้นที่บริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และริมสองฝั่งถนนห้วยแก้วและถนนสุเทพ ทางทิศใต้ยังมีการใช้ที่ดินในกิจกรรมหลักไม่เด่นชัดนัก และยังมีพื้นที่เกษตรกรรมหลงเหลืออยู่บ้าง ส่วนทางฝั่งตะวันออกมีย่านการค้าตั้งอยู่หนาแน่นบริเวณถนนท่าแพ ถนนช้างม่อย ถนนวิชยานนท์ ถนนช้างคลานและถนนเจริญเมือง และมีพื้นที่ทหาร(ค่ายกาวิละ)ตั้งอยู่บริเวณตำบลวัดเกต ซึ่งการแบ่งพื้นที่ออกเป็นทิศทางดังกล่าว สามารถจำแนกรายละเอียดการใช้ที่ดินได้ดังนี้

3.3.2.1. การใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณทิศตะวันออกของเมือง

แผนที่ 3.9 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณทิศตะวันออกของเมืองเชียงใหม่

	เขตสีเหลือง	ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย	สัญลักษณ์
	เขตสีส้ม	ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง	
เขตสีชมพู	ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก		
เขตสีม่วงอ่อน	ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมพาณิชยกรรม		
เขตสีเขียว	ที่ดินประเภทสวนเกษตรกรรม		
เขตสีเขียวอ่อน	ที่ดินประเภทเพื่อการพักผ่อนและการรักษาสุขภาพสิ่งแวดล้อม		
เขตสีเขียวอมเทา	ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษา		
เขตสีน้ำเงินอ่อน	ที่ดินประเภทอนุรักษ์เพื่อสิ่งแวดล้อมและทัศนียภาพ		
เขตสีเทาอ่อน	ที่ดินประเภทสถาบันศาสนา		
เขตสีน้ำเงิน	ที่ดินประเภทสถาบันราชการ การสาธารณสุขและสาธารณูปการ		
เขตสีเขียว	ที่ดินประเภทโครงสร้างคมนาคมขนส่ง	● ● ●	แสดงถนนวงแหวนภายใน
	เขตสีชมพู		

การใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณทิศตะวันออกของเมืองเชียงใหม่จะมีย่านพาณิชย์กรรม และที่อยู่อาศัยหนาแน่นมากอยู่บริเวณตลาดวโรรส และบริเวณถนนสายสำคัญของเมืองเชียงใหม่ ได้แก่ ถนนท่าแพ ถนนช้างม่อย ถนนช้างคลาน และถนนเจริญเมือง

บริเวณตลาดวโรรสจะเป็นศูนย์กลางการค้า และศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งของเมือง เนื่องจากเป็นที่ตั้งของตลาดสดขนาดใหญ่ และเป็นแหล่งการค้าที่เก่าแก่ นอกจากนี้บริเวณดังกล่าวยังเป็นท่ารถโดยสารของรถที่วิ่งไปยังอำเภอในเขตชานเมือง เช่น ท่ารถสายเชียงใหม่-สันกำแพง, เชียงใหม่-ดอยสะเก็ด, เชียงใหม่-สันทราย และเชียงใหม่-ลำพูน เป็นต้น

บริเวณถนนท่าแพ และถนนช้างม่อย จะเป็นที่ตั้งของย่านการค้าสองฝั่งถนนซึ่งจะอยู่บริเวณใกล้เคียงกับตลาดวโรรส บริเวณดังกล่าวจะมีร้านค้า และร้านค้าปลีกตั้งอยู่เรียงรายเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ บริเวณถนนท่าแพนั้นยังมีรถสองแถวแดงที่นิยมวิ่งมาให้บริการผู้โดยสารมากที่สุด เป็นปริมาณถึง 24,495 คัน/วัน (สถานบริการเทคโนโลยีสารสนเทศ มช.,2547) อีกทั้งยังเป็นถนนที่มีการสัญจรโดยการเดินเท้า และมีชาวต่างชาตินิยมมาท่องเที่ยวจำนวนมาก

บริเวณถนนช้างคลานจะเป็นที่ตั้งของตลาดไนท์บาร์ซ่า ซึ่งมีชื่อเสียงในด้านของฝากรอที่ระลึกของเมืองเชียงใหม่ และจะมีร้านค้าที่ขายในเวลากลางคืน ซึ่งบริเวณนี้จะเป็นแหล่งที่ชาวต่างชาตินิยมมาท่องเที่ยวไม่น้อยไปกว่าบริเวณถนนท่าแพ ส่วนถนนเจริญเมืองจะเป็นที่ตั้งของร้านค้าหลากหลายประเภทตั้งอยู่ อาทิ ร้านอะไหล่รถยนต์ ร้านขายอาหาร ร้านถ่ายรูป ร้านทอง สถานบริการน้ำมัน ธนาคาร และบริษัทต่างๆ นอกจากนี้ยังเป็นที่ตั้งของสถานีรถไฟเชียงใหม่ซึ่งมีคิวรถสองแถวที่รอให้บริการผู้ที่เดินทางเข้ามายังเมืองเชียงใหม่จำนวนมาก

นอกจากนี้บริเวณทิศตะวันออกของเมืองยังเป็นแหล่งที่ตั้งของตลาดสดขนาดใหญ่ที่สำคัญได้แก่ ตลาดสันป่าช่อย บริเวณถนนสันนาลุง ตลาดหนองหอยบริเวณถนนเชียงใหม่-ลำพูน เป็นต้น

การใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลางจะกระจายอยู่ตามถนนสายสำคัญเช่น บริเวณถนนท่าแพ ถนนช้างม่อย ถนนลอยเคราะห์ ถนนศรีดอนไชย ถนนช้างคลานและถนนเจริญประเทศ ส่วนที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อยจะกระจายไปตามพื้นที่ต่างๆของเขตเมือง ซึ่งถือเป็นการใช้ที่ดินส่วนใหญ่ของเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

สำหรับการใช้ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษาส่วนใหญ่ จะตั้งกระจุกตัวอยู่บริเวณถนนเจริญประเทศเช่น ร.ร. มงฟอร์ตวิทยาลัย (ประถม), ร.ร. พระฤทัย, ร.ร. เรยีนาเซลิวิทยาลัย, ร.ร. ไชยโรจน์วิทยาลัย , ถนนแก้ววรัฐเช่น ร.ร.ปริญญ์รอยแยลวิทยาลัย และร.ร.ดาราวิทยาลัย และถนนมทิดเช่น ร.ร.มงฟอร์ตวิทยาลัย (มัธยม), ร.ร.กาวิละวิทยาลัยและร.ร.เทคโนโลยีเอเชีย อีกทั้งยังมีโรงเรียนวิชาชีพที่ตั้งอยู่บริเวณถนนช้างคลาน และโรงเรียนเชียงใหม่เทคโนโลยีที่ตั้งอยู่บริเวณถนนเจริญเมือง เป็นต้น

การใช้ที่ดินประเภทสถาบันศาสนาที่สำคัญบริเวณนี้ ได้แก่ วัดอุปกุด วัดเชตุพน วัดแสนฝาง ส่วนที่ตั้งของสถาบันราชการที่สำคัญได้แก่ สถานีขนส่งผู้โดยสารแห่งที่ 2 (อาเขต) บริเวณถนนแก้ววรัรัฐ สำนักงานเทศบาลนครเชียงใหม่ สถานกงสุลอเมริกา สนง.ป่าไม้เขตเชียงใหม่ และเป็นที่ตั้งของค่ายทหาร(ค่ายกาวิละ) บริเวณตำบลวัดเกต นอกจากนี้ยังมีการใช้ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมเฉพาะกิจเช่น องค์การอุตสาหกรรมห้องเย็น บริเวณถนนเจริญประเทศเป็นต้น แผนที่ 3.9 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณทิศตะวันออกของเมืองเชียงใหม่

3.3.2.2. การใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณทิศเหนือของเมือง

การใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณทิศเหนือของเมืองเชียงใหม่ จะมีการใช้ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษาที่สำคัญคือสถาบันราชภัฏเชียงใหม่อยู่บริเวณถนนโชตนา และวิทยาลัยพลศึกษาเชียงใหม่ บริเวณถนนรัตนโกสินทร์

การใช้ที่ดินประเภทสวนสาธารณะและที่โล่งเพื่อนันทนาการ เช่นสวนหลวงล้านนา ร.9 ซึ่งอยู่ในบริเวณสนามกีฬาจังหวัดทหารบกเชียงใหม่และสนามกีฬาเทศบาลนครเชียงใหม่ สำหรับการ ใช้ที่ดินประเภทสถาบันศาสนาที่สำคัญบริเวณนี้ ได้แก่ วัดสันติธรรม วัดเขียงยืน และวัดชัยมงคล ส่วนที่ตั้งของสถาบันราชการที่สำคัญได้แก่ สถานีขนส่งผู้โดยสารแห่งที่ 1 (ข้างเผือก) สนง.เร่งรัดพัฒนาชนบทจังหวัดเชียงใหม่ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กจังหวัดเชียงใหม่ และศาลคดีเด็กและเยาวชนเชียงใหม่บริเวณถนนซูเปอร์ไฮเวย์

บริเวณนี้จะมีการใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลางบริเวณสองฝั่งถนนข้างเผือก ถนนโชตนา และถนนมณีนพรัตน์ ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อยแผนที่ 3.10 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณทิศเหนือของเมืองเชียงใหม่

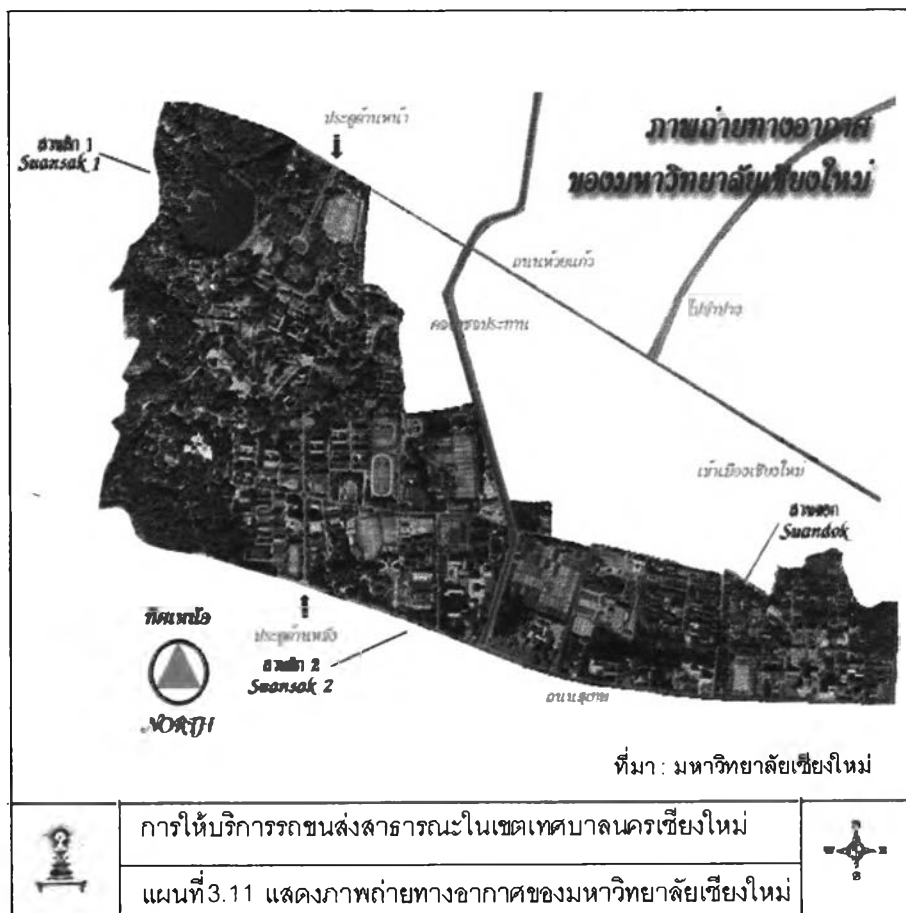
แผนที่ 3.10 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณทิศเหนือของเมืองเชียงใหม่

	<p>เขตสีเหลือง เขตสีส้ม เขตสีชมพู เขตสีม่วงอ่อน เขตสีเขียว เขตสีฟ้าอ่อน เขตสีเขียวแก่ เขตสีน้ำเงินอ่อน เขตสีฟ้า เขตสีเทา เขตสีน้ำเงิน เขตสีชมพู</p>	<p>ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม ที่ดินประเภทสวนสาธารณะและนันทนาการ ที่ดินประเภทใช้เป็นที่บริหารราชการและราชการควบคุมสิ่งแวดล้อม ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษา ที่ดินประเภทศูนย์กลางเมืองศูนย์กลางเมืองบริเวณเมือง ที่ดินประเภทสถาบันศาสนา ที่ดินประเภทสถาบันราชการ การสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ที่ดินประเภทโครงการคมนาคมและขนส่ง</p>	<p>สัญลักษณ์</p> <p>● ● ● แสดงถนนวงแหวนภายใน</p>
			

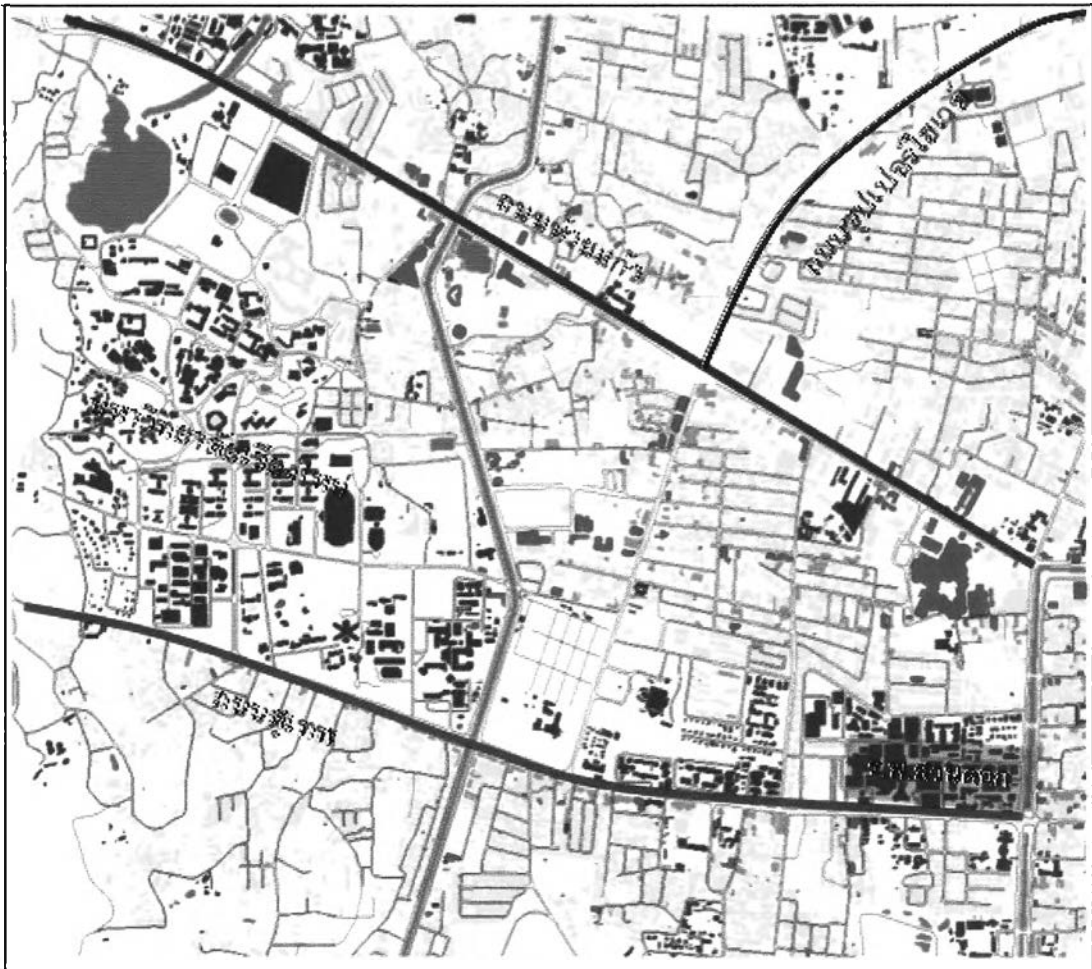
3.3.2.3. การใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณทิศตะวันตกของเมือง

การใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณทิศตะวันตกของเมือง จะประกอบไปด้วยที่ดินประเภทสถาบันการศึกษาประมาณ 50% ของพื้นที่ สถานศึกษาที่สำคัญบริเวณนี้ได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งมีพื้นที่ครอบคลุมถึง 2,000 ไร่เศษ มีขอบเขตตั้งแต่ถนนบุญเรืองฤทธิ์ยาวเรื่อยไปตามถนนสุเทพ (และบางส่วนของถนนห้วยแก้ว) จนถึงเชิงดอยสุเทพ มหาวิทยาลัยแห่งนี้ได้ก่อตั้งในปี พ.ศ.2507 และเป็นมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของภาคเหนือ ปัจจุบันมีจำนวนนักศึกษารวมทั้งสิ้นประมาณ 5,600 คน อีกทั้งยังมีสถานศึกษาที่สำคัญเช่น สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตภาคพายัพและโรงเรียนศรีธนาพาณิชยการตั้งอยู่บริเวณถนนห้วยแก้ว โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ บริเวณถนนบุญเรืองฤทธิ์ และวิทยาลัยสารพัดช่างเชียงใหม่ เป็นต้น

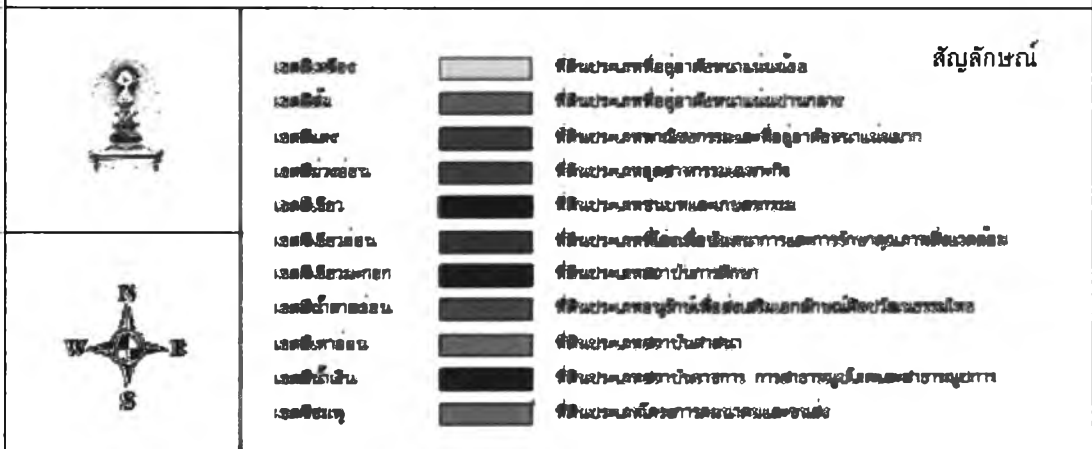
ในส่วนของสถาบันราชการที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของเมืองได้แก่ โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ ซึ่งอยู่ในสังกัดของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และถือเป็นโรงพยาบาลของรัฐที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัดเชียงใหม่ แขวงทางหลวงเชียงใหม่ที่ 1 และที่ 2 และเขตการทางเชียงใหม่ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ และศูนย์กามโรคเขต 10 เชียงใหม่ สนง.คณะกรรมการประถมศึกษาเอกชน เขตการศึกษา 8 สนง.ศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 8 และห้องสมุดประชาชน เป็นต้น

แผนที่ 3.12 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณทิศตะวันตกของเมืองเชียงใหม่

การใช้ที่ดินประเภทสถาบันศาสนาบริเวณนี้ ได้แก่วัดที่สำคัญคือวัดโพธารามมหาวิหาร หรือวัดเจ็ดยอดที่ตั้งอยู่บริเวณทิศตะวันตกเฉียงเหนือของถนนซูเปอร์ไฮเวย์ วัดสวนดอกบริเวณ ถนนสุเทพ วัดคูเม็งค์ และวัดรำเปิง(ตโปทาราม) ส่วนการใช้ที่ดินประเภทสวนสาธารณะและที่โล่ง เพื่อนันทนาการเช่น สวนสุขภาพห้วยแก้ว สวนรุกขชาติห้วยแก้ว สวนสัตว์ห้วยแก้วเชียงใหม่ และ สวนสุขภาพสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชชนนี บริเวณพื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สำหรับการใช้ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมที่สำคัญบริเวณนี้จะตั้งกระจายอยู่บริเวณถนน ห้วยแก้ว และถนนนิมมานเหมินท์ โดยเฉพาะบริเวณถนนห้วยแก้วซึ่งเป็นที่ตั้งของห้างสรรพสินค้า เซ็นทรัลลาดสวนแก้ว ที่ถือเป็นแหล่งดึงดูดการจราจรที่สำคัญของเมืองเชียงใหม่

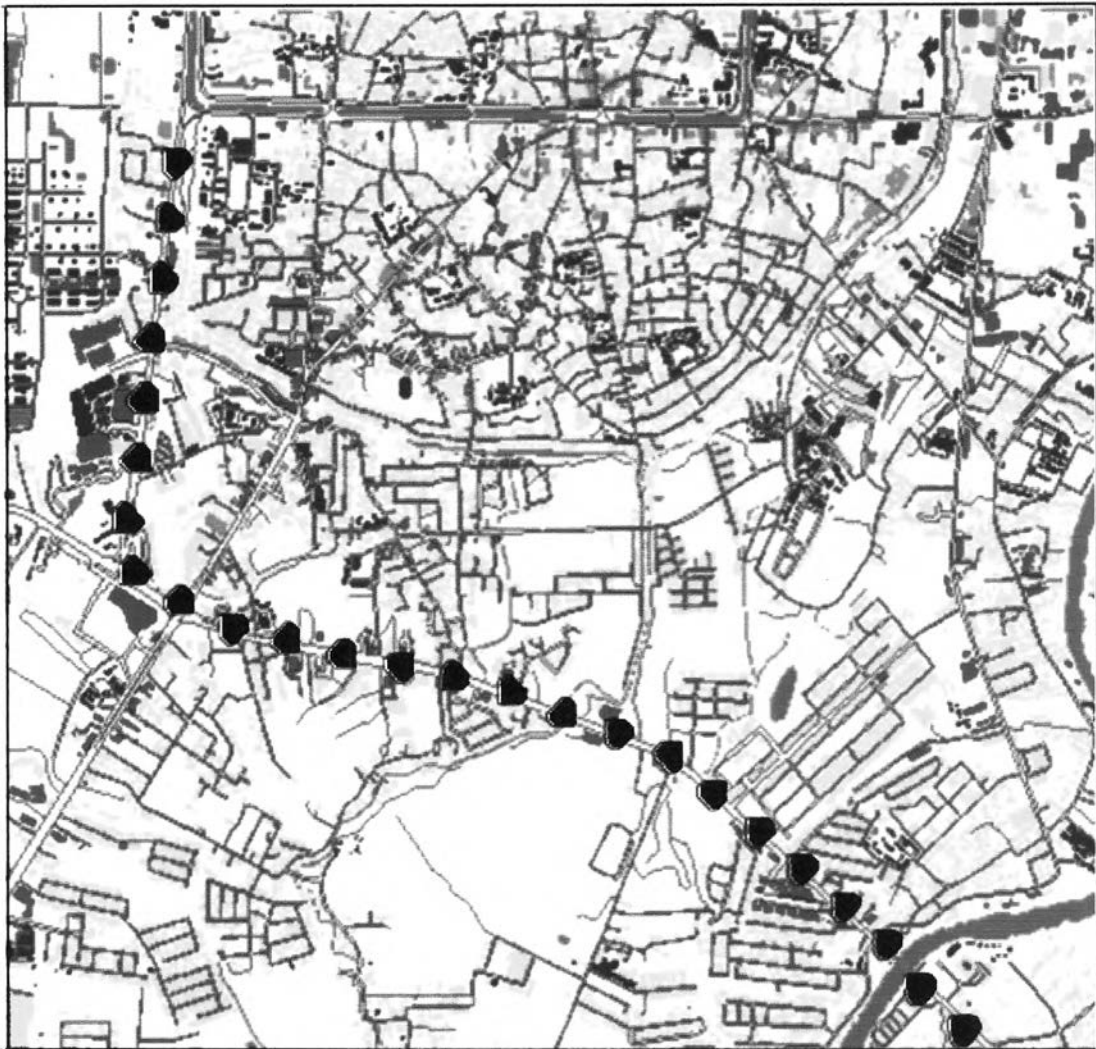
ส่วนการใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลางจะอยู่บริเวณฝั่งตะวันตกของถนน ห้วยแก้ว ทางทิศใต้ของถนนสุเทพ และกระจายอยู่โดยทั่วไปตามถนนสายซอยต่างๆ ที่เหลือจะเป็น การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย แผนที่ 3.12 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน บริเวณฝั่งตะวันตกของเมือง

3.3.2.4 การใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณทิศใต้ของเมือง

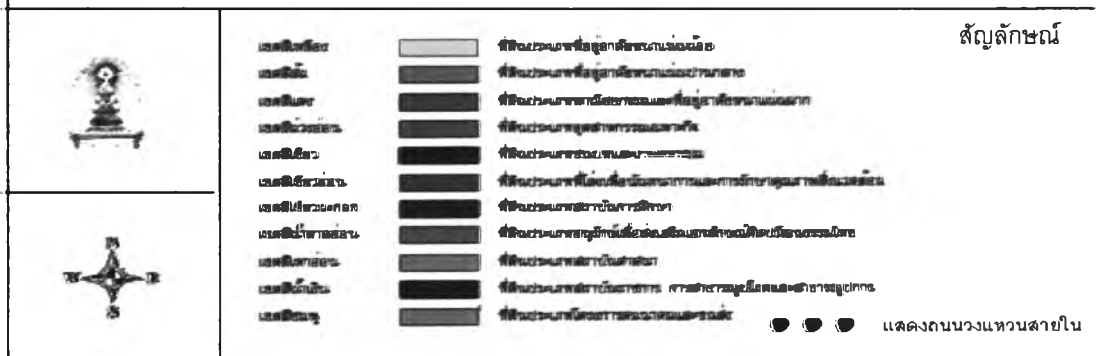
การใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณทิศใต้ของเมืองเชียงใหม่จะมีย่านพาณิชยกรรม และที่อยู่อาศัยหนาแน่นมากอยู่บริเวณถนนทิพย์เนตร และถนนวิวาลัย บริเวณถนนทิพย์เนตรจะประกอบไปด้วยร้านค้าหลากหลายประเภทกระจายอยู่โดยทั่วไป ส่วนถนนวิวาลัยจะเป็นแหล่งการค้า ประเภทเครื่องเงินที่มีชื่อเสียงตั้งอยู่เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลแอร์ พอร์ทพลาซ่าซึ่งเป็นศูนย์การค้าขนาดใหญ่ตั้งอยู่บริเวณสี่แยกแอร์พอร์ท และมีท่าอากาศยาน เชียงใหม่ และกองบิน 41 ตั้งอยู่บริเวณใกล้เคียง ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองเชียงใหม่

การใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลางจะกระจายอยู่ตามถนนสายสำคัญเช่น บริเวณถนนท่าแพ ถนนช้างม่อย ถนนลอยเคราะห์ ถนนศรีดอนไชย ถนนช้างคลานและถนนเจริญ ประเทศ ส่วนที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อยจะกระจายไปตามพื้นที่ต่างๆของเขตเมือง

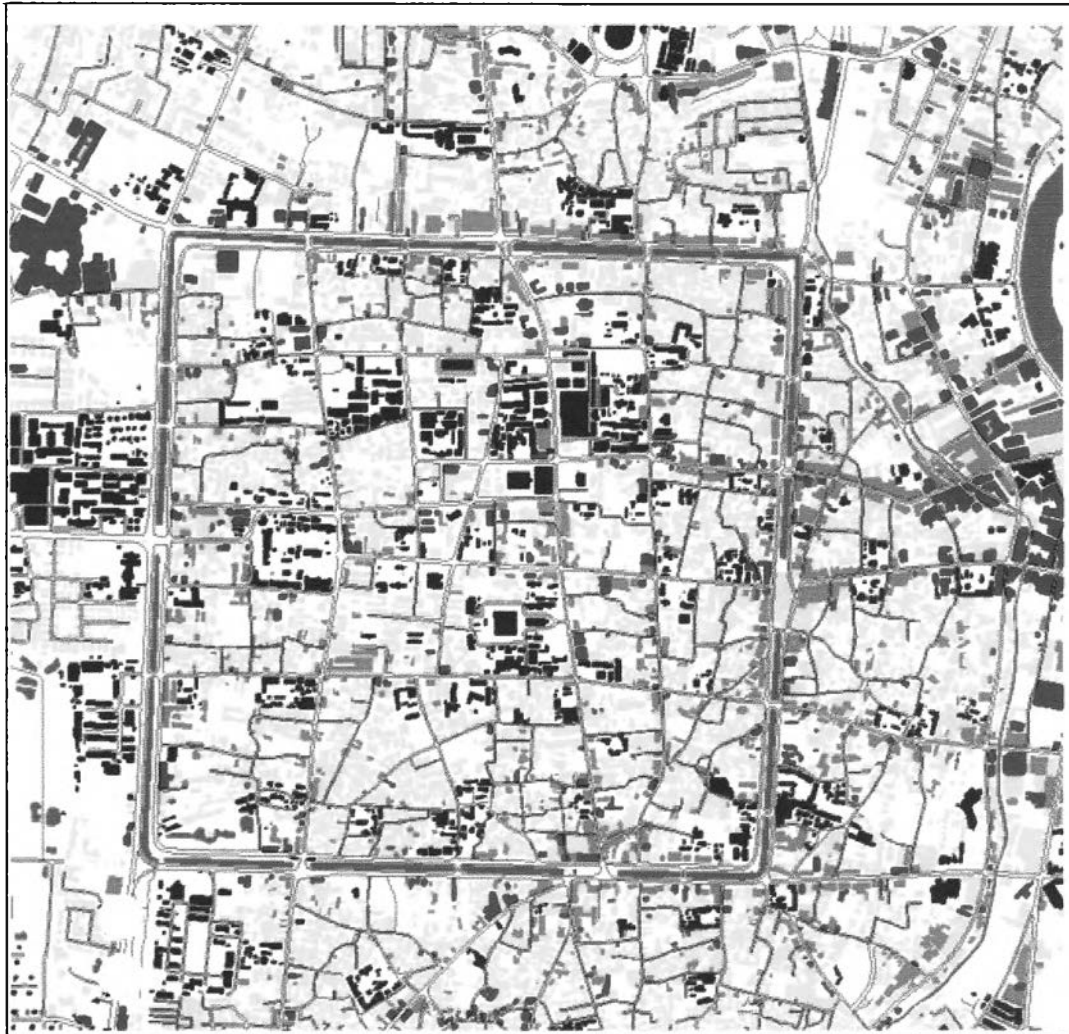
พื้นที่โดยทั่วไปบริเวณทางทิศใต้ของเมือง มีการใช้พื้นที่ในกิจกรรมหลักยังไม่เด่นชัดนัก และมีการใช้ที่ดินประเภทเกษตรกรรมในบางพื้นที่ เช่นบริเวณตำบลป่าแดด หรือฝั่งทิศใต้ของถนน มหิตล แผนที่ 3.13 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณทิศใต้ของเมืองเชียงใหม่

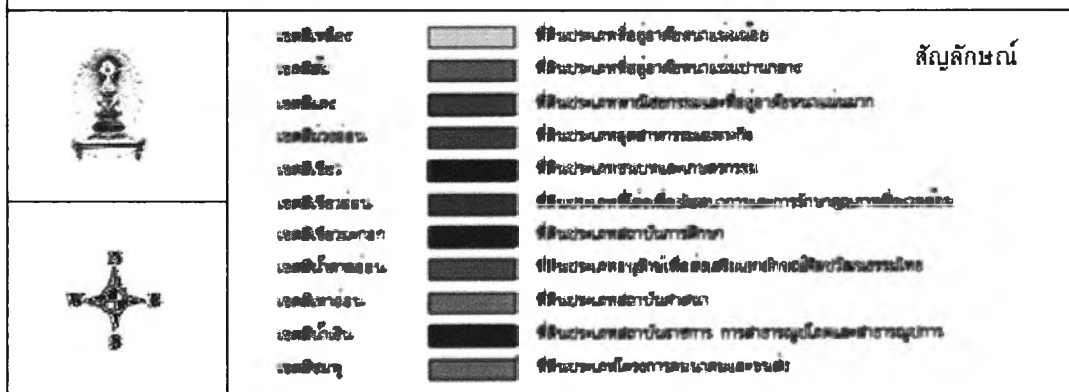
แผนที่ 3.13 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณทิศใต้ของเมืองเชียงใหม่

3.3.2.5 การใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณเขตเมืองชั้นใน

แผนที่ 3.14 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณเขตเมืองชั้นใน

เมืองชั้นในจะถูกล้อมรอบด้วยคูเมืองทั้งสี่ทิศ มีพื้นที่เป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาดประมาณ 1.5×1.5 กิโลเมตร บริเวณนี้เป็นถูกกำหนดไว้เป็นพื้นที่สีน้ำตาลอ่อน หรือที่ดินประเภทอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมไทย จึงไม่มีการก่อสร้างอาคารสูง การใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณเขตเมืองชั้นในจะประกอบด้วยวัด และโบราณสถานที่สำคัญจำนวนมาก ได้แก่ วัดเจ็ดยอด วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร วัดเชียงใหม่ วัดควรม้า วัดสามช้าง วัดหมื่นล้าน วัดบุพพาราม และวัดพันเตา เป็นต้น

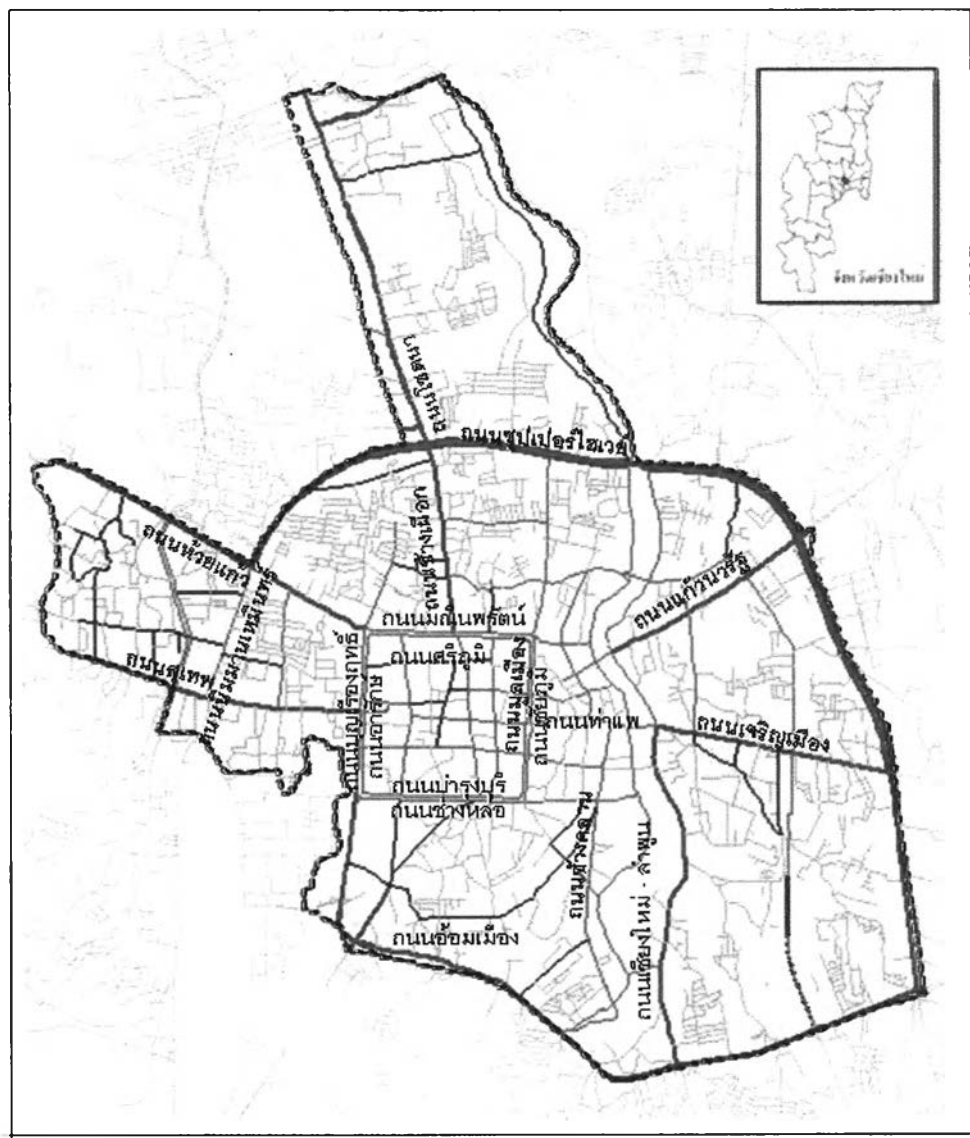
ในส่วนของสถานศึกษาที่สำคัญบริเวณนี้ได้แก่ โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย วิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงใหม่ โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ โรงเรียนพุทธิโสภณ โรงเรียนโสตศึกษาอนุสารสุนทร และโรงเรียนเมตตาศึกษาเป็นต้น และสถานที่ราชการซึ่งจะอยู่ปะปนกับที่พักอาศัยบริเวณเขตคูเมืองชั้นในได้แก่ สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองเชียงใหม่ ศาลแขวงเชียงใหม่ สถานีกาชาดที่ 3 จังหวัดเชียงใหม่ สภากาชาดไทย ศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่(เก่า) เรือนจำเก่าจังหวัดเชียงใหม่ และที่ว่าการอำเภอเมืองเชียงใหม่ เป็นต้น นอกจากนี้ในเขตคูเมืองชั้นในยังมีสวนสาธารณะที่สำคัญ ได้แก่ สวนสาธารณะสวนหนองบวหาด ซึ่งตั้งอยู่บริเวณแจ่งกู่เฮือง ตรงข้ามโรงพยาบาลสวนปรุง แผนที่ 3.14 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณเขตเมืองชั้นใน

3.4 โครงข่ายคมนาคมในเมืองเชียงใหม่

3.4.1 ระบบถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

เนื่องจากเมืองเชียงใหม่เป็นเมืองเก่า มีอายุถึง 709 ปี (พ.ศ. 2548) โครงข่ายการคมนาคมในเมืองเชียงใหม่ปัจจุบันจึงเป็นผลมาจากการพัฒนาการของโครงข่ายการสัญจรตั้งแต่อดีต บริเวณศูนย์กลางเมืองหรือเขตเมืองเก่ามีลักษณะเป็นแบบตาราง (Grid Network) ซึ่งถูกล้อมรอบด้วยคูเมือง มีพื้นที่เป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาดประมาณ 1.5×1.5 กิโลเมตร และมีถนนรัศมีกระจายออกไปรอบทิศทางเพื่อเชื่อมต่อกับหัวเมืองสำคัญของอาณาจักร ทำให้เส้นทางเชื่อมต่อระหว่างพื้นที่เขตเมืองและพื้นที่เขตอำเภอรอบนอก เป็นลักษณะเส้นทางแบบแนวรัศมี (Radial Route) และในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) มีการพัฒนาถนนวงแหวน (Super Highway) เชื่อมต่อกับถนน Radial เพื่อช่วยกระจายการจราจรในพื้นที่รอบนอก มีทางหลวงสายสำคัญตัดผ่านคือ ทางหลวงประธานหมายเลข 11 (เชียงใหม่-ลำปาง) และภายหลังประมาณ พ.ศ. 2522 จึงมีการตัดถนนอ้อมเมืองสายใต้ หรือถนนมหิดลมาบรรจบกับถนน Super Highway ลักษณะดังกล่าวจึงส่งผลให้รูปแบบโครงข่ายถนนในเขตเมืองเชียงใหม่ เป็นแบบตารางผสมถนนแนวรัศมีและถนนวงแหวน (Grid-Radial-Ring Road)

พื้นที่ในเขตเทศบาลจะถูกล้อมรอบด้วยถนนซูเปอร์ไฮเวย์ และถนนมhidล(อ้อมเมืองสายใต้) เป็นพื้นที่กิจกรรมที่สำคัญส่วนใหญ่ของเมืองเชียงใหม่ ภายในพื้นที่ประกอบด้วยถนนสายหลักรองรับการเดินทางเข้า-ออกจากเมืองที่สำคัญ คือถนนโชตนาทางทิศเหนือ ถนนแก้ววรัฐและถนนเจริญเมืองทางทิศตะวันออก ถนนเชียงใหม่-หางดงทางทิศใต้ ถนนสุเทพและถนนห้วยแก้ว ทางทิศตะวันตก แผนที่ 3.15 แสดงระบบโครงข่ายถนนในพื้นที่ศึกษา

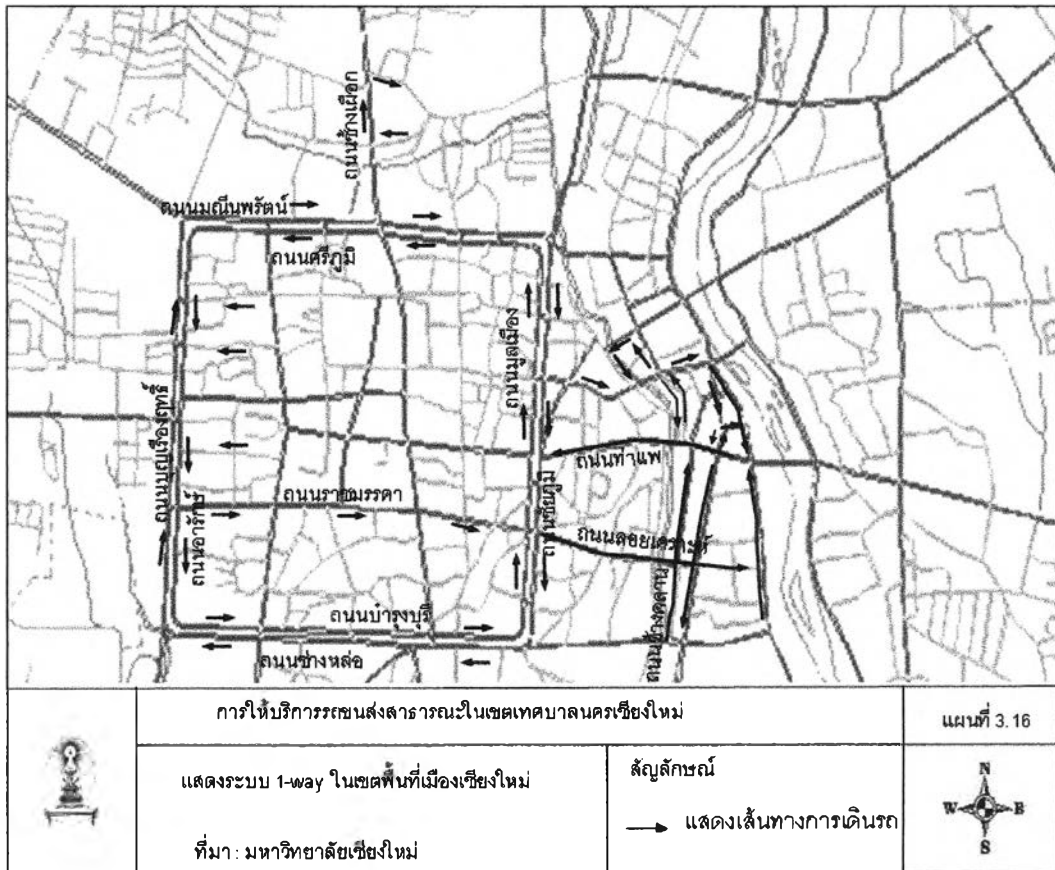

<p>การให้บริการขนส่งสาธารณะในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่</p>				
	<p>แผนที่ 3.15 โครงข่ายคมนาคมในพื้นที่เทศบาลนครเชียงใหม่</p>			
	<p>สัญลักษณ์</p> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="text-align: center;"> ถนนสายหลัก </td> <td style="text-align: center;"> ถนนสายย่อย </td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;"> ถนนสายรอง </td> <td style="text-align: center;"> ถนนสายชอย ทางรถไฟ </td> </tr> </table>	ถนนสายหลัก	ถนนสายย่อย	ถนนสายรอง
ถนนสายหลัก	ถนนสายย่อย			
ถนนสายรอง	ถนนสายชอย ทางรถไฟ			
	<p>ที่มา : ศูนย์ภูมิภาคเทคโนโลยีและภูมิสารสนเทศ (ภาคเหนือ)</p>			

เมืองเชียงใหม่มีการจัดการระบบการสัญจรโดยใช้ระบบ 1-way อย่างกว้างขวาง อันเนื่องมาจากมีการขยายตัวของการเดินทางโดยยานพาหนะส่วนบุคคลสูง และสภาพเมืองที่เป็นเมืองเก่า ถนนมีขนาดเล็กและแคบ ระบบ 1-way จึงช่วยเพิ่มความคล่องตัวของการเดินทางบนเส้นทาง และลดการติดขัดบริเวณทางแยก แผนที่ 3.16 แสดงระบบ 1-way ในเขตพื้นที่เมืองเชียงใหม่

ระบบ 1-way ที่สำคัญ ประกอบด้วยถนนดังต่อไปนี้

- **ถนนรอบคูเมือง** ซึ่งมีลักษณะเป็นถนนคูชานาน มีจุดเชื่อมกันอย่างเพียงพอ ปัจจุบันระบบ 1-way คูเมืองทำหน้าที่เน้นการกระจายการเดินทางระหว่างพื้นที่ในเขตเมือง สูงกว่าการให้บริการเข้าสู่พื้นที่ ถนนรอบคูเมืองที่กำหนดให้เดินรถทางเดียวได้แก่ ถนนมณีนพรัตน์ ถนนศรีภูมิ ถนนมูลเมือง ถนนชัยภูมิ ถนนคชสาร ถนนบำรุงบุรี ถนนช่างหล่อ ถนนอาร์ักษ์และถนนบุญเรืองฤทธิ์
- **ถนนในย่านศูนย์กลางธุรกิจ (C.B.D.)** ได้แก่ถนนท่าแพ ถนนช้างคลาน ถนนช้างม่อย ถนนเจริญประเทศ ถนนลอยเคราะห์ ถนนกำแพงดิน ถนนท้ายวัง ถนนราชวงศ์และถนนวังสิงห์คำ

นอกจากนี้ระบบถนนภายในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ยังสามารถแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือถนนสายหลัก ถนนสายรอง ถนนสายย่อย และถนนซอย

1. ถนนสายหลัก มีผิวการจราจรกว้าง 10–12 เมตร ปริมาณการจราจรในชั่วโมงเร่งด่วนเฉลี่ย 2,500 – 4,500 คัน ได้แก่ ถนนท่าแพ ถนนช้างม่วย ถนนวิชยานนท์ ถนนช้างคลาน ถนนเจริญประเทศ ถนนวังสิงห์คำ ถนนลอยเคราะห์เป็นต้น ถนนส่วนใหญ่ทำหน้าที่คอยเชื่อมต่อการเดินทาง และกระจายการจราจรสู่ถนนสายอื่นๆ

2. ถนนสายรอง มีผิวการจราจรกว้าง 8–10 เมตร ปริมาณการจราจรในชั่วโมงเร่งด่วนเฉลี่ย 2,000 – 2,500 คัน ได้แก่ ถนนราชวงศ์ ถนนท้ายวัง ถนนกำแพงดิน ถนนสิทธิวงศ์ เป็นต้น ถนนส่วนใหญ่ทำหน้าที่เชื่อมต่อการเดินทางจากถนนสายหลัก และใช้เป็นเส้นทางสู่พื้นที่อื่นๆ

3. ถนนสายย่อย มีผิวการจราจรกว้าง 4–8 เมตร มีปริมาณการจราจรเบาบาง เป็นถนนที่มีลักษณะคดเคี้ยวและคับแคบ ขาดการวางแผนและลำบากต่อการสัญจร เนื่องจากถนนซอยเหล่านี้สร้างขึ้นตามแนวการเดินทางเท้าและทางเกวียนของคนสมัยก่อน ตัวอย่างเช่น ถนน ตรอก ซอย บริเวณหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ บริเวณตำบลอุโมงค์ ตำบลวัดเกต ถนนท่าแพซอย 1-6 ถนนช้างม่วยซอย 1-3 เป็นต้น ทำหน้าที่สำหรับการสัญจรภายในพื้นที่เหล่านั้น และเชื่อมต่อการเดินทางกับถนนสายหลักและสายรอง (บรรณศาสตร์ สุขตระกูล, 2542)

สำหรับการแบ่งประเภทถนนตามระยะทางจากตัวเมืองเชียงใหม่ จะสามารถแบ่งได้ 4 ระดับ คือถนนรอบนอก ถนนรอบคูเมือง ถนนย่านธุรกิจ และถนนในเขตคูเมือง ซึ่งจะแสดงในตารางที่ 3.9 และแผนที่ 3.17 แสดงถนนรอบนอก ถนนรอบคูเมือง ถนนย่านธุรกิจ และถนนในเขตคูเมือง ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

ตารางที่ 3.9 ถนนรอบนอก ถนนรอบคูเมือง ถนนย่านธุรกิจและถนนในเขตคูเมือง

ประเภทถนน	ชื่อถนน	ลักษณะหน้าตัด	ลักษณะการให้บริการ
ถนนรอบนอก	ซูเปอร์ไฮเวย์	ขนาด 6 ช่องจราจร มีเกาะแบ่งทิศทางการจราจร มี Frontage Road พร้อมไหล่ทาง	ทำหน้าที่เป็นถนนวงแหวน เชื่อมการเดินทางระหว่างถนน Secondary Arterial และกับตัวเมือง
	ถนนมหิดล (อ้อมเมืองสายใต้)	ขนาด 6 ช่องจราจร มีเกาะแบ่งทิศทางการจราจร มีฟุตบาทกว้าง 2.5 เมตร	ทำหน้าที่เป็นถนนวงแหวน เชื่อมการเดินทางระหว่างถนน Secondary Arterial และกับตัวเมือง
	ถนนห้วยแก้ว	ขนาด 4 ช่องจราจร มีเกาะแบ่งทิศทางการจราจร ฟุตบาทกว้างประมาณ 2 เมตร	เชื่อมการเดินทางระหว่างพื้นที่ตั้งคูัด การจราจรและตัวเมือง และการเดินทางเข้าสู่พื้นที่ 2 ช้างทาง
	ถนนสุเทพ	ขนาด 4 ถึง 6 ช่องจราจร ฟุตบาทกว้างประมาณ 2 เมตร	เชื่อมการเดินทางระหว่างพื้นที่ตั้งคูัด การจราจรและตัวเมือง และการเดินทาง

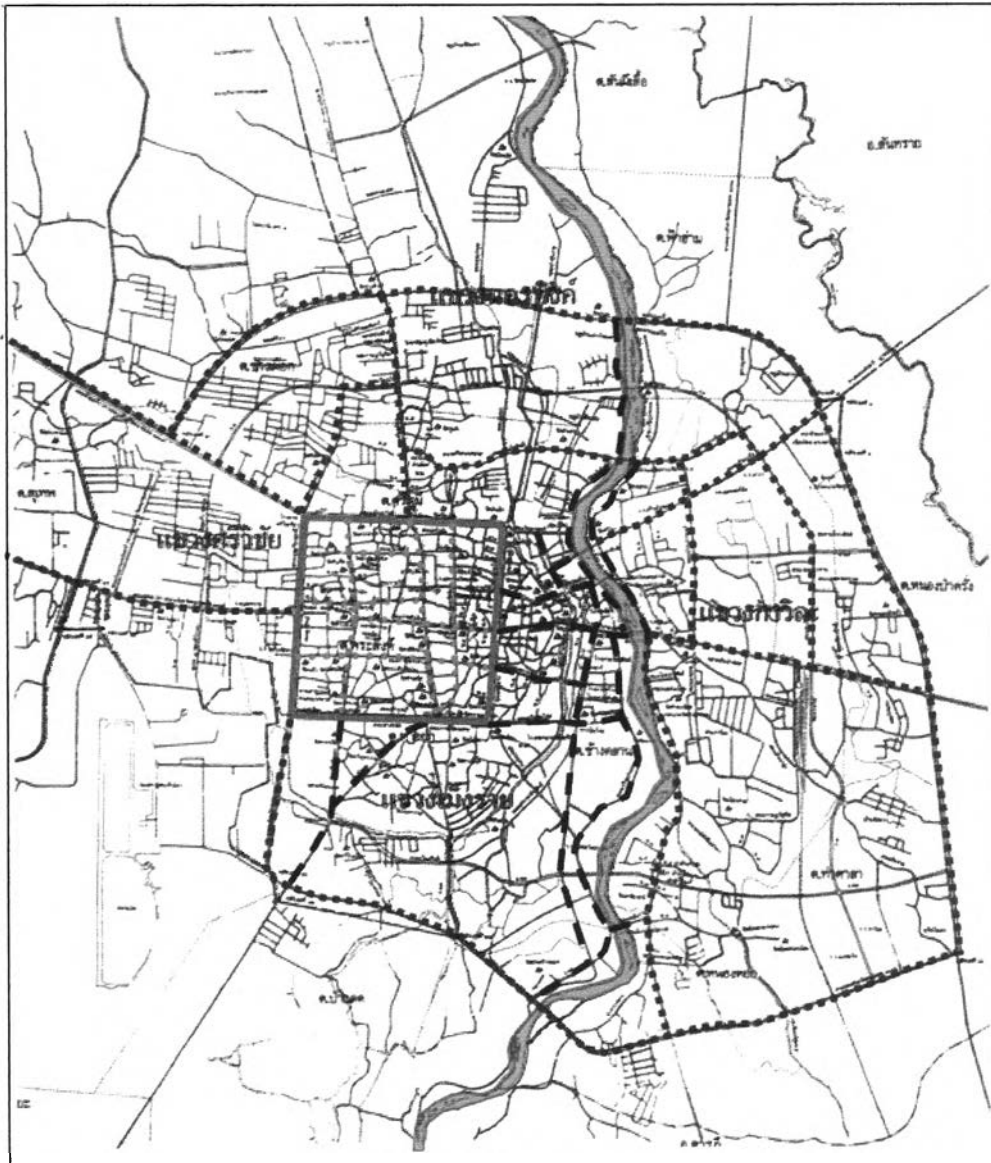
			ทางเข้าสู่พื้นที่ 2 ข้างทาง
	ถนนข้างเคื่อก	ขนาด 4 ช่องจราจร มีรั้วกัน ทิศทางการจราจร ไหล่ทางขนาด ประมาณ 2.5 เมตร	ทำหน้าที่กระจายยานพาหนะจากถนน Secondary Arterial และให้บริการเข้า สู่พื้นที่ 2 ข้างทาง
	ถนนแก้ววรัฐ	ขนาด 4 ช่องจราจร มีฟุตบาท กว้างประมาณ 2.0 เมตร	ทำหน้าที่กระจายยานพาหนะจากถนน Secondary Arterial และให้บริการเข้า สู่พื้นที่ 2 ข้างทาง
	ถนนเจริญเมือง	ขนาด 4 ช่องจราจร มีฟุตบาท กว้างประมาณ 2.0 เมตร	ทำหน้าที่กระจายยานพาหนะจากถนน Secondary Arterial และให้บริการเข้า สู่พื้นที่ 2 ข้างทาง
	ถนนเชียงใหม่- ลำพูน	ขนาด 2 ช่องจราจร 2 ทิศทาง ไหล่ทางกว้างประมาณ 1.0 เมตร	ทำหน้าที่กระจายยานพาหนะจากถนน Secondary Arterial และให้บริการเข้า สู่พื้นที่ 2 ข้างทาง
	ถนน รัตนโกสินทร์	ขนาด 4 ช่องจราจร 2 ทิศทาง มี ฟุตบาทกว้างประมาณ 1.5 เมตร	ทำหน้าที่ให้บริการหลักสำหรับการเดิน ทางผ่าน
	ถนนบำรุง ราษฎร์	ขนาด 2 ช่องจราจร 2 ทิศทาง มี ฟุตบาทกว้างประมาณ 1.5 เมตร	ทำหน้าที่ให้บริการหลักสำหรับการเดิน ทางผ่าน
	ถนนทุ่งโฮเต็ล	ขนาด 4 ช่องจราจร ไหล่ทางกว้าง ประมาณ 1.0 เมตร	ทำหน้าที่ให้บริการหลักสำหรับการเดิน ทางผ่าน
	ถนนหัตถิเสวี	ขนาด 2 ช่องจราจร ไหล่ทางกว้าง ประมาณ 1.0 เมตร	ทำหน้าที่ให้บริการหลักสำหรับการเดิน ทางผ่าน
ถนนรอบคูเมือง	บุญเรืองฤทธิ์- อารักษ์	ถนน 1-way ขนาด 2 ถึง 4 ช่อง จราจร มีฟุตบาทกว้างประมาณ 1.5 เมตร	ให้บริการหลักเป็นลักษณะถนนวง แหวน กระจายการจราจรในพื้นที่ ชั้นในตัวเมือง
	มณีนพรัตน์-ศรี ภูมิ	ถนน 1-way ขนาด 2 ถึง 4 ช่อง จราจร มีฟุตบาทกว้างประมาณ 1.5 เมตร	ให้บริการหลักเป็นลักษณะถนนวง แหวน กระจายการจราจรในพื้นที่ ชั้นในตัวเมือง
	มูลเมือง-คชสาร	ถนน 1-way ขนาด 2 ถึง 4 ช่อง จราจร มีฟุตบาทกว้างประมาณ 1.5 เมตร	ให้บริการหลักเป็นลักษณะถนนวง แหวน กระจายการจราจรในพื้นที่ ชั้นในตัวเมือง
	บำรุงบุรี-ข้าง หล่อ	ถนน 1-way ขนาด 2 ถึง 4 ช่อง จราจร มีฟุตบาทกว้างประมาณ 1.5 เมตร	ให้บริการหลักเป็นลักษณะถนนวง แหวน กระจายการจราจรในพื้นที่ ชั้นในตัวเมือง
ถนนย่านธุรกิจ	ท่าแพ	ขนาด 4 ช่องจราจร มีฟุตบาท กว้างประมาณ 1.5 เมตร	ให้บริการการเดินทางผ่านและการเข้า สู่พื้นที่ 2 ข้างทาง
	ข้างม่อย	ขนาด 2 ช่องจราจร มีฟุตบาท กว้างประมาณ 1.5 เมตร	ให้บริการการเดินทางผ่านและการเข้า สู่พื้นที่ 2 ข้างทาง
	วิทยานนท์	ขนาด 2 ช่องจราจร มีฟุตบาท กว้างประมาณ 1.5 เมตร	ให้บริการการเดินทางผ่านและการเข้า สู่พื้นที่ 2 ข้างทาง

	อินทรวรอส	ขนาด 2 ช่องจราจร มีฟุตบาท กว้างประมาณ 1.5 เมตร	ให้บริการส่วนใหญ่กับการเดินทางเข้าสู่พื้นที่ 2 ช้างทาง
--	-----------	--	--

ที่มา : คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

การให้บริการรถขนส่งสาธารณะในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

	แผนที่ 3.17 ถนนรอบนอก ถนนรอบคูเมือง ถนนย่านธุรกิจ และถนนในเขตคูเมือง		
	สัญลักษณ์	<ul style="list-style-type: none"> ..... ถนนรอบนอก ————— ถนนรอบคูเมือง - - - - - ถนนในเขตธุรกิจ ..... ถนนในเขตคูเมือง 	
	ที่มา : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่		

จากการศึกษาของคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่พบว่า ย่านธุรกิจที่สำคัญซึ่งอยู่ระหว่างเขตเมืองเก่าและแม่น้ำปิง มีถนนธุรกิจที่สำคัญ คือ ถนนท่าแพ ถนนช้างคลาน ถนนช้างม้อย ถนนศรีดอนไชย ถนนลอยเคราะห์ ถนนเจริญประเทศ และถนนวิชยานนท์ ซึ่งมีปริมาณการจราจรเฉลี่ยต่อวันสูงมาก โดยเฉพาะถนนท่าแพถือเป็นถนนทางธุรกิจการค้าที่สำคัญ เชื่อมต่อระหว่างถนนเจริญเมือง(สันป่าซ่อย) และประตูท่าแพ มีปริมาณการจราจรสูงถึงประมาณ 400,000 คัน/วัน สำหรับสะพานนวรัฐซึ่งเปรียบเสมือนประตูเข้าสู่ย่านธุรกิจมีปริมาณการจราจรประมาณ 70,000 คัน/วัน และสะพานนครพิงค์มีปริมาณการจราจรประมาณ 50,000 คัน/วัน แผนที่ 3.18 แสดงปริมาณการจราจรบนถนนท่าแพ และถนนต่างๆ ในพื้นที่ศูนย์กลางธุรกิจ

3.4.2 จำนวนยานพาหนะในจังหวัดเชียงใหม่

ข้อมูลจำนวนยานพาหนะจดทะเบียนในจังหวัดเชียงใหม่ จากสำนักงานขนส่งจังหวัดเชียงใหม่ แสดงให้เห็นถึงจำนวน ลักษณะ และอัตราการเพิ่มของยานพาหนะในแต่ละปี ในช่วงปี พ.ศ. 2542-2546

ตารางที่ 3.10 จำนวนรถตาม พรบ.รถยนต์ที่จดทะเบียนในจังหวัดเชียงใหม่ปี พ.ศ. 2542 – 2546

ประเภทรถ	จำนวนรถ (คัน)					อัตราเติบโตเฉลี่ยต่อปี (%)
	พ.ศ.2542	พ.ศ.2543	พ.ศ.2544	พ.ศ.2545	พ.ศ.2546	
รถยนต์นั่งส่วนบุคคลไม่เกิน 7 คน	66,971	67,703	87,625	90,320	97,325	9.3
รถยนต์นั่งส่วนบุคคลเกิน 7 คน	9,309	9,934	11,186	10,758	11,140	4.4
รถยนต์บรรทุกส่วนบุคคล	102,038	100,974	139,019	135,862	141,123	7.9
รถยนต์สามล้อส่วนบุคคล	33	33	18	18	18	-15.6
รถรับจ้างระหว่างจังหวัด	0	0	1	1	1	41.7
รถรับจ้างบรรทุกทุกคนโดยสารไม่เกิน 7 คน	95	90	3	3	3	-59.3
รถยนต์สี่ล้อเล็กรับจ้าง	86	0	24	22	22	-51.9
รถยนต์รับจ้างสามล้อ	1,032	1,166	1,095	1,078	1,078	1.1
รถยนต์บริการธุรกิจ	58	101	63	59	74	5.6
รถยนต์บริการทัศนอาจร	0	0	3	4	4	45.5
รถยนต์บริการให้เช่า	0	0	14	14	14	41.7
รถจักรยานยนต์	490,471	510,974	614,198	631,430	681,549	8.2
รถแทรกเตอร์	1,196	1,467	1,245	1,203	1,189	-0.1
รถบดถนน	195	175	168	186	190	-0.7
รถใช้งานเกษตรกรรม	17	21	16	10	13	-6.5
รถพ่วง	51	30	29	29	30	-15.5
ล้อเลื่อน	2,803	2,504	0	0	0	-66.0
รวม	674,355	695,172	854,707	870,997	933,773	8.0

ที่มา : สำนักงานขนส่ง จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2547

ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ.2542-2546) เมืองเชียงใหม่มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นมาก ทั้งทางกายภาพ การใช้ที่ดิน และจำนวนประชากร ทำให้ความต้องการในการเดินทางมีมากขึ้น เป็นเหตุให้ปริมาณยานพาหนะมีมากขึ้นตามไปด้วย จากตารางที่ 3. พบว่าในปี พ.ศ. 2546 มีจำนวนรถทั้งหมด 933,773 คัน เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนรถในปี 2542 จำนวน 674,355 คัน เพิ่มขึ้นถึง 259,418 คัน มีการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 64,855 คัน หรือเฉลี่ย 8 % ต่อปี เมื่อพิจารณาจำนวนรถแต่ละประเภทแล้วพบว่า ในปี พ.ศ. 2546 รถจักรยานยนต์มีจำนวนสูงที่สุดถึง 681,549 คัน หรือคิดเป็นร้อยละ 73.0 ของยานพาหนะทั้งหมดที่จดทะเบียน รองลงมาคือรถยนต์บรรทุกส่วนบุคคล 141,123 คัน และรถยนต์นั่งส่วนบุคคลไม่เกิน 7 คน 97,325 คันตามลำดับ

เมื่อพิจารณาประเภทยานพาหนะที่มีการเพิ่มและลดลงในช่วงเวลา 5 ปีที่ผ่านมา พบว่ายานพาหนะที่มีการเพิ่มขึ้นได้แก่ รถยนต์นั่งส่วนบุคคลไม่เกิน 7 คน เพิ่มขึ้นเฉลี่ย 9.3 % ต่อปี รถยนต์นั่งส่วนบุคคลเกิน 7 คนเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 4.4 % ต่อปี รถยนต์บรรทุกส่วนบุคคลเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 7.9 % ต่อปี รถรับจ้างระหว่างจังหวัดเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 41.7% ต่อปี รถยนต์รับจ้างสามล้อเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 1.1% ต่อปี รถยนต์บริการธุรกิจเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 5.6 % ต่อปี รถยนต์บริการทัศนาจรเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 45.5% ต่อปี รถยนต์บริการให้เช่าเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 41.7% ต่อปี และรถจักรยานยนต์มีการเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 8.2 % ต่อปี โดยรถจักรยานยนต์จะมีการเพิ่มจำนวนมากที่สุดถึง 191,078 คัน ในช่วงปีพ.ศ. 2542 – 2546 แสดงให้เห็นว่าคนเชียงใหม่นิยมใช้รถจักรยานยนต์เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีความสะดวกและความคล่องตัวในการเดินทาง

ส่วนประเภทยานพาหนะที่มีจำนวนลดลงในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาได้แก่ รถยนต์สามล้อส่วนบุคคลลดลงเฉลี่ย 15.6% ต่อปี รถรับจ้างบรรทุกคนโดยสารไม่เกิน 7 คน ลดลงเฉลี่ย 59.3% ต่อปี รถยนต์สี่ล้อเล็กรับจ้างลดลงเฉลี่ย 51.9% ต่อปี รถแทรกเตอร์ลดลงเฉลี่ย 0.1% ต่อปี รถบดถนนลดลงเฉลี่ย 0.7% ต่อปี รถใช้งานเกษตรกรรม ลดลงเฉลี่ย 6.5% ต่อปี รถพ่วงลดลงเฉลี่ย 15.5% ต่อปี และล้อเลื่อนลดลงเฉลี่ย 66.0% ต่อปี

3.4.3 สภาพการจราจรในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

3.4.3.1 ปริมาณการจราจรบนถนนในเขตเมือง

ปริมาณการจราจรในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ค่อนข้างมีความหนาแน่นตลอดทั้งวัน โดยเฉพาะช่วงเวลา 7.00 – 18.00 น. แต่เมื่อคิดปริมาณเฉลี่ยต่อชั่วโมงแล้ว ความหนาแน่นของปริมาณการจราจรสูงสุดอยู่ที่ช่วง 7.00 – 9.00 น. แล้วจึงค่อยลดลงในช่วง 9.00 – 16.00 น. แต่จะกลับมาสูงขึ้นอีกในช่วง 16.00 – 18.00 น.

ในปีพ.ศ.2546 สถานบริการเทคโนโลยีสารสนเทศมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้สำรวจปริมาณการจราจรบนถนนสายหลักเขตเมือง พบว่าถนนที่มีปริมาณการจราจรสูงสุดเป็นอันดับต้นๆ ได้แก่ ถนนชูปเปอร์ไฮเวย์หรือถนนเชียงใหม่ลำปาง มีปริมาณการจราจรต่อวัน 71,779 คัน รองลงมาคือ ถนนมทิตล 70,326 คัน/วัน ถนนมูลเมือง 61,775 คัน/วัน ถนนบุญเรืองฤทธิ์ 59,246 คัน/วัน ส่วนถนนท่าแพ ถนนมณีปรรัฐ และถนนโชตนา มีปริมาณการจราจรใกล้เคียงกันคือ 53,639 , 53,580 และ 53,533 คัน/วัน ตามลำดับ

ถนนที่มีปริมาณการจราจรสูงโดยส่วนใหญ่มักจะเป็นถนนรอบนอกเช่นถนนชูปเปอร์ไฮเวย์ ถนนมทิตลหรือถนนสายเลียบเมือง ซึ่งประชาชนจำนวนมากจะนิยมใช้ถนนชูปเปอร์ไฮเวย์ ในการเดินทางในชั่วโมงเร่งด่วนเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการจราจรที่ติดขัดภายในเขตตัวเมืองเชียงใหม่ โดยถนนสายนี้จะทำหน้าที่เป็นถนนวงแหวนเชื่อมการเดินทางระหว่างถนน Secondary Arterial กับตัวเมือง และสามารถรองรับปริมาณการจราจรได้จำนวนมาก เนื่องจากมีจำนวนช่องการจราจรถึง 6 เลน นอกจากนี้ถนนรอบคูเมืองก็มีการจราจรในปริมาณที่สูง เช่นถนนมูลเมือง และถนนบุญเรืองฤทธิ์ เนื่องจากเป็นถนนที่มีการเดินทางเดียวทำให้สามารถเดินทางได้โดยสะดวก และเป็นถนนที่มีลักษณะคล้ายวงแหวนซึ่งจะทำหน้าที่กระจายการจราจรในเขตเมืองชั้นใน โดยเฉพาะถนนบุญเรืองฤทธิ์นั้นนอกจากจะเป็นที่ตั้งของแหล่งดึงดูดการจราจร และเป็นทางผ่านไปยังสถานที่ใกล้เคียงที่สำคัญหลายแห่งเช่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เซ็นทรัลพลาซ่าสวนแก้ว ร.พ. มหาราชนครเชียงใหม่แล้ว สาเหตุที่มีปริมาณการจราจรบนถนนดังกล่าวสูงอาจเนื่องมาจากโครงข่ายถนนของเมืองเชียงใหม่ยังไม่สมบูรณ์ด้วยข้อจำกัดของการเป็นที่ตั้งสนามบินเชียงใหม่ และเป็นพื้นที่ทหารทำให้ไม่สามารถตัดถนนวงแหวนเชื่อมต่อกันได้ ดังนั้นการเดินทางจากทิศตะวันตกเฉียงใต้ไปยังทิศเหนือของเมืองต้องผ่านเส้นทางภายในเขตเมืองบริเวณถนนบุญเรืองฤทธิ์ ส่วนถนนที่มีปริมาณการจราจรต่อวันค่อนข้างต่ำส่วนใหญ่จะเป็นถนนในเขตคูเมือง เช่นถนนราชดำเนิน (15,529 คัน/วัน)เนื่องจากถนนดังกล่าวจะทำหน้าที่รองรับการเดินทางที่มีจุดปลายทางเฉพาะภายในเขตคูเมือง

หรือเป็นการเดินทางในระยะสั้นๆ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่นิยมใช้เป็นทางผ่าน เนื่องจากถนนมีความแคบและมีการเดินรถสองทิศทาง

ตารางที่ 3.11 ปริมาณการจราจรบนถนนสายหลักเขตเมือง

ชื่อถนน	ปริมาณจราจร (คัน/วัน)
เชียงใหม่-ลำปาง (วงแหวนรอบใน)	71,779
มหาดล (วงแหวนรอบใน)	70,326
มูลเมือง	61,775
บุญเรืองฤทธิ์	59,246
ท่าแพ	53,639
มถีนบุรีรัฐ	53,580
โชตนา	53,533
ช่างหล่อ	46,501
สุเทพ	45,632
เจริญเมือง	44,894
ห้วยแก้ว	44,665
เชียงใหม่-ลำพูน (บ้านเด่น)	43,413
ศรีภูมิ	35,839
รัตนโกสินทร์	35,718
ช่างคาน	35,285
แก้วนครรัฐ	34,655
สนามกีฬา 700 ปี	27,731
อารักษ์	25,644
ช่างม่อย	24,786
พระปกเกล้า	24,294
วังสิงห์คำ	21,508
เจริญประเทศ	15,539
ราชดำเนิน	15,529

ที่มา : สถานบริการเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

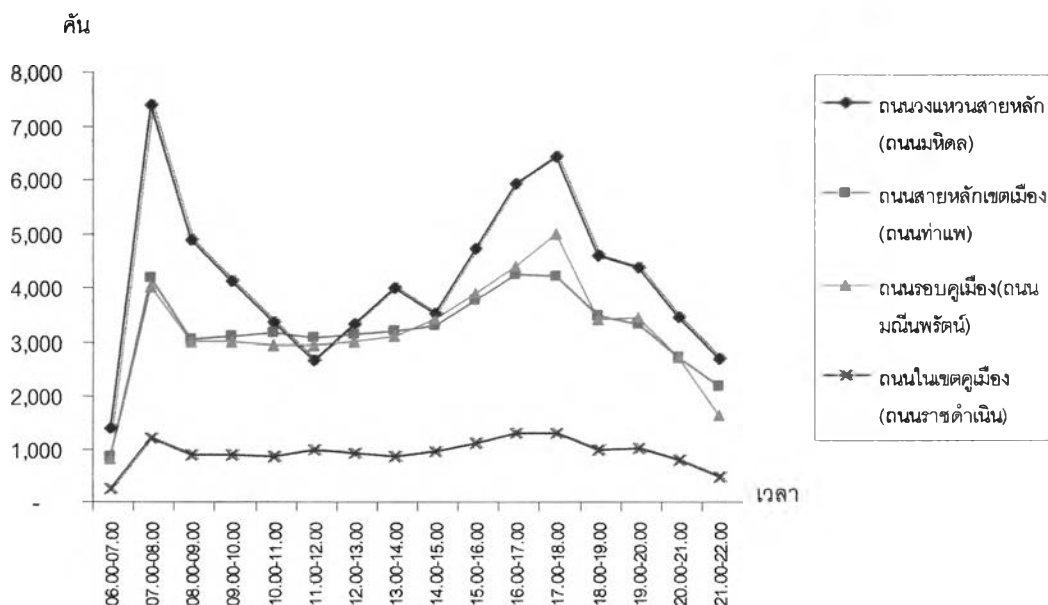
นอกจากนี้จากข้อมูลปริมาณการจราจรรวม 2 ทิศทาง ในช่วงเวลาต่างๆ ของตัวแทนถนนสายหลักในเขตเมือง ซึ่งได้แก่ถนนวงแหวนรอบใน ถนนสายหลักเขตเมือง ถนนรอบคูเมือง และถนนในเขตคูเมืองพบว่า ช่วงเวลาที่มีปริมาณการจราจรสูงสุดอยู่ในช่วงเวลา 7.00-8.00น. และ 17.00-18.00 น. โดยถนนวงแหวนรอบในจะมีปริมาณการจราจรสูงสุดในชั่วโมงเร่งด่วนเช้าและเย็น รองลงมาได้แก่ถนนรอบคูเมืองและถนนสายหลักเขตเมือง ซึ่งจะมีปริมาณการจราจรใกล้เคียงกัน ส่วนถนนในเขตคูเมืองจะมีปริมาณการจราจรต่ำที่สุด ตารางที่ 3.12 และแผนภูมิที่ 3.7 แสดงปริมาณการจราจรรายชั่วโมงรวม 2 ทิศทาง ช่วงเวลา 6.00-22.00 น.บนถนนในเขตเมือง

ตารางที่ 3.12 ปริมาณการจราจรรายชั่วโมงรวม 2 ทิศทาง ช่วงเวลา 6.00-22.00 น.บนถนนในเขตเมือง

เวลา	ปริมาณจราจร (คัน)			
	ถนนวงแหวนรอบใน (ถนนมหิดล)	ถนนสายหลักเขตเมือง (ถนนท่าแพ)	ถนนรอบคูเมือง(ถนน มณีนพรัตน์)	ถนนในเขตคูเมือง (ถนนราชดำเนิน)
06.00-07.00	1,399	861	819	244
07.00-08.00	7,410	4,206	4,043	1,207
08.00-09.00	4,894	3,041	3,009	890
09.00-10.00	4,122	3,104	3,026	881
10.00-11.00	3,350	3,167	2,953	872
11.00-12.00	2,681	3,080	2,951	986
12.00-13.00	3,345	3,143	3,024	919
13.00-14.00	4,010	3,206	3,096	853
14.00-15.00	3,512	3,291	3,419	944
15.00-16.00	4,732	3,769	3,911	1,121
16.00-17.00	5,952	4,248	4,403	1,298
17.00-18.00	6,433	4,229	5,019	1,315
18.00-19.00	4,600	3,491	3,440	997
19.00-20.00	4,376	3,337	3,455	1,001
20.00-21.00	3,458	2,733	2,717	785
21.00-22.00	2,704	2,181	1,656	479
รวม	66,978	51,087	50,941	14,792

ที่มา : สถานบริการเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

แผนภูมิที่ 3.7 ปริมาณการจราจรรายชั่วโมงรวม 2 ทิศทาง ช่วงเวลา 6.00-22.00 น.บนถนนในเขตเมือง

3.4.3.2 พื้นที่ดึงดูดการจราจร

จากการศึกษาของคณะวิศวกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่าในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่มีพื้นที่ดึงดูดการจราจรที่สำคัญ แบ่งได้เป็น 7 ประเภทสำคัญ ดังนี้ :

(1) สถาบันอุดมศึกษา : ภายในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่จะมีมหาวิทยาลัยที่สำคัญและเป็นพื้นที่ดึงดูดการจราจรจำนวน 3 แห่งคือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของเมือง มหาวิทยาลัยพายัพ(วิทยาลัยพยาบาล) บริเวณถนนแก้ววรัญ และมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของเมืองบริเวณริมถนนโชตนา

(2) วิทยาลัย : สำหรับวิทยาลัยที่สำคัญของเมืองได้แก่ โรงเรียนศรีธนาพาณิชยการบริเวณถนนห้วยแก้ว วิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงใหม่ และวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ บริเวณเขตเมืองชั้นใน และโรงเรียนเชียงใหม่เทคโนโลยีบริเวณถนนเจริญเมืองในเขตตำบลวัดเกต

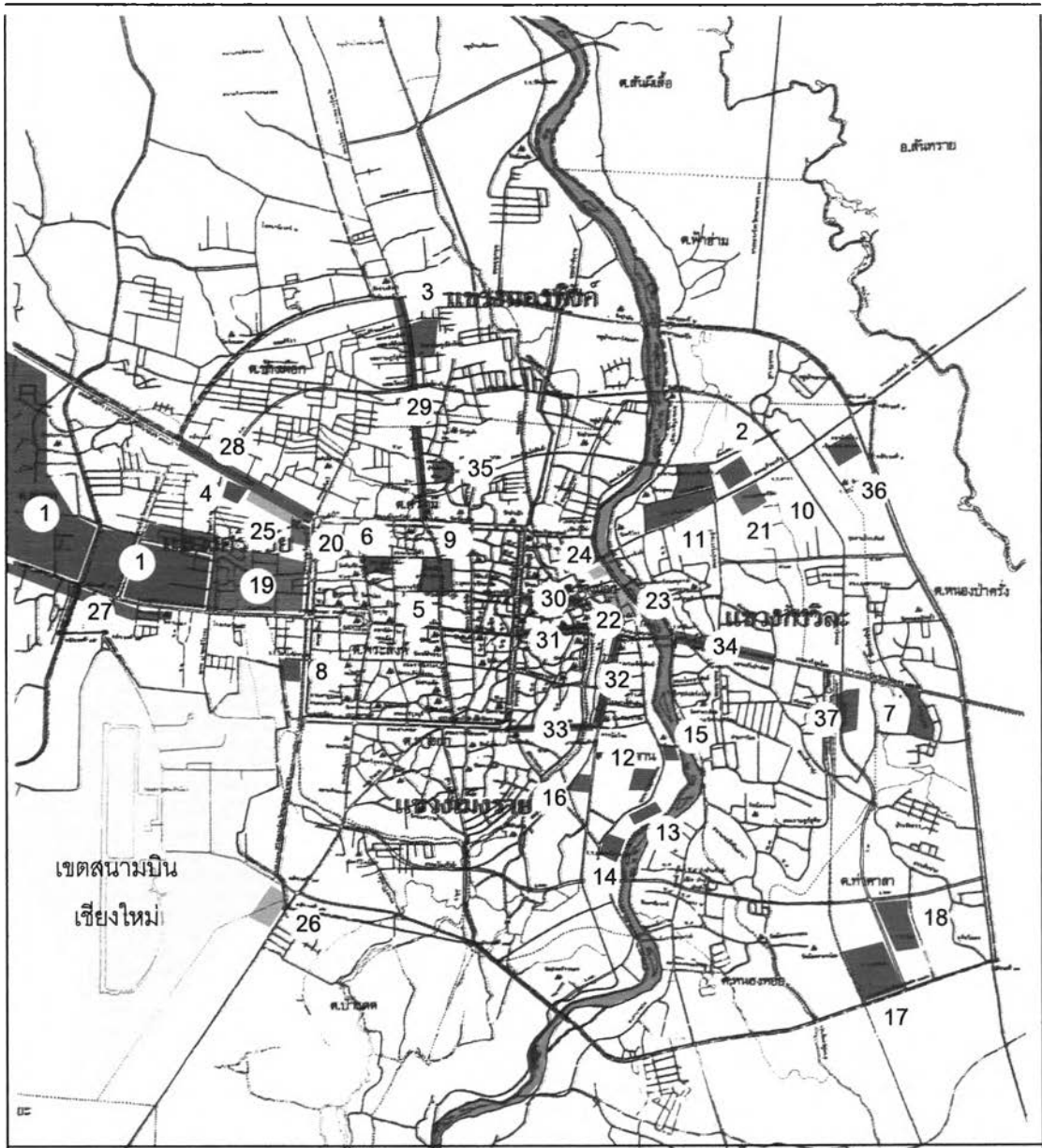
(3) โรงเรียน : โรงเรียนที่สำคัญของเมืองเชียงใหม่ที่มีนักเรียนจำนวนมาก และเป็นแหล่งดึงดูดการจราจรที่สำคัญจะตั้งกระจุกตัวอยู่ 4 บริเวณ ได้แก่ โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพและโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย บริเวณเขตคูเมือง, โรงเรียนดาราวิทยาลัย และโรงเรียนปรินส์รอยแยลวิทยาลัย บริเวณถนนแก้ววรัญ, โรงเรียนเรยีนาเชลีวิทยาลัย โรงเรียนพระหฤทัย โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย(ประถม) โรงเรียนไชยโรจน์ และโรงเรียนวชิรวิทย์ บริเวณถนนช้างคลานและถนนเจริญประเทศ, โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย (มัธยม) และโรงเรียนกาวิละวิทยาลัย บริเวณถนนมหิตล

(4) โรงพยาบาล : โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ ถือเป็นโรงพยาบาลขนาดใหญ่ของเมืองและมีผู้ป่วยมาใช้บริการจำนวนมาก มีสถานที่ตั้งอยู่บริเวณถนนสุเทพและถนนบุญเรืองฤทธิ์ โดยจะตั้งอยู่ใกล้เคียงกับโรงพยาบาลเชียงใหม่ราม 1 ส่วนโรงพยาบาลแมคคอร์มิคจะตั้งอยู่บริเวณถนนแก้ววรัญ ใกล้กับโรงเรียนดาราวิทยาลัย

(5) ตลาดสด : เมืองเชียงใหม่มีตลาดสดที่สำคัญอยู่หลายแห่ง ที่เป็นแหล่งดึงดูดการจราจรที่สำคัญ เช่นตลาดวโรรส ตลาดต้นลำไยและตลาดเทศบาล ซึ่งตั้งอยู่ใกล้เคียงกันบริเวณถนนวังสิงค์คำทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิง นอกจากนี้ยังมีตลาดสดอื่นๆที่มีผู้คนนิยมเดินทางไปจับจ่ายซื้อสินค้าจำนวนมาก เช่น ตลาดประตูเชียงใหม่ ตลาดประตูช้างเผือก ตลาดสมเพชร ตลาดหนองหอย ตลาดสันป่าช่อย และตลาดต้นพยอม เป็นต้น

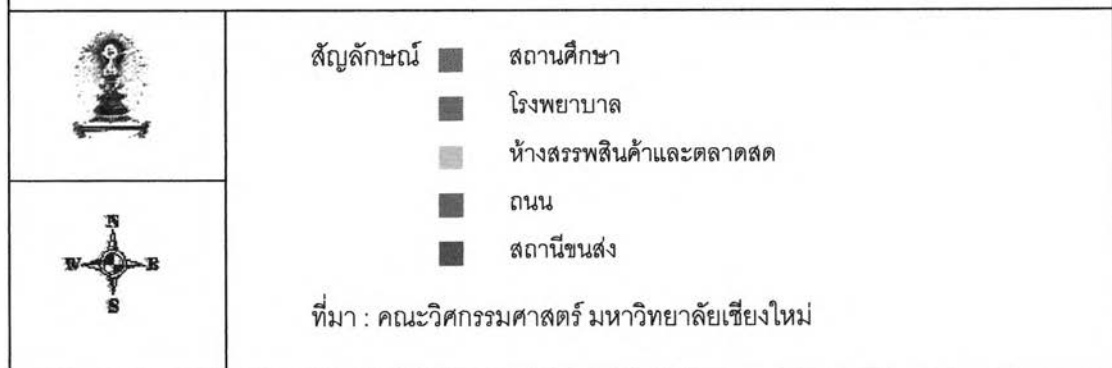
(6) ห้างสรรพสินค้าและไฮเปอร์มาร์เก็ต : ห้างสรรพสินค้าที่เป็นแหล่งดึงดูดการจราจรที่สำคัญของเมืองได้แก่ ห้างเซ็นทรัลกาดสวนแก้ว ซึ่งตั้งอยู่บริเวณแจ้งหัวริน ริมถนนห้วยแก้ว และห้างเซ็นทรัลแอร์พอร์ตพลาซ่า บริเวณถนนล้อมเมืองสายใต้และถนนเชียงใหม่-หางดง

(7) พื้นที่ย่านธุรกิจสำคัญ : ได้แก่ถนนสุเทพและถนนห้วยแก้วทางทิศตะวันตกของเมือง ถนนช้างเผือกทางทิศเหนือ ถนนช้างม่อย ถนนท่าแพ ถนนช้างคลาน ถนนศรีดอนไชยและถนนเจริญเมืองทางทิศตะวันออก เป็นต้น

การให้บริการรถขนส่งสาธารณะในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

แผนที่ 3.20 แสดงตำแหน่งพื้นที่ตั้งดูการจราจรในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

ตารางที่ 3.13 รายละเอียดตำแหน่งพื้นที่ตั้งดูการจราจร

ประเภทการใช้พื้นที่	ลำดับที่	ลักษณะการใช้พื้นที่
สถาบันอุดมศึกษา	1	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
	2	มหาวิทยาลัยพายัพ (วิทยาลัยพยาบาล)
	3	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
วิทยาลัย	4	โรงเรียนศรีธรรมาภินิหาร
	5	วิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงใหม่
	6	วิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่
	7	โรงเรียนเชียงใหม่เทคโนโลยี
โรงเรียน	8	โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ
	9	โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย
	10	โรงเรียนดาราวิทยาลัย
	11	โรงเรียนปริมณชัยวิทยาลัย
	12	โรงเรียนเรยีนาเชลีวิทยาลัย
	13	โรงเรียนพระหฤทัย
	14	โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย (ประถม)
	15	โรงเรียนไชยโรจน์
	16	โรงเรียนวชิรวิทย์
	17	โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย (มัธยม)
	18	โรงเรียนกาวิละวิทยาลัย
โรงพยาบาล	19	โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่
	20	โรงพยาบาลเชียงใหม่ราม 1
	21	โรงพยาบาลแมคคอร์มิค
ตลาดสด	22	ตลาดวโรรส
	23	ตลาดต้นลำไย
	24	ตลาดเทศบาล
ห้างสรรพสินค้า	25	เซ็นทรัลกาตสวนแก้ว
	26	เซ็นทรัลแอร์พอร์ตพลาซ่า
พื้นที่ย่านธุรกิจสำคัญ	27	ถนนสุเทพ
	28	ถนนห้วยแก้ว
	29	ถนนช้างเผือก
	30	ถนนช้างม่วย
	31	ถนนท่าแพ
	32	ถนนช้างคลาน

	33	ถนนศรีดอนไชย
	34	ถนนเจริญเมือง
สถานีขนส่ง	35	สถานีขนส่งช้างเผือก
	36	สถานีขนส่งอาเขต
	37	สถานีรถไฟ

ที่มา : คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

3.4.3.2 ข้อมูลปริมาณเดินทางในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

จากการศึกษาข้อมูลปริมาณการเดินทางโดยคณะวิศวกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2545 ระหว่างเวลา 6.00-18.00 น. เพื่อหาค่าตัวแปร Trip Attraction ของโซนต่างๆ ภายในพื้นที่เขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ได้แบ่งตามประเภทวัตถุประสงค์การเดินทางต่างๆ ออกเป็น 6 ประเภท คือ

- บ้าน-ที่ทำงาน (Home Based Work, HBWrk)
- บ้าน-สถานศึกษา (Home Based School, HBSch)
- บ้าน-ซื้อของ (Home Based Shopping, HBSHp)
- บ้าน-รับส่งสมาชิกครอบครัว (Home Based Sending, HBSnd)
- บ้าน-สถานที่อื่นๆ (Home Based Other, HBOth)
- ระหว่างสถานที่ไม่ใช่บ้าน (Non Home Based, NHB)

จะได้ค่าตัวแปร Trip Attraction ของวัตถุประสงค์การเดินทางแต่ละประเภทในแต่ละโซน จราจร (62 โซน) ในหน่วยเที่ยว-คนต่อช่วงเวลา 12 ชั่วโมง (Person Trips /12 hrs.) แสดงดังตารางที่ 3.14

ตารางที่ 3.14 ค่า Trip Attraction รายโซน ของวัตถุประสงค์การเดินทางแต่ละประเภท

Zone	HBWrk	HBSch	HBSHp	HBSnd	HBOth	NHB	All Purpose
34	2547	6495	165	5327	365	4751	19650
58	3984	3776	221	757	1019	2984	12741
47	1407	5261	0	3160	351	2303	12482
7	2443	2643	1643	2323	529	1926	11507
29	3972	1846	2172	779	265	2339	11373
45	711	3581	28	2971	156	2302	9749

25	4690	166	2831	198	94	1036	9015
22	976	5036	130	697	396	1701	8936
55	3050	1342	676	1192	168	2161	8589
19	1313	2881	737	1643	326	1325	8225
52	3273	346	1949	329	481	1341	7719
14	2642	984	918	409	233	2121	7307
3	986	2776	542	1074	33	1768	7179
15	3521	192	33	363	727	1986	6822
61	1632	2292	0	556	563	705	5748
2	559	3482	0	165	65	1045	5316
21	983	1780	99	798	481	847	4988
30	3255	31	82	103	166	628	4265
36	1070	794	534	624	294	872	4188
18	1302	0	1357	190	233	1049	4131
32	827	1241	33	641	0	999	3741
42	981	260	727	338	407	907	3620
56	286	2051	0	491	131	231	3190
53	760	1424	0	274	67	475	3000
5	321	1233	0	634	0	806	2994
54	568	983	66	667	29	490	2803
41	264	1860	32	430	0	196	2782
39	1656	356	32	229	0	459	2732
1	532	1560	0	196	33	198	2519
62	1218	428	165	234	350	100	2495
31	1350	99	65	181	128	657	2480
35	880	198	65	298	332	496	2269
48	974	129	0	120	661	330	2214
40	1265	67	202	0	184	392	2110
51	418	993	32	356	67	186	2052
57	1109	129	0	99	330	300	1967
37	490	293	98	360	224	312	1777
4	765	128	0	286	101	453	1733

60	746	97	100	0	252	486	1681
46	447	270	0	207	385	255	1564
8	266	136	133	65	557	264	1421
43	842	0	33	33	230	194	1332
12	439	66	0	99	264	431	1299
16	782	100	66	0	135	198	1281
49	622	65	32	95	194	228	1236
38	651	32	32	193	31	287	1226
11	450	267	0	32	99	359	1207
17	549	0	0	57	199	327	1132
13	329	66	0	263	94	364	1116
10	463	0	0	0	234	388	1085
23	495	0	133	0	0	296	924
59	454	0	0	33	120	273	880
9	316	265	0	96	33	166	876
50	574	0	0	31	130	32	767
20	316	65	33	165	32	129	740
28	290	136	33	69	0	32	560
26	295	34	96	0	33	100	558
6	195	34	0	135	34	159	557
44	164	164	42	55	48	28	501
27	33	134	0	33	64	68	332
24	67	108	0	74	33	45	327
33	131	128	0	0	33	34	326
รวม	68,896	61,303	16,367	31,227	13,223	48,320	239,336

จากตารางข้างต้น เมื่อรวมปริมาณการเดินทางทุกวัตถุประสงค์ของโซนต่างๆ จะพบว่า โซนที่มีปริมาณการเดินทางเข้าของประชาชนมากที่สุดคือ โซน 34 โซน 58 โซน 47 โซน 7 และโซน 29 ซึ่งมีปริมาณการเดินทางมากกว่า 10,000 เที่ยว-คนต่อช่วงเวลา 12 ชั่วโมง ซึ่งโซนดังกล่าวเป็นที่ตั้งของสถานที่ตั้งดูแลการขจรจรหลายแห่ง เช่น โซน 34 เป็นที่ตั้งของสถานศึกษาที่มีชื่อเสียง เช่น ร.ร.เรยีนาฯ ร.ร.พระฤทธิย์ ร.ร.มงฟอร์ตฯ โซน 58 เป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สวนสัตว์เชียงใหม่ สวนรุกขชาติห้วยแก้ว และอนุสาวรีย์ครูบาศรีวิชัย โซน 47 ร.ร.ดาราวិทยาลัย รพ.แมค

คอร์มิก โซน 7 ตลาดประตูเชียงใหม่ และท่าจอดรถสองแถวชานเมือง และโซน 29 เป็นที่ตั้งของ ตลาดวโรรส โรงเรียนคำเที่ยงอนุสรณ์ ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขท่าแพ และท่าจอดรถสองแถวชานเมือง เป็นต้น

สำหรับโซนที่มีปริมาณการเดินทางเข้าของประชาชนรองลงมา เป็นจำนวนระหว่าง 7,000 – 10,000 เที่ยว-คนต่อช่วงเวลา 12 ชั่วโมง คือ โซน 45 โซน 25 โซน 22 โซน 55 โซน 19 โซน 52 โซน 14 และโซน 3 ซึ่งเป็นที่ตั้งของแหล่งดึงดูดการจราจรที่สำคัญเช่น โซน 45 ร.ร.ปรีณส์รอยฯ วัดเชตุพน วัดศรีโขง โซน 25 สำนักงานเทศบาลนครเชียงใหม่ สำนักงานสรรพสามิตเขต 5 โซน 22 มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ โซน 55 การเคหะชุมชนเชียงใหม่ จินดาภิเษก ตลาดหนองหอย ร.ร.มงฟอร์ต(มัธยม) โซน 19 เป็นที่ตั้งของคอมพิวเตอร์พลาซ่า , ICON Square, สหศรีภูมิเพลส , ตลาดประตูช้างเผือก โรงเรียนโกวิทจักษ์ โรงเรียนวรเชษฐอนุสรณ์ วัดโลกโมฬี โซน 52 ตลาดสันป่าช่อย สถานีรถไฟเชียงใหม่ โซน 14 ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลภาคสวนแก้ว โรงแรมเชียงใหม่ออกคิด โรงแรมปางสวนแก้ว โรงเรียนศรีธนาพาณิชยการ และโซน 3 เป็นที่ตั้งของวัดเชียงใหม่ วัดลำช้าง โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย สำนักงานการคลังเชียงใหม่ เป็นต้น

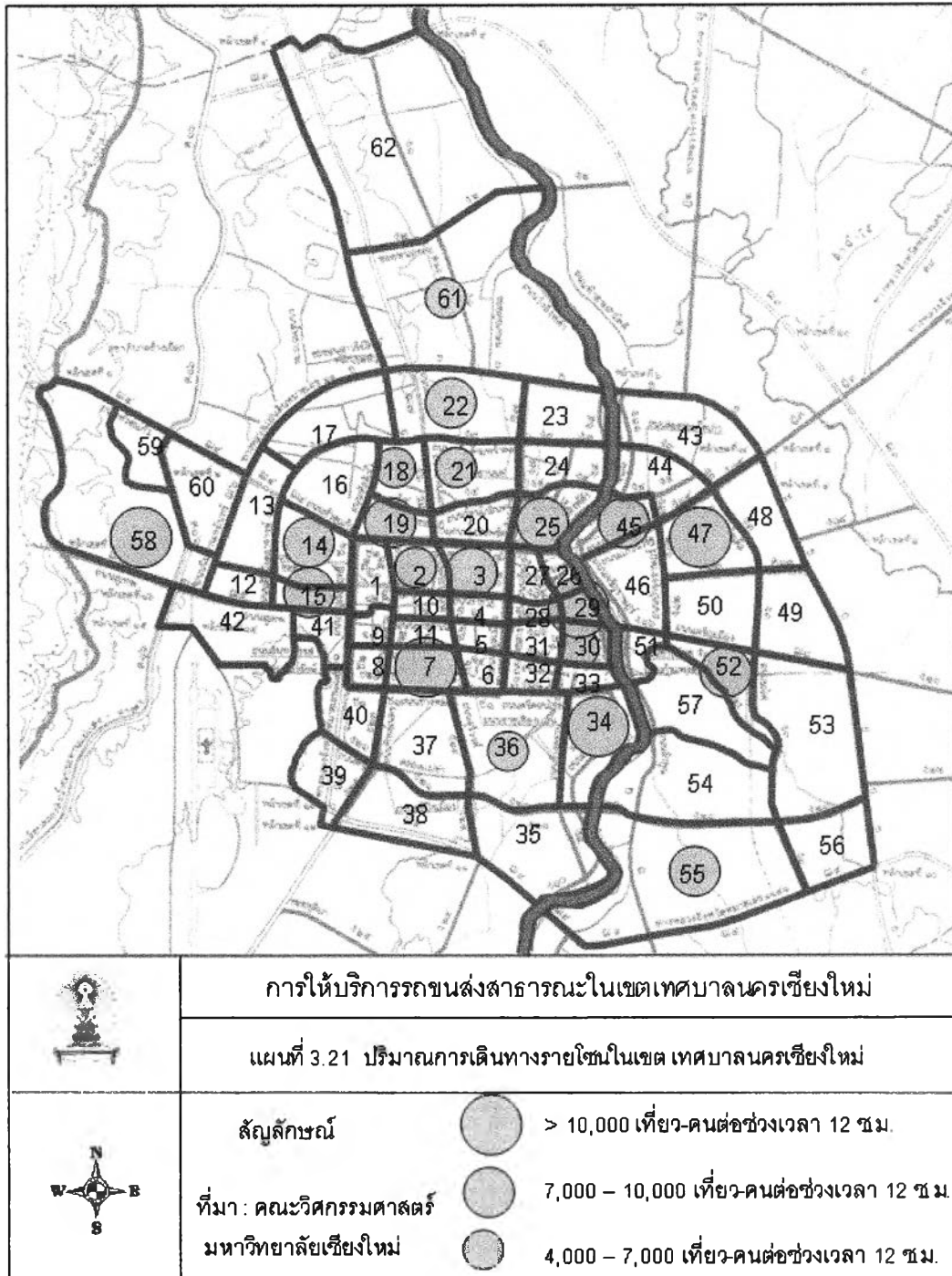
เมื่อพิจารณาปริมาณการเดินทางในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ตามวัตถุประสงค์ต่างๆ พบว่า การเดินทางเพื่อไปทำงาน (Home Based Work, HBWrk) พบมากที่สุดในโซน 25 สำนักงานเทศบาลนครเชียงใหม่ สำนักงานสรรพสามิตเขต 5 โซน 58 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โซน 29 ตลาดวโรรส โรงเรียนคำเที่ยงอนุสรณ์ ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขท่าแพ และโซน 15 ร.พ.สวนดอก คิดเป็นจำนวน 4,690 3,984 3,972 และ 3,521 เที่ยว-คนต่อช่วงเวลา 12 ชั่วโมง ตามลำดับ

การเดินทางเพื่อไปสถานศึกษา (Home Based School, HBSch) พบมากที่สุดในโซน 34 ร.ร.เรยีนาฯ ร.ร.พระหฤทัย ร.ร.มงฟอร์ตฯ โซน 47 ร.ร.ดารา โซน 22 มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ โซน 58 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โซน 45 ร.ร.ปรีณส์รอยฯ คิดเป็นจำนวน 6,495 5,261 5,036 3,776 และ 3,581 เที่ยว-คนต่อช่วงเวลา 12 ชั่วโมง ตามลำดับ

การเดินทางเพื่อไปซื้อของ (Home Based Shopping, HBSHp) พบมากที่สุดในโซน 25 ตลาดเทศบาล โซน 29 ตลาดวโรรส โซน 52 ตลาดสันป่าช่อย โซน 7 ตลาดประตูเชียงใหม่ โซน 18 ตลาดธานีรินทร์ และโซน 14 ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลภาคสวนแก้ว คิดเป็นจำนวน 2,831 2,172 1,949 1,643 1,357 และ 918 เที่ยว-คนต่อช่วงเวลา 12 ชั่วโมง ตามลำดับ

การเดินทางเพื่อไปรับส่งสมาชิกครอบครัว (Home Based Sending, HBSnd) พบมากที่สุดในโซน 34 ร.ร.เรยีนาฯ ร.ร.พระหฤทัย ร.ร.มงฟอร์ตฯ โซน 47 ร.ร.ดารา รพ.แมคคอร์มิก โซน 45 ร.ร.ปรีณส์รอยฯ โซน 7 ตลาดประตูเชียงใหม่ โซน 19 คอมพิวเตอร์พลาซ่า , ICON Square, ตลาดประตูช้างเผือก โรงเรียนโกวิทจักษ์ โรงเรียนวรเชษฐอนุสรณ์ คิดเป็นจำนวน 5,327 3,160 2,971 2,323 และ 1,643 เที่ยว-คนต่อช่วงเวลา 12 ชั่วโมง ตามลำดับ

สำหรับการเดินทางเพื่อไปสถานที่อื่นๆ (Home Based Other, HBOth) พบมากที่สุดใ
 โซน 58 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สวนสัตว์เชียงใหม่ สวนรุกขชาติห้วยแก้ว อนุสาวรีย์ครูบาศรีวิชัย
 โซน 15 ร.พ.สวนดอก โซน 48 สถานีขนส่งอาเขต โซน 61 โรงเรียนโปลิเทคนิคลานนา โรงพยาบาล
 ลานนา โซน 8 สวนสาธารณะหนองบวหาด และโซน 7 ตลาดประตูเชียงใหม่คิดเป็นจำนวน 1,019
 727 661 563 557 และ 529 เที่ยว-คนต่อช่วงเวลา 12 ชั่วโมง ตามลำดับ

3.5 สรุป

เมืองเชียงใหม่ถือเป็นเมืองที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน นับตั้งแต่เริ่มมีการก่อตั้งเมืองเชียงใหม่จนถึงปัจจุบันเชียงใหม่มีอายุรวมถึง 710 ปี โดยในระยะแรกของการตั้งถิ่นฐานนั้น ชุมชนมีการรวมกันอยู่บริเวณเขตเมืองเก่าและรอบๆเมืองทั้งสี่ทิศ ซึ่งการตั้งถิ่นฐานของบริเวณเขตกำแพงเมืองชั้นในรูปสี่เหลี่ยมจะเป็นที่ตั้งของวัง วัดสำคัญของเมือง ตลาด บ้านขุนนางและไพร่ชั้นดี ถนนภายในจะเป็นระบบตารางที่สอดคล้องกับรูปทรงของกำแพงเมือง และสัมพันธ์กับทางเข้าออกของประตูเมืองแต่ละด้าน นอกกำแพงทางด้านทิศเหนือและทิศตะวันออกเป็นทิศของการตั้งถิ่นฐานและเป็นที่อยู่อาศัยของไพร่ ดังนั้นระบบถนนจะไม่มีระเบียบแบบแผน มีเส้นสายที่อิสระและแบ่งพื้นที่เมืองออกเป็น Block ขนาดเล็กกว่า ส่วนพื้นที่ด้านทิศใต้ถือกันว่าเป็นทิศแห่งความตาย การตั้งบ้านเรือนและโครงข่ายการสัญจรจึงแทบไม่มี ภายหลังเมื่อเมืองขยายตัวมากขึ้น จึงมีการใช้พื้นที่ด้านใต้เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยของไพร่ชั้นแลว ระบบโครงข่ายการสัญจรที่ปรากฏมีเพียงถนนหลักที่ต่อเนื่องออกมาจากกำแพงเมืองชั้นในไม่กี่สายที่แบ่งพื้นที่เมืองด้านทิศใต้ออกเป็น Block ขนาดใหญ่ ภายในเป็นถนนที่เกิดขึ้นเองอิสระ ไม่มีระบบซึ่งเกิดจากทางเดินเท้าของคนในอดีต ด้านทิศตะวันตกของเมืองถูกกำหนดให้เป็นดินแดนแห่งศาสนา ระบบถนนที่ปรากฏจึงเป็นถนนขนาดเล็ก ลัดเลาะไปตามสภาพธรรมชาติของป่าเขา เพื่อนำการเดินทางสู่วัดต่างๆ

ต่อมาเมื่อเมืองมีความเจริญขึ้น มีการสร้างเส้นทางรถไฟในสมัยรัชกาลที่ 5 ทำให้ตัวเมืองเชียงใหม่ขยายข้ามแม่น้ำปิงไปทางทิศตะวันออกตามแนวถนนเจริญเมือง มีย่านการค้าที่สำคัญของเมืองรวมตัวอยู่บริเวณถนนท่าแพ บริเวณตลาดวโรรส และภายหลังจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 ลักษณะการใช้ที่ดินของเมืองเชียงใหม่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงที่เด่นชัดกว่าอดีตที่ผ่านมา โดยเฉพาะทางด้านทิศตะวันตกของเขตเมืองเก่า เนื่องจากมีการก่อตั้งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และโรงพยาบาลสวนดอกขึ้นในปี พ.ศ. 2507 ส่งผลให้รูปแบบเมืองมีการขยายตัวไปตาม ถนนสุเทพ และถนนห้วยแก้ว นอกจากนี้ยังมีการตัดถนนซูเปอร์ไฮเวย์ ทำให้ระบบถนนของเมืองเชียงใหม่กลายเป็นระบบวงแหวนล้อมรอบตัวเมือง และในปีพ.ศ. 2519 ความเติบโตของเมืองเชียงใหม่ได้ขยายพื้นที่ออกไปเป็นบริเวณกว้างโดยเฉพาะทางด้านทิศเหนือของเมืองเก่า ซึ่งมีการก่อตั้งสถาบันราชการและการขยายพื้นที่เขตทหาร ได้แก่ สนามม้า, สนามกอล์ฟ และภายหลังประมาณ พ.ศ. 2522 มีการตัดถนนวงแหวนสายอ้อมเมืองทางด้านทิศใต้เชื่อมต่อดถนนซูเปอร์ไฮเวย์ ทำให้มีการขยายตัวของย่านพักอาศัยตามถนนข้างคานจากย่านการค้าสู่เมืองด้านใต้ และทำให้ระบบโครงข่ายการสัญจรได้ถูกพัฒนาเป็นระบบ Radial-Ring Network ที่มีศูนย์กลางเป็น Grid

การขยายตัวของเมืองในปี พ.ศ. 2530 มีพื้นที่พัฒนาแล้ว (Build Up Area) ถึงร้อยละ 71 ของพื้นที่เขตเทศบาลทั้งหมด และมีพื้นที่เกษตรกรรมและที่ว่างเพียงร้อยละ 29 การใช้ที่ดินเพื่อ

การอยู่อาศัยมีการขยายพื้นที่ออกไปโดยรอบอย่างกว้างขวางในบริเวณตำบลแถบชานเมือง เช่น ช้างเผือก, ป่าตัน, ท่าศาลา, หนองหอย และป่าแดดเป็นต้น ส่วนการใช้ที่ดินเพื่อการพาณิชย์กรรม จะเกิดขึ้นอย่างหนาแน่นบริเวณใจกลางเมืองและแผ่ขยายสู่ออกนอกตามเส้นทางคมนาคมสาย สำคัญต่างๆ ได้แก่ ถนนช้างเผือก และถนนโชตนา ด้านทิศเหนือ, ถนนห้วยแก้ว และถนนสุเทพ ด้านทิศตะวันตก, ถนนช้างคลานด้านทิศใต้ และถนนเจริญเมือง ถนนแก้วนครรัฐ ด้านทิศตะวันออก เป็นต้น

สำหรับภาพรวมการใช้ที่ดินในเขตเมืองเชียงใหม่ในปัจจุบัน จะพบว่า ภายในเขตเมืองเก่า จะถูกล้อมรอบด้วยคูเมืองทั้งสี่ทิศ มีพื้นที่เป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส บริเวณนี้เป็นถูกกำหนดไว้เป็นที่ดิน ประเภทอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมไทย จึงไม่มีการก่อสร้างอาคารสูง การใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณเขตเมืองชั้นในจะประกอบด้วยวัด และโบราณสถานที่สำคัญจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีสถานที่ราชการ และสถานศึกษาที่สำคัญตั้งอยู่ ส่วนทางด้านเหนือของเมือง มีการขยายตัวของการตั้งถิ่นฐานออกไปตามถนนถนนสุขุมวิทไฮเวย์และต่อเนื่องจากถนนโชตนาไป จนถึงอำเภอแมริมเนื่องจากแรงดึงดูดของการตั้งศูนย์ราชการแห่งใหม่ นอกจากนี้ทางทิศเหนือยังเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่บริเวณถนนโชตนา สนามกีฬาเทศบาลนครเชียงใหม่ สวนหลวงล้านนา ร.9 บริเวณสนามกีฬาจังหวัดทหารบกเชียงใหม่ และเป็นที่ตั้งของสถานีขนส่ง ผู้โดยสารช้างเผือก ซึ่งมีคิวรถโดยสารที่วิ่งระหว่างตัวเมืองไปยังอำเภอต่างๆของจังหวัดเชียงใหม่ จอดอยู่เป็นจำนวนมาก สำหรับทิศตะวันตกของเมือง มีการตั้งถิ่นฐานเกือบเต็มพื้นที่บริเวณ โดยรอบมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และริมสองฝั่งถนนห้วยแก้วและถนนสุเทพ นอกจากนี้ยังเป็นที่ตั้งของโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลภาคสวนแก้ว สวนรุกขชาติห้วยแก้ว สวนสัตว์เชียงใหม่ และสวนสุขภาพสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชชนนีบริเวณพื้นที่โดยรอบ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ส่วนทางทิศใต้ยังมีการใช้ที่ดินในกิจกรรมหลักไม่เด่นชัดนัก โดยจะมีย่านพาณิชย์กรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นบริเวณถนนทิพย์เนตร และถนนวัวลาย ซึ่งถนนวัวลายจะเป็นแหล่งการค้าประเภทเครื่องเงินที่มีชื่อเสียงตั้งอยู่เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมี ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลแอร์พอร์ตพลาซ่าซึ่งเป็นศูนย์การค้าขนาดใหญ่ตั้งอยู่บริเวณสี่แยกแอร์พอร์ต และมีท่าอากาศยานเชียงใหม่ และกองบิน 41 ตั้งอยู่บริเวณใกล้เคียง ทางทิศตะวันออกของเมืองมีย่านการค้าตั้งอยู่หนาแน่นบริเวณตลาดวโรรส และบริเวณถนนสายสำคัญของเมืองเชียงใหม่ ได้แก่ถนนท่าแพ ถนนช้างม้อย ถนนช้างคลาน และถนนเจริญเมือง โดยเฉพาะบริเวณตลาดวโรรสจะเป็นศูนย์กลางการค้า เนื่องจากเป็นที่ตั้งของตลาดสดขนาดใหญ่ และเป็นแหล่งการค้าที่เก่าแก่ นอกจากนี้บริเวณดังกล่าวยังเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งของเมืองซึ่งเป็นที่ตั้งของท่ารถโดยสารที่วิ่งระหว่างตัวเมืองกับอำเภอในเขตชานเมืองจำนวนมาก ส่วนบริเวณถนนช้างคลานจะเป็นที่ตั้งของตลาดไนท์บาร์ชา สำหรับการใช้ที่ดินประเภทสถานับการศึกษาส่วนใหญ่

จะตั้งกระจุกตัวอยู่บริเวณถนนเจริญประเทศ ถนนแก้วนวลรัฐ และถนนมหิดล นอกจากนี้ทางทิศตะวันตกยังเป็นที่ตั้งของค่ายทหาร(ค่ายกาวิละ)ในเขตตำบลวัดเกต

จากการศึกษาโครงข่ายถนนของเมืองเชียงใหม่ จะเห็นว่าการคมนาคมในเมืองเชียงใหม่ปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นผลมาจากการพัฒนาการของโครงข่ายการสัญจรตั้งแต่อดีต ซึ่งมักอาศัยการเดินทางเท้าเป็นหลักทำให้ถนนมีลักษณะแคบและคดเคี้ยว โดยลักษณะถนนบริเวณศูนย์กลางเมืองหรือเขตเมืองเก่าจะมีลักษณะเป็นแบบตาราง มีถนนรัศมีกระจายออกไปรอบทิศทาง และมีการพัฒนาถนนวงแหวนเชื่อมต่อกับถนนรัศมี โดยมีการตัดถนนล้อมเมืองสายใต้หรือถนนมหิดลมาบรรจบกับถนนซูเปอร์ไฮเวย์ ทำให้รูปแบบโครงข่ายถนนในเขตเมืองเชียงใหม่ เป็นแบบตารางผสมถนนแนวรัศมีและถนนวงแหวน(Grid-Radial-Ring Road) อย่างไรก็ตามถนนวงแหวนในเมืองเชียงใหม่ยังเป็นถนนที่ไม่สมบูรณ์ ด้วยข้อจำกัดทางด้านกายภาพซึ่งเป็นพื้นที่ที่ทหารและสนามบิน ทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองเชียงใหม่ ทำให้การเดินทางจากทิศตะวันตกเฉียงใต้ไปยังทิศเหนือของเมืองต้องผ่านเส้นทางภายในเขตเมือง ซึ่งถนนมีลักษณะคับแคบและมีการจราจรติดขัด

จากการศึกษาลักษณะประชากรจะเห็นได้ว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – 2547 จำนวนประชากรในเขตเทศบาลมีการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สำหรับช่วงปีที่มีอัตราการเพิ่มของจำนวนประชากรสูงอย่างเห็นได้ชัดในรอบ 20 ปี จะอยู่ระหว่างปี พ.ศ.2538-2540 ซึ่งมีอัตราการเพิ่มของจำนวนประชากรประมาณ 4-5% ต่อปี แต่อย่างไรก็ตามตัวเลขดังกล่าวยังเป็นอัตราที่ค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของเมืองเชียงใหม่ เนื่องจากมีประชากรจำนวนมากที่เป็นประชากรแฝง ซึ่งเข้ามาหางานทำและเรียนหนังสือในเมืองเชียงใหม่แต่ไม่ได้ย้ายทะเบียนบ้านเข้ามา ทำให้ตัวเลขประชากรมีการเพิ่มขึ้นน้อย และจากข้อมูลสถิติจำนวนประชากรจำแนกรายตำบลในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ในปี 2547 พบว่าตำบลที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดคือ ตำบลวัดเกตและตำบลช้างคลาน เนื่องจากเป็นตำบลที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ นอกจากนี้ในตำบลวัดเกตยังมีพื้นที่ย่านพาณิชย์กรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมากบริเวณถนนเจริญเมือง ส่วนตำบลช้างคลานจะมีพื้นที่ย่านพาณิชย์กรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก บริเวณถนนช้างคลานและถนนเจริญประเทศ สำหรับตำบลที่มีจำนวนประชากรน้อยที่สุดคือตำบลฟ้าฮ่าม ตำบลหนองป่าครั่ง และตำบลป่าแดด เนื่องจากตำบลดังกล่าวมีพื้นที่คาบเกี่ยวส่วนใหญ่อยู่นอกเขตเทศบาล และยังมีพื้นที่ว่างและพื้นที่เกษตรกรรมหลงเหลืออยู่บางส่วน และมีประชากรอาศัยอยู่เบาบาง สำหรับการศึกษาความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ปีพ.ศ.2547 พบว่า มีความหนาแน่นประชากรโดยเฉลี่ย 4,150 คนต่อตารางกิโลเมตร ตำบลที่มีความหนาแน่นประชากรมากที่สุดคือตำบลช้างม่อยและตำบลหายยา ซึ่งมีจำนวนประชากรอาศัยอยู่เกือบเต็มพื้นที่เนื่องจากเป็นบริเวณที่มีการตั้งถิ่นฐานมานาน และเป็นย่านพาณิชย์กรรมที่สำคัญของเมือง

เชียงใหม่มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ส่วนตำบลที่มีความหนาแน่นประชากรน้อยที่สุดคือตำบลฟ้าฮ่าม ตำบลป่าตัน และตำบลหนองป่าครั่ง ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่ยังคงเป็นที่ว่าง พื้นที่เกษตรกรรม และที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย

จากข้อมูลการเปลี่ยนแปลงประชากรในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่พบว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2533-2547 มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นทั้งสิ้น 6,629 คน โดยตำบลที่มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นมากที่สุดคือ ตำบลสุเทพ และตำบลวัดเกต โดยเฉพาะตำบลสุเทพซึ่งตั้งอยู่บริเวณเชิงดอยสุเทพจึงมีสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่นเหมาะแก่การอยู่อาศัย และอยู่ใกล้มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ส่วนตำบลวัดเกตยังคงมีพื้นที่ว่างสามารถรองรับการขยายตัวของที่อยู่อาศัยได้อีกมาก และราคาที่ดินยังไม่สูงมากนักเมื่อเทียบกับที่ดินบริเวณเขตเมืองชั้นใน

ดังนั้นแนวโน้มการขยายตัวของประชากรในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ จะเห็นได้ว่าเมืองมีการขยายตัวไปเกือบทุกทิศทาง โดยเฉพาะทางทิศตะวันตกในเขตตำบลสุเทพและทิศตะวันออกในเขตตำบลวัดเกต ส่วนทิศใต้มีโครงการที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นจำนวนมากโดยเฉพาะในเขตตำบลแม่เหียะและตำบลป่าแดด ทางทิศเหนือยังคงได้รับแรงดึงดูดจากการย้ายศูนย์ราชการไปตั้งอยู่บริเวณริมถนนโชตนานตลอดจนกิจกรรมและความเจริญต่างๆ ทำให้มีการเพิ่มจำนวนประชากรขึ้นอย่างต่อเนื่อง

จากการศึกษาพบว่า ไม่เพียงแต่จำนวนประชากรจังหวัดเชียงใหม่ที่มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่จำนวนยานพาหนะในจังหวัดเชียงใหม่ก็มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างมากเช่นกัน โดยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา(พ.ศ.2542-2546) เมืองเชียงใหม่มีการเพิ่มขึ้นของยานพาหนะเฉลี่ย 8 % ต่อปี ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่ารถจักรยานยนต์มีจำนวนสูงที่สุด โดยในปีพ.ศ. 2546 มีจำนวนถึงร้อยละ 73 ของยานพาหนะทั้งหมดที่จดทะเบียน หรือเป็นจำนวน 681,549 คัน แสดงให้เห็นว่าคนเชียงใหม่นิยมใช้รถจักรยานยนต์มาก เนื่องจากมีความสะดวกและความคล่องตัวในการเดินทาง รองลงมาคือรถยนต์บรรทุกส่วนบุคคล 141,123 คัน และรถยนต์นั่งส่วนบุคคลไม่กินเจ็ดคนจำนวน 97,325 คัน ตามลำดับ

ส่วนการศึกษาสถิติปริมาณการจราจรในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ พบว่าค่อนข้างมีความหนาแน่นตลอดทั้งวัน เมื่อคิดปริมาณเฉลี่ยต่อชั่วโมงแล้ว ความหนาแน่นของปริมาณการจราจรสูงสุดอยู่ที่ช่วง 7.00 – 9.00 น. และ 16.00 – 18.00 น. โดยถนนที่มีปริมาณการจราจรในช่วง 12 ชั่วโมงสูงรองลงมาเป็นอันดับต้นๆได้แก่ ถนนชูปเปอร์ไฮเวย์ และถนนอ้อมเมืองสายใต้ เนื่องจากผู้สัญจรที่มาจากเขตชานเมือง ต้องใช้เส้นทางนี้เป็นทางผ่านเพื่อเข้าไปยังเขตเมืองโดยเฉพาะในช่วงโมงเร่งด่วน เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการจราจรติดขัดภายในเมือง ส่วนถนนที่มีปริมาณการจราจรต่อวันค่อนข้างต่ำส่วนใหญ่จะเป็นถนนในเขตคูเมือง เช่นถนนราชดำเนิน เนื่องจากถนนดังกล่าวจะทำหน้าที่รองรับการเดินทางที่มีจุดปลายทางเฉพาะภายในเขตคูเมือง หรือเป็นการเดินทางในระยะ

สั้นๆ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่นิยมใช้เป็นทางผ่าน เนื่องจากถนนมีความแคบและมีการเดินรถสองทิศทาง

สำหรับการศึกษาปริมาณการเดินทางของโซนต่างๆพบว่า โซนที่มีปริมาณการเดินทางเข้าของประชาชนมากที่สุดซึ่งมีปริมาณการเดินทางมากกว่า 10,000 เที่ยว-คนต่อช่วงเวลา 12 ชั่วโมงส่วนใหญ่เป็นที่ตั้งของสถานศึกษาที่มีชื่อเสียง ตลาดสด และจุดเชื่อมต่อการเดินทางที่สำคัญ เช่น ร.ร.เรยีนาฯ ร.ร.พระฤทธิฯ ร.ร.มงฟอร์ตฯ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ร.ร.ดาราราช ตลาดประตูเชียงใหม่ และตลาดวโรรส นอกจากนี้ยังมีการเดินทางไปยังโซนที่เป็นที่ตั้งของห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลภาคสวนแก้ว มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ และสถานีขนส่งต่างๆ

เมื่อพิจารณาปริมาณการเดินทาง ตามวัตถุประสงค์ต่างๆ พบว่า การเดินทางเพื่อไปทำงาน (Home Based Work, HBWrk) จะพบมากที่สุดทางทิศตะวันออกและตะวันตกของเมือง ในโซน 25 โซน 58 โซน 29 และโซน 15 การเดินทางเพื่อไปสถานศึกษา (Home Based School, HBSch) พบมากที่สุดบริเวณ ถนนเจริญประเทศ ถนนแก้วนครรัฐ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ การเดินทางเพื่อไปซื้อของ (Home Based Shopping, HBShp) พบมากที่สุดบริเวณ ตลาดสด เช่นตลาดเทศบาล ตลาดวโรรส ตลาดสันป่าช่อย ตลาดประตูเชียงใหม่ ตลาดธานินทร์และห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลภาคสวนแก้ว การเดินทางเพื่อไปรับส่งสมาชิกครอบครัว (Home Based Sending, HBSnd) พบมากที่สุดบริเวณสถานศึกษา และจุดเชื่อมต่อการเดินทาง สำหรับการเดินทางเพื่อไปสถานที่อื่นๆ (Home Based Other, HBOth) จะพบมากที่สุดบริเวณ สวนสาธารณะ โรงพยาบาล จุดเชื่อมต่อการเดินทางและสถานีขนส่ง